תלמוד ירושלמי · סדר מועד

תלמוד ירושלמי תענית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תלמוד ירושלמי תענית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תלמוד-ירושלמי-תענית/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 8
הלכה ג 9
הלכה ד 10
הלכה ה 12
הלכה ו 12
הלכה ז 14
הלכה ח 15
פרק ב 15
הלכה א 15
הלכה ב 19
הלכה ג 21
הלכה ד 21
הלכה ה 22
הלכה ו 22
הלכה ז 23
הלכה ח 23
הלכה ט 23
הלכה י 24
הלכה יא 24
הלכה יב 25
הלכה יג 26
הלכה יד 27
פרק ג 28
הלכה א 28
הלכה ב 28
הלכה ג 29
הלכה ד 30
הלכה ה 31
הלכה ו 31
הלכה ז 32
הלכה ח 32
הלכה ט 32
הלכה י 34
הלכה יא 35
פרק ד 36
הלכה א 36
הלכה ב 40
הלכה ג 43
הלכה ד 44
הלכה ה 45
הלכה ו 53
הלכה ז 55

פרק א

הלכה א

משנה: מֵאֵימָתַי מַזְכִּירִין גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִיּוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חָג וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר מִיּוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוֹאִיל וְאֵין הַגְּשָׁמִים סִימַן בְּרָכָה בֶּחָג לָמָּה הוּא מַזְכִּיר. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אַף הוּא אֵינוֹ אוֹמֵר אֶלָּא מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם בְּעוֹנָתוֹ. אָמְרוּ לוֹ אִם כֵּן לְעוֹלָם יְהֵא מַזְכִּיר:

הלכה: מֵאֵימָתַי מַזְכִּירִין גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים כול'. טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר. עַל יְדֵי שֶׁאַרְבָּעַת מִינִין הַלָּלוּ גְּדֵילִים עַל הַמַּיִם לְפִיכָךְ הֵן בָּאִין פְּרַקְלִיטִין לַמַּיִם. דָּבָר אַחֵר. בְּשָׁעָה שֶׁהָעֲבָד מְשַׁמֵּשׁ אֶת רַבּוֹ כָּל צוֹרְכוֹ הוּא תוֹבֵעַ פְּרָסוֹ מִמֶּנּוּ. אָמַר לוֹ רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וַהֲלֹא מְשָׁעָה שֶׁהָעֲבָד מְשַׁמֵּשׁ אֶת רַבּוֹ כָּל צוֹרְכוֹ וְרוּחַ רַבּוֹ נוֹחָה הֵימֶינּוּ הוּא תוֹבֵעַ [פְּרָנָסָת]וֹ מִמֶּנּוּ. דָּבָר אַחֵר. אֵין הָעֲבָד תּוֹבֵעַ פְּרָסוֹ אֶלָּא סָמוּךְ לִפְרָסוֹ. תַּנֵּי. רִבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר. מִשְׁעַת נְטִילַת לוּלָב. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר. מִשְׁעַת הַנִּיחוֹ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּהַדֵּין בַּתְרַייָא הִיא דַעְתֵּיהּ דְּרִבִּי לִיעֶזֶר קַדְמַייְתָא הִיא דַעְתֵּיהּ אַחֲרַייְתָא. מִחְלְפָא שִׁטְתֵּיהּ דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. תַּמָּן הוּא אָמַר. מִיּוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן. וְהָכָא הוּא אָמַר. מִשְׁעַת הַנִּיחוֹ. אָמַר רִבִּי מָנָא. שֶׁכָּל הַיּוֹם כָּשֵׁר לַלּוּלָב. וְיַזְכִּיר מִבָּעֶרֶב. לֵית כָּל עַמָּא תַּמָּן. וְיַזְכִּיר בַּשַּׁחֲרִית. אַף הוּא סָבוּר שֶׁמָּא הִזְכִּירוּ מִבָּעֶרֶב וְהוּא הֲוֵי מַדְכַּר. מִכַּיוָן דְּהוּא חָמֵי לוֹן דְּלָא מַדְכְּרִין בְּקַדְמִיתָא וּמַדְכְּרִין בָּאַחֲרִיתָא. אַף הוּא יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא הִזְכִּירוּ מִבָּעֶרֶב. אָמַר לֵיהּ רִבִּי חִייָה בַּר מַרְייָא. הֲכֵין הֲוָה רִבִּי יוֹנָה אָבוּךְ הֲוֵי בָהּ.

רִבִּי חַגַּיי בְּשֵׁם רִבִּי פְּדָת. אָסוּר לְיָחִיד לְהַזְכִּיר עַד שֶׁיִּזְכּוֹר שְׁלוּחַ צִיבּוּר. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. בְּשָׁלוּחַ צִיבּוּר הַדָּבָר תָּלוּי. אָמַר רִבִּי מָנָא קוֹמֵי רִבִּי חַגַּי. מַה וּפְלִיג. אָמַר לֵיהּ. לֹא. דָּא דְאַת אָמַר. בְּשָׁלוּחַ צִיבּוּר הַדָּבָר תָּלוּי. יָחִיד אִם רָצָה לְהַזְכִּיר מַזְכִּיר. בְּטֵל. וְדָא דְאַתְּ אָמַר. אָסוּר לְיָחִיד לְהַזְכִּיר עַד שֶׁיַּזְכִּיר שְׁלוּחַ צִיבּוּר. בַּגֶּשֶׁם. קָמוּן לְצָלוֹתָא. כְּמִי שֶׁהִזְכִּיר שְׁלוּחַ צִיבּוּר.

כְּשֵׁם שֶׁתְּחִיַּית הַמֵּתִים חַיִּים לְעוֹלָם. כָּךְ יְרִידַת גְּשָׁמִים חַיִּים לְעוֹלָם. רִבִּי חִייָה בַּר בָּא שָׁמַע לַהּ מִן הָדָא. יְחַיֵּינוּ מִיּוֹמַיִם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יְקִימֵנוּ וְנִחְיֶה לְפָנָיו. וְנֵדְעָה נִרְדְּפָה לָדַעַת אֶת יְיָ כְּשַׁחַר נָכוֹן מֹצָאוֹ.

כְּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי מִתּוֹשְׁבֵי גִלְעָד אֶל אַחְאָב חַי יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לְפִי דְבָרִי. רִבִּי בֶּרֶכְיָה אָמַר. רִבִּי יוֹסֵה וְרַבָּנִין. חַד אָמַר. בֵּין עַל הַטַּל בֵּין עַל הַמָּטָר נִשְׁמַע לוֹ. וְחוֹרָנָה אָמַר. עַל הַמָּטָר נִשְׁמַע לוֹ וְעַל הַטַּל לֹא נִשְׁמַע לוֹ. מָאן דְּאָמַר. עַל הַמָּטָר נִשְׁמַע לוֹ וְעַל הַטַּל לֹא נִשְׁמַע לוֹ. מִן הָדֵין

קְרֵייָא. לֵךְ הֵרָאֵה אֶל אַחְאָב וְאֶתְּנָה מָטָר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. מָאן דְּאָמַר. בֵּין עַל הַטָּל בֵּין עַל הַמָּטָר נִשְׁמַע לוֹ. אֵיכָן הוּתַּר נִדְרוֹ שֶׁל טָל. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם אֶדְרֶעְיָא. סָבְרִין מֵימַר. נֶדֶר שֶׁהוּתַּר מִכְּלָלוֹ הוּתַּר כּוּלּוֹ. אִית דְּבָעֵי מֵימַר. בִּבְנָהּ שֶׁלְצָרְפִית. וַיִּקְרָא אֶל יי וַיֹּאמַר יי אֱלֹהָיי הֲגַם עַל הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר אֲנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּהּ הֲרֵעֹתָה לְהָמִית אֶת בְּנָהּ. אָמַר רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי. לְאֶחָד שְׁגָנַב נַרְתִּיקוֹ שֶׁלְרוֹפֵא. עִם כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא נִפְצָע בְּנוֹ. חָזַר אֶצְלוֹ וְאָמַר לוֹ. אָדוֹנִי הָרוֹפֵא. רְפָא אֶת בְּנִי. אָמַר לוֹ. לֵךְ וְהַחֲזֵר אֶת הַנַּרְתִּיק שֶׁכָּל מִינֵי רְפוּאוֹת נְתוּנִין בּוֹ וַאֲנִי מְרַפֵּא אֶת בִּנְךָ. כָּךְ אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאֵלִיָּהוּ. לֵךְ וְהַתֵּר נִדְרוֹ שֶׁלְטָל שֶׁאֵין הַמֵּתִים חַיִּים אֶלָּא בְטָלִים. וַאֲנִי מְחַיֶּה בְּנָהּ שֶׁלְצָרְפִית. וּמְנַיִין שֶׁאֵין הַמֵּתִים חַיִּים אֶלָּא בְטָלִים. [שֶׁנֶּאֱמַר] יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵילָתִי יְקוּמוּן הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל. מָהוּ וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם אֶדְרֶעְיָא. וְאַרְעָא תַּפְקִידָהּ תְּפַלֵּט.

רִבִּי יַעֲקֹב דִּכְפַּר חָנָן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. בְּשָׁעָה שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם זְקֵינָם אֶת רְצוֹנִי נִשְׁבַּעְתִּי לוֹ שֶׁאֵינִי מַזִּיז טָל מִבָּנָיו לְעוֹלָם. מַה טַעַם. נִשְׁבַּע יי וְלֹא יִנָּחֵם אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם. וּכְתִיב תָּמָן לְךָ טַל יַלְדוּתֶיךָ. אָמַר רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי. בְּדַיְיתֵיקֵי נְתַתִּיו (לַאֲבִיהֶם) [לְאַבְרָהָם]. וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וגו'. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל בָּאִין לִידֵי עֲבֵירוֹת מַעֲשִׂים רָעִים הַגְּשָׁמִים נֶעֱצָרִין וְהֵן מֵבִיאִין לָהֶן זָקֵן אֶחָד כְּגוֹן רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וְהוּא מַפְגִּיעַ בַּעֲדָם וּמֵיד הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין. אֲבָל הַטָּל אֵינוֹ יוֹרֵד בִּשְׁבִיל בִּירְיָיה. מַה טַעַם. אֲשֶׁר לֹא יְקַוֶּה לְאִישׁ וְלֹא יְיַחֵל לִבְנֵי אָדָם.

רִבִּי זְעוּרָה בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. הָיָה עוֹמֵד בַּגֶּשֶׁם וְהִזְכִּיר שֶׁלְטָל אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. בַּטָּל וְהִזְכִּיר שֶׁלְגֶּשֶׁם מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וְהָא תַנֵּי. בַּטָּל וּבְרוּחוֹת לֹא חִייְבוּ חֲכָמִים לְהַזְכִּיר. אִם רָצָה לְהַזְכִּיר מַזְכִּיר. לֹא דָמִי הַהוּא דְּמֵיקֵל לַהוּא דְּלָא מַצְלֵי וְלָא מֵיקַל. בַּגֶּשֶׁם וְהִזְכִּיר שֶׁלְטָל אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וְהָא תַנֵּי. אִם לֹא שָׁאַל בִּבְרָכַת הַשָּׁנִים. אוֹ שֶׁלֹּא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים. מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. בַּהוּא דְּלָא אִדְכַּר לָא טַל וְלָא מָטָר.

רִבִּי זְעוּרָה בְּשֵׁם רַב חוּנָה. לֹא שָׁאַל בִּבְרָכַת הַשָּׁנִים אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָה. וְדִכְוָותָהּ. אִם לֹא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָה. מָה אִם שְׁאֵלָה שֶׁהִיא מְדוּחָק אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָה. אַזְכָּרָה שֶׁהִיא מֵרֵיוַח לֹא כָל שֶׁכֵּן. וְהָא תַנֵּי. לֹא שָׁאַל בִּבְרָכַת הַשָּׁנִים אוֹ שֶׁלֹּא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. אָמַר רִבִּי אַבָּ מָרִי אָחוֹי דְּרִבִּי יוֹסֵי. בְּשֶׁלֹּא אָמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָה.

אֵיכָן הוּא חוֹזֵר. יְיבֹה כַיי דְאָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ אִם עָקַר אֶת רַגְלָיו חוֹזֵר לְכַתְּחִילָה. וְאִם לָאו חוֹזֵר לָעֲבוֹדָה. וְכָא אִם עָקַר אֶת רַגְלָיו חוֹזֵר לְכַתְּחִילָה. וְאִם לָאו חוֹזֵר לְשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה.

בְּנֵי נְוֵוה צָרְכוּן לְמֵיעֲבַד תַּעֲנִי בָּתָר פִּסְחָא. אֲתוֹן וּשְׁאָלוֹן לְרִבִּי. אָמַר לוֹן רִבִּי. לְכוּ וַעֲשׂוּ. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְשַׁנּוּ מִטְּבִיעָתָהּ שֶׁלִּתְפִילָּה. הֵיכָן הוּא אוֹמְרָהּ. רִבִּי יִרְמְיָה סָבַר מֵימַר. אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי. לֹא אָמַר רִבִּי זְעוּרָה בְּשֵׁם רַב חוּנָה. לֹא שָׁאַל בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים אוֹ שֶׁלֹּא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. וַאֲמַר לוֹן רִבִּי. לְכוּ וַעֲשׂוּ. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְשַׁנּוּ מִטְּבִיעָתָהּ שֶׁלִּתְפִילָּה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹסֵי הֵיכָן הוּא אוֹמְרָהּ. בְּשֵׁשׁ שֶׁהוּא מוֹסִיף. עַד כְּדוֹן צִיבּוּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׁשׁ. יָחִיד שֶׁאֵין לוֹ שֵׁשׁ. אָמַר רִבִּי חִינְנָא. לֹא כֵן אָמַר רִבִּי זְעוּרָא בְּשֵׁם רַב חוּנָה. יָחִיד תּוֹבֵעַ צָרְכָיו בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. וְאֵילּוּ צָרְכָיו הֵם.

תַּנֵּי. נִתְפַּלֵּל וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה הִזְכִּיר. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם חָזָקָה מַה שֶׁהוּא לָמוּד (יַזְכִּיר) [הִזְכִּיר]. מִיכָּן וָהֵילַךְ מַה שֶׁצּוֹרֶךְ יַזְכִּיר. רִבִּי בָּא בְשֵׁם רִבִּי חוּנָה. שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁלְּגָלְיוֹת מַזְכִּיר בַּשַּׁחֲרִית וְאֵינוֹ מַזְכִּיר בְּמוּסָף. מִנְחָה בְּשַׁחֲרִית וְעַרְבִית בְּמוּסָף. חֲנַנְיָה בֶּן אָחִי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר. בַּגּוֹלָה לֹא נָהֲגוּ כֵן אֶלָּא עַד שִׁשִּׁים יוֹם בְּתִקּוּפָה. שְׁמוּאֵל אָמַר. הֲלָכָה כַּחֲנַנְיָה בֶּן אָחִי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וְתַנֵּי כֵן. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים. בְּחוּצָה לָאָרֶץ. אֲבָל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַכֹּל לְפִי הַזְּמַן הַכֹּל לְפִי הַמְּאוֹרָע. הָדָא דַתְּ אָמַר בְּגֶשֶׁם. אֲבָל בְּטַל אִם רָצָה לְהַזְכִּיר כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה מַזְכִּיר.

אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוֹאִיל וְאֵין הַגְּשָׁמִים סִימַן בְּרָכָה בֶּחָג לָמָּה הוּא מַזְכִּיר. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלִיעֶזֶר . אַף הוּא אֵינוֹ אוֹמֵר אֶלָּא מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם בְּעוֹנָתוֹ. בְּעוֹנָתָן הֵן חֲבִיבִין כִּתְחִיַּית הַמֵּתִים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵה. וּתְמִיהַּ אָנָא. הֵיךְ רַבָּנִן מְדַמְּיֵי יְרִידַת גְּשָׁמִים לִתְחִיַּית הַמֵּתִים. וְלֹא דַמְיָא. בָּעֵי בָּר נַשָּׁא יֵיחוֹן מֵיתַיָּיא כָּל אֵימַת. לָא בָעֵי בָּר נַשָּׁא יֵיחוֹת מִיטְרָא כָּל אֵימַת.

אָמְרוּ לוֹ אִם כֵּן לְעוֹלָם יְהֵא מַזְכִּיר. מִחְלְפָה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרִבִּי לְיֵיעֶזֶר מִחְלְפָה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. דְּאִיתְפַּלְגוֹן. רִבִּי לְיֵיעֶזֶר אוֹמֵר. אִם אֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה אֵין נִגְאָלִים לְעוֹלָם. שֶׁנֶּאֱמַר. בְּשׁוּבָה וָנַחַת תִּיוָשֵׁעוּן. אָמַר לוֹ רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וְכִי אִם יַעַמְדוּ יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה אֵינָן נִגְאָלִין לְעוֹלָם. אָמַר לוֹ רִבִּי אֶלִיעֶזֶר. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲמִיד עֲלֵיהֶן מֶלֶךְ קָשֶׁה כְּהָמָן וּמֵיד הֵן עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה וְהֵן נִגְאָלִין. מַה טַּעַם. וְעֵת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּושֵׁעַ. אָמַר לוֹ רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וְהָא כְתוּב חִנָּם נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא בְכֶסֶף תִּגָּאֲלוּ. מָה עֲבַד לָהּ רִבִּי לְיֵיעֶזֶר. תְּשׁוּבָה. כְּמַה דְאַתְּ אָמַר. צְרוֹר הַכֶּסֶף לָקַח בְּיָדוֹ וגו'. אָמַר לוֹ רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ.

וְהָא כְתִיב אֲנִי יי בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה. מָה עֲבַד לָהּ רִבִּי לִיעֶזֶר. תְּשׁוּבָה. כְּמַה דַתְּ אֲמַר. וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה יי אֱלֹהֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה וגו'. רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אִם זְכִיתֶם. אֲחִישֶׁנָּה. וְאִם לָאו. בְּעִתָּהּ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר לוֹ רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וַיָּרֶם יְמִינוֹ וּשְׁמֹאלוֹ אֶל הַשָּׁמַיִם וַיִּשָּׁבַע בְּחֵי הָעוֹלָם כִּי לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים וָחֲצִי וּכְכַלּוֹת נַפֵּץ יַד עַם קֹדֶשׁ תִּכְלֶינָה כָל אֵלֶּה. אִיסְתַּלֵּק רִבִּי לִיעֶזֶר.

מִתּוֹךְ חֲמִשָּׁה דְבָרִים נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. [מִתּוֹךְ הַקֵּץ.] מִתּוֹךְ צָרָה. מִתּוֹךְ צְוָוחָה. מִתּוֹךְ זְכוּת אָבוֹת. מִתּוֹךְ תְּשׁוּבָה. מִתּוֹךְ הַקֵּץ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוֹדָה וַיִּזְעָקוּ מִתּוֹךְ צָרָה. וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם מִתּוֹךְ צְוָוחָה. וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ מִתּוֹךְ זְכוּת אָבוֹת. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִתּוֹךְ תְּשׁוּבָה. וַיֵּדַע אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַקֵּץ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בַּצַּר לְךָ מִתּוֹךְ צָרָה. וּמְצָאוּךָ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשַׁבְתָּ מִתּוֹךְ תְּשׁוּבָה. כִּי אֵל רַחוּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִתּוֹךְ רַחֲמִים. לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבֹתֶיךָ מִתּוֹךְ זְכוּת אָבוֹת. וְכֵן הוּא אוֹמֵר וַיַּרְא בַּצַּר לָהֶם מִתּוֹךְ צָרָה. בְּשׁוֹמְעוֹ אֶת רִינָּתָם מִתּוֹךְ צְוָוחָה. וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ מִתּוֹךְ זְכוּת אָבוֹת. וַיִּנָּחֵם כְּרוֹב חֲסָדָיו מִתּוֹךְ תְּשׁוּבָה. וַיִּתֵּן אוֹתָם לְרַחֲמִים מִתּוֹךְ רַחֲמִים.

חַד בַּר נַשׁ הֲוָה אִיחְטָא בְלִישָׁנֵיהּ. אֲתָא לְגַבֵּי רִבִּי יוֹחָנָן וְשַׁלְחֵיהּ גַּבֵּי רִבִּי חֲנִינָה. אָמַר לֵיהּ. אֵיזִיל תֵּהֵי בָךְ וְלָעֵי בְאוֹרַיְתָא. דִּכְתִיב מַרְפֵּא לָשׁוֹן עֵץ חַיִּים.

אָמַר רִבִּי חֲנִינָה בְרֵיהּ דְּרִבִּי אַבָּהוּ. בְּסִפְרוֹ שֶׁלְרִבִּי מֵאִיר מָצְאוּ כָתוּב מַשָּׂא דּוּמָה. מַשָּׂא דּוּמִי. אֲלַי קוֹרֵא מִשֵּׂעִיר. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. אֲלֵי קוֹרֵא מִפְּנֵי שֵׂעִיר. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. אֲלֵי מֵאֵיכָן נִזְדַּוֵּוג לִי. מִשֵּׂעִיר. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אִם יֹאמַר לְךָ אָדָם. אֵיכָן הוּא אֱלֹהֶיךָ. אֱמוֹר לוֹ. בְּכַרְךָ הַגָּדוֹל שֶׁבְּרוֹמֵי. מָה טַעֲמָא. אֲלַי קוֹרֵא מִשֵּׂעִיר.

תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. בְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל גָּלַת הַשְּׁכִינָה עִמָּהֶן. גָּלוּ לְמִצְרַיִם וְגָלַת הַשְּׁכִינָה עִמָּהֶן. מַה טַעַם. הֲנִגְלֹה נִגְלֵיתִי לְבֵית אָבִיךָ בִּהְיוֹתָם בְּמִצְרַיִם לְבֵית פַּרְעֹה. גָּלוּ לְבָבֶל וְגָלַת שְׁכִינָה עִמָּהֶן. מַה טַעַם. לְמַעַנְכֶם שׁוּלַּחְתִּי בָבֶלָה. גָּלוּ לְמָדַי וְגָלַת הַשְּׁכִינָה עִמָּהֶן. מַה טַעֲמָא. וְשַׂמְתִּי כִסְאִי בָּעֵילָם. וְאֵין עֵילָם אֶלָּא מָדַי. כְּמַה דַתְּ אֲמַר. וְאֲנִי בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה אֲשֶׁר בָּעֵילָם הַמְּדִינָה. גָּלוּ לְיָוָן וְגָלַת הַשְּׁכִינָה עִמָּהֶן. מַה טַעַם. וְעוֹרַרְתִּי בָנַיִךְ צִיּוֹן עַל בָּנַיִךְ יָוָן. גָּלוּ לְרוֹמֵי הַשְּׁכִינָה עִמָּהֶן. מַה טַעַם. אֲלַי קוֹרֵא מִשֵּׂעִיר שֹׁמֵר מַה מִּלַּיְלָה. אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לִישַׁעְיָה. רַבֵּינוּ יְשַׁעְיָה. מַה יוֹצֵא לָנוּ מִתּוֹךְ הַלַּיְלָה הַזֶּה. אָמַר לָהֶן. הַמַּתִּינוּ לִי עַד שֶׁנִּשְׁאַל. כֵּיוָן שֶׁשָּׁאַל חָזַר אֲצָלָן. אָמְרוּ לוֹ. שׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְל. מַה מִּלַּיְל שׁוֹמֵר הָעוֹלָמִים. אָמַר לָהֶן. אָמַר שׁוֹמֵר אָתָא בוֹקֶר וְגַם לַיְלָה. אָמְרוּ לוֹ. וְגַם לַיְלָה. אָמַר לָהֶן. לֹא כְשֶׁאַתֶּם סְבוּרִים. אֶלָּא בוֹקֶר לַצַּדִּיקִים וְלַיְלָה לָרְשָׁעִים. בוֹקֶר לְיִשְׂרָאֵל וְלַיְלָה לְאוּמּוֹת הָעוֹלָם. אָמְרוּן לֵיהּ.

אִימַת. אָמַר לוֹן. אֵימַת דְּאַתּוֹן בָּעֵיי הוּא בָעֵי. אִם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ. אָמְרוּ לוֹ. מִי מְעַכֵּב. אָמַר לָהֶן. תְּשׁוּבָה. שׁוּבוּ אֵתָיו.

רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי תַנְחוּם בֵּירִבִּי חִיָּיה. אִילּוּ יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה יוֹם אֶחָד מִיָּד הָיָה בֶן דָּוִד בָּא. מַה טַעַם. הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמָעוּ. אָמַר רִבִּי לֵוִי. אִילּוּ הָיוּ יִשְׂרָאֵל מְשַׁמְּרִין שַׁבָּת אַחַת כְּתִיקָּנָהּ מִיָּד הָיָה בֶן דָּוִד בָּא. מַה טַעַם. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אִכְלוּהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַיי וגו'. חַד יוֹם. וְאוֹמֵר. בְּשׁוּבָה וָנַחַת תִּיוָושֵׁעוּן. בְּשׁוּבָה וְנַיָיח תִּתְפָּרְקוֹן.

הלכה ב

משנה: אֵין שׁוֹאֲלִין אֶת הַגְּשָׁמִים אֶלָּא סָמוּךְ לַגְּשָׁמִים. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה בְּיוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חָג הָאַחֲרוֹן מַזְכִּיר וְהָרִאשׁוֹן אֵינוֹ מַזְכִּיר. בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח הָרִאשׁוֹן מַזְכִּיר וְהָאַחֲרוֹן אֵינוֹ מַזְכִּיר. עַד אֵימָתַי שׁוֹאֲלִין. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שֶׁיַּעֲבוֹר הַפֶּסַח. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר עַד שֶׁיֵּצֵא נִיסָן שֶׁנֶּאֱמַר וַיּוֹרֶד לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ בָּרִאשׁוֹן׃

הלכה: אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. הֲלָכָה כְּרִבִּי יוּדָה שֶׁאָמַר מִשֵּׁם רִבִּי יוּדָה בֶּן בָּתִירָה. רִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. טַעַם דְּרִבִּי יוּדָה כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ הַמּוֹעֲדוֹת בְּטָל. מִפְּנֵי שֶׁהַטַּל סִימָן יָפֶה לָעוֹלָם. מְחֻלְפָּה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרִבִּי יוּדָה. תַּמָּן הוּא אָמַר. הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה בְּיוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁלְּחַג. הָאַחֲרוֹן מַזְכִּיר וְהָרִאשׁוֹן אֵינוֹ מַזְכִּיר. וְהָכָא הוּא אָמַר הָכֵין. חָדָא בְשֵׁם גַּרְמֵיהּ וְחָדָא בְשֵׁם רִבִּי יוּדָה בֶּן בָּתִירָה. וְלָא יָדְעִין הֵיי דָא בְשֵׁם גַּרְמֵיהּ וְהֵיידָא בְשֵׁם רִבִּי יוּדָה בֶּן בָּתִירָה. מִן מָה דְאָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. הֲלָכָה כְּרִבִּי יוּדָה שֶׁאָמַר מִשֵּׁם רִבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּתִירָה. וְאָמַר רִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. טַעַם דְּרִבִּי יוּדָה כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ הַמּוֹעֲדוֹת בְּטָל. מִפְּנֵי שֶׁהַטַּל סִימָן יָפֶה לָעוֹלָם. הָדָא אָמְרָה קַדְמֵייתָא בְשֵׁם גַּרְמֵיהּ וְתִינְיֵיתָא בְשֵׁם רִבִּי יוּדָה בֶּן בָּתִירָה. בְּעוֹן קוֹמוֹי. אוֹ נִימַר. כָּאן לְהַזְכִּיר כָּאן לַשְׁאֵלָה. אָמַר לוֹן. הֲלָכָה מָקוֹם שֶׁמַּזְכִּירִין שׁוֹאֲלִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵה לְרִבִּי חֲנַנְיָה אֲחוֹי דְּרַב הוֹשַׁעְיָה. נְהִיר אַתְּ כַּד הֲוִינָן קַיָּימִין קוֹמֵי חָנוּתֵיהּ דְּרַב הוֹשַׁעְיָה חֲבִיבָךְ. עָבַר רִבִּי זְעוּרָה וּשְׁאַלָנָן לֵיהּ וְאָמַר. עוֹד אֲנָא הֵיא צְרִיכָה לִי. עָבַר רִבִּי יָסָא וּשְׁאַלָנָן לֵיהּ וְאָמַר. עוֹד אֲנָא הֵיא צְרִיכָה לִי. וּבְסוֹפֵהּ אַתְּ מְצַיֵּית לֵיהּ וְאָמַר. לֹא שַׁנְיָיא. הֲלָכָה מָקוֹם שֶׁמַּזְכִּירִין שׁוֹאֲלִין. רִבִּי חִיָּיה בַּר בָּא אֲתָא מִן צוֹר וְאָמַר מִן שְׁמֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן. הֲלָכָה מָקוֹם שֶׁמַּזְכִּירִין שׁוֹאֲלִין. רִבִּי אָחָא דְרַשׁ בַּבֵּית מִדְרָשָׁא. רִבִּי יִרְמְיָה דְרַשׁ בִּכְנִישְׁתָּא דְבוּלֵי. הֲלָכָה מָקוֹם שֶׁמַּזְכִּירִין שׁוֹאֲלִין. וְהָא תַנִּינָן. [בִּשְׁלִשָּׁה] בְּמַרְחֶשְׁוָן שׁוֹאֲלִין אֶת הַגְּשָׁמִים. אָמַר רִבִּי תַנְחוּם בַּר חִיָּיה. בִּשְׁעַת הַמִּקְדָּשׁ שַׁנִּי.

תַּנֵּי אָמַר רִבִּי יוּדָה. לְפִי שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה הַתְּבוּאָה עוֹשָׂה לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וְהָאִילָן עוֹשֶׂה לִשְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ. אֲבָל לְעָתִיד לָבוֹא הַתְּבוּאָה עוֹשָׂה לְחוֹדֶשׁ אֶחָד וְהָאִילָן עוֹשֶׂה לִשְׁנֵי חֳדָשִׁים.

מַה טַעֲמֵיהּ. לְחֲדָשָׁיו יְבַכֵּר. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. לְפִי שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה הַתְּבוּאָה עוֹשָׂה לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וְהָאֵילָן עוֹשֶׂה לִשְׁנַיִם עָשָׂר חוֹדֶשׁ. אֲבָל לְעָתִיד לָבוֹא הַתְּבוּאָה עוֹשָׂה לַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם וְהָאֵילָן עוֹשֶׂה לְחוֹדֶשׁ אֶחָד. שֶׁכֵּן מָצִינוּ שֶׁעָשְׂתָה הַתְּבוּאָה בִּימֵי יוֹאֵל לַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם וְקָרֵב הָעוֹמֶר מִמֶּנָּה. מַה טַעֲמֵיהּ. וּבְנֵי צִיּוֹן גִּילוּ וְשִׂמְחוּ בַּיי אֱלֹהֵיכֶם כִּי נָתַן לָכֶם אֶת הַמּוֹרֶה לִצְדָקָה וַיּוֹרֶד לָכֶם גֶּשֶׁם יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ בָּרִאשׁוֹן. מַה מְקַיֵּים רִבִּי יוֹסֵה טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי יוּדָה לְחֲדָשָׁיו יְבַכֵּר. בְּכָל חוֹדֶשׁ וְחוֹדֶשׁ יְהֵא מְבַכֵּר.

הלכה ג

משנה: בִּשְׁלֹשָׁה בְּמַרְחֶשְׁוָן שׁוֹאֲלִין אֶת הַגְּשָׁמִים. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר בְּשִׁבְעָה בּוֹ חֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם אַחַר הֶחָג כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעַ הָאַחֲרוֹן שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל לְנָהָר פְּרָת.

הלכה: מַתְנִיתָא דְּרִבִּי מֵאִיר. דְּתַנֵּי. אֵי זֶהוּ זְמַנָּהּ שֶׁלְּרִבִּיעָה. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. הַבְּכִירָה בִּשְׁלֹשָׁה וַהֲבֵינוֹנִית בְּשִׁבְעָה וְהָאֲפֵילָה בְּשִׁבְעָה עָשָׂר. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר. הַבְּכִירָה בְּשִׁבְעָה וַהֲבֵינוֹנִית בְּשִׁבְעָה עָשָׂר וְהָאֲפֵילָה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. רִבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר. הַבְּכִירָה בְּשִׁבְעָה עָשָׂר וַהֲבֵינוֹנִית בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה וְהָאֲפֵילָה בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם. שֶׁכֵּן מָצִינוּ שֶׁאֵין הַיְחִידִים מַתְחִילִין לְהִתְעַנּוֹת אֶלָּא בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ כִּסְלֵיו. אָמַר רִבִּי אַבָּמְרִי אָחוֹי דְּרִבִּי יוֹסֵי. הַכֹּל מוֹדִים בְּשִׁבְעָה עָשָׂר שֶׁהוּא זְמַן כִּימָה לִשְׁקֹעַ. שֶׁבּוֹ יָרַד מַבּוּל לָעוֹלָם. מַה טַעַם. בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּה. רִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. הֲלָכָה כְּמִי שֶׁהוּא אוֹמֵר. בִּשְׁלֹשָׁה בְּמַרְחֶשְׁוָן שׁוֹאֲלִין אֶת הַגְּשָׁמִים. וְלָמָּה לֹא אָמַר. כְּרִבִּי מֵאִיר. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי וּמַחֲלִף.

כַּמָּה גְּשָׁמִים יֵרְדוּ וְיֵהָא אָדָם צָרִיךְ לְבָרֵךְ. רִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. כַּתְּחִילָּה כְּדֵי רְבִיעָה. וּבַסּוֹף כְּדֵי שֶׁיְּדוּחוּ פְּנֵי הַקִּרְמִיד. רִבִּי יַנַּיי בֵּירִבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. כַּתְּחִילָּה כְּדֵי רְבִיעָה. וּבַסּוֹף כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרֶה הַמְּגוּפָּה. וְיֵשׁ מְגוּפָּה נִשְׂרֶית. אֶלָּא רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִילּוּ הִיא שְׂרוּיָיה. רִבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה רִבִּי יוֹנָה רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל. כַּתְּחִילָּה כְּדֵי רְבִיעָה. וּלְבַסּוֹף אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא. רִבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רִבִּי זְעוּרָה. לְהֶפְסֵק תַּעֲנִית נֶאֱמָרָה. רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי נְחוּם וְרַב אָדָא בַּר אִיכּוּמָא הֲווֹן יְתִיבִין. אָמַר רִבִּי נְחוּם לְרַב אָדָא בַּר אִיכּוּמָא. לֹא מִסְתַּבְּרָא לְבָרְכָה נֶאֱמְרָה. אָמַר לֵיהּ. אִין. אָמַר לֵיהּ. וְלָמָּה אָמַרְתְּ לֵיהּ אָכֵין. אָמַר לֵיהּ. דְּהוּא נָהִיג בְּשִׁיטַת רַבֵּיהּ. אָמַר רִבִּי מָנָא לְרִבִּי חִזְקִיָּה. מְנוּ רַבֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ. רִבִּי זְעוּרָא. אָמַר לֵיהּ. [אף] אֲנָן אָמְרִין. רִבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רִבִּי זְעוּרָה. לְהֶפְסֵק תַּעֲנִית נֶאֱמְרָה.

רַב יְהוּדָה בַּר יְחֶזְקֵאל אָמַר. הָכֵין הֲוָה יְחֶזְקֵאל אַבָּא מְבָרֵךְ עַל יְרִידַת גְּשָׁמִים. יִתְגַּדַּל יִתְקַדַּשׁ יִתְבָּרַךְ יִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּינוּ עַל כָּל טִיפָּה וְטִיפָּה שֶׁאַתְּ מוֹרִיד לָנוּ. שֶׁאַתְּ מַמְנִיעָן זוֹ מִזּוֹ. [שֶׁנֶּאֱמַר] כִּי יְגָרַע נִטְפֵי מָיִם יָזוֹקוּ מָטָר לְאֵידוֹ. כְּמַה דְאַתְּ אָמַר וְנִגְרַע מֵעֶרְכֶּךָ.

אָמַר רִבִּי יוּדָן אָבוֹי דְּרִבִּי מַתַּנְיָה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהוּא מוֹרִידָן בְּמִידָּה. [שֶׁנֶּאֱמַר] וּמַיִם תִּיכֵּן בְּמִידָּה. רִבִּי יוֹסֵה בַּר יַעֲקֹב סְלַק מְבַקְּרָה לְרִבִּי יוּדָן מוּגְדַּלַיָּא. עַד דְּהוּא תַמָּן נָחַת מִיטְרָא. שְׁמַע קָלֵיהּ אֲמַר. אֶלֶף אֶלְפִּים אָנוּ חַיָּיבִין לְהוֹדוֹת לִשְׁמְךָ מַלְכֵּינוּ עַל כָּל טִיפָּה וְטִיפָּה שֶׁאַתְּ מוֹרִיד לָנוּ. שֶׁאַתְּ גּוֹמֵל טוֹבָה לַחַיָּיבִים. אֲמַר לֵיהּ. הָדָא מְנָן לָךְ. אֲמַר לֵיהּ. הָכֵין הֲוָה רִבִּי סִימוֹן רִבִּי מְבָרֵךְ עַל יְרִידַת גְּשָׁמִים.

וְכַמָּה גְּשָׁמִים יֵרְדוּ וְיהֵא בָהֶם כְּדֵי רְבִיעָה. מְלֹא כְלִי מַחֲזִיק שְׁלֹשׁ טְפָחִים. דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. בַּתְּחִילָּה טֶפַח. וּבַשְּׁנִיָּיה טְפָחַיִם. וּבַשְּׁלִישִׁית שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. תַּנֵּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר. אֵין לְךָ טֶפַח שֶׁהוּא יוֹרֵד מִלְּמַעֲלָן שֶׁאֵין הָאָרֶץ מַעֲלָה טְפָחַיִם כְּנֶגְדּוֹ. וּמַה טַעַם. תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִינּוֹרֶיךָ.

אָמַר רִבִּי לֵוִי. הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים זְכָרִים וְהַתַּחְתּוֹנִים נְקֵבוֹת. מַה טַעַם. תִּפְתַּח אֶרֶץ וְיִפְרוּ יֶשַׁע. תִּפְתַּח אֶרֶץ. כִּנְקֵיבָה הַזֹּאת שֶׁהִיא פוֹתַחַת לִפְנֵי הַזָּכָר. וְיִפְרוּ יֶשַׁע. זוֹ פְּרָיָיה וְרִבְיָיה. וּצְדָקָה תַצְמִיחַ. זוֹ יְרִידַת גְּשָׁמִים. אֲנִי יְהוָה בְּרָאתִיו. לְכָךְ בְּרָאתִיו. לְתֵיקוּנוֹ וּלְיִישׁוּבוֹ שֶׁלְּעוֹלָם. רִבִּי אָחָא. וְתַנֵּי לָהּ בְּשֵׁם רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ רְבִיעָה. שֶׁהִיא רוֹבַעַת אֶת הָאָרֶץ.

רִבִּי חֲנִינָה בַּר יַקָּה בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה. שׁוֹרְשֵׁי חִיטָּה בּוֹקְעִין בָּאָרֶץ חֲמִשִּׁים אַמָּה. שָׁרְשֵׁי תְאֵינָה רַכִּין בּוֹקְעִין בַּצּוּר. אִם כֵּן מַה יַּעֲשׂוּ שָׁרְשֵׁי חָרוּב וְשָׁרְשֵׁי שִׁקְמָה. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. אַחַת לְשִׁלְשִׁים יוֹם הַתְּהוֹם עוֹלָה וּמַשְׁקָה אוֹתָהּ. מַה טַעַם. אֲנִי יי נוֹצְרָהּ לִרְגָעִים אַשְׁקֶנָּה. [תַּנֵּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר. מְלַמֵּד שֶׁאֵין הָאָרֶץ שׁוֹתָה אֶלָּא לְפִי חִיסּוּמָהּ.]

תַּנֵּי. אִם הָיְתָה הַשָּׁנָה חֲסֵירָה נוֹתְנִין לָהּ חֶסְרוֹנָהּ. וְאִם לָאו הוֹלְכִין אַחַר סִידְרָהּ. דִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רִבִּי אוֹמֵר. לְעוֹלָם הוֹלְכִין אַחַר סִידְרָהּ. אִם הָיְתָה הַשָּׁנָה מְעוּבֶּרֶת הוֹלְכִין אַחַר עִיבּוּרָהּ. מִחְלָפָה שִׁיטָּתִיהּ דְּרִבִּי. תַּמָּן הוּא אָמַר. אַחַר סִידְרָהּ. וָכָא הוּא אָמַר. אַחַר עִיבּוּרָהּ. רִבִּי זְעוּרָה רִבִּי יָסָא רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק מַטֵּי בָהּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. לְבַסּוֹף נִצְרְכָה.

הלכה ד

משנה: הִגִּיעַ שִׁבְעָה עָשָׂר בְּמַרְחֶשְׁוָן וְלֹא יָרְדוּ גְּשָׁמִים הִתְחִילוּ הַיְחִידִים מִתְעַנִּין. אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה וּמוּתָּרִין בִּמְלָאכָה וּבִרְחִיצָה וּבְסִיכָה וּבִנְעִילַת הַסַּנְדָּל וּבְתַשְׁמִישׁ הַמִּיטָּה:

הלכה: אֵילּוּ הֵם הַיְחִידִים. אֵילּוּ שֶׁהֵן מִתְמַנִּין פַּרְנָסִין עַל הַצִּיבּוּר. מִכָּיוָן שֶׁהוּא מִתְמַנֶּה פַּרְנָס עַל הַצִּיבּוּר הוּא מִתְפַּלֵּל וְנַעֲנָה. אֶלָּא מִכָּיוָן שֶׁהוּא מִתְמַנֶּה פַּרְנָס עַל הַצִּיבּוּר וְנִמְצָא נֶאֱמָן כְּדַיי הוּא מַצְלֶיָיא וּמִתְעַנֶּיָיא.

חַד בַּר נַשׁ הֲוָה מַפִּיק מַעְשְׂרוֹי כְּתִיקָנָן. אָמַר לֵיהּ רִבִּי מָנָא. קוּם אֱמוֹר בִּעַרְתִּי הַקּוֹדֶשׁ מִן הַבַּיִת.

חַד בַּר נַשׁ אֲתָא גַבֵּי חַד מִן קְרִיבוֹי דְּרִבִּי יַנַּיי. אֲמַר לֵיהּ. רִבִּי. זְכֵה עִימִּי. אֲמַר לֵיהּ. וְלָא הֲוָה לְאָבוּךְ פְּרִיטִין. אֲמַר לֵיהּ. לָא. אֲמַר לֵיהּ. גַּבֵּיי אִינּוּן מְפַקְּדִין. אֲמַר לֵיהּ. שְׁמָעִית עֲלֵיהוֹן דְּאִינּוּן [פָּרְקוֹן]. אֲמַר לֵיהּ. כְּדֵיי אַתְּ מַצְלֶיָא וּמִתְעַנֶּיָא.

אִיתְחֲמֵי לְרַבָּנִן. פַּלָּן חַמָּרָא יַצְלִי וּמִיטְרָא נְחַת. שַׁלְחוֹן רַבָּנִן וְאַיְיתוּנֵיהּ. אָמְרוּן לֵיהּ. מָה אוּמְנָךְ. אֲמַר לוֹן. חַמָּר אֲנָא. אָמְרוּן לֵיהּ. וּמַה טִיבוּ עֲבַדְתָּ. אֲמַר לוֹן. חַד זְמַן אוּגַּרִית חַמְרִי לְחַדָּא אִיתָּה. וַהֲוָות בַּכְיָיה גַּו אִיסְרָטָה. וְאָמְרִית לְהּ. מַה לִיךְ. אָמְרָה לִי. בַּעֲלָהּ דְּהִיא אִיתְתָא חֲבִישׁ וַאֲנָא בְעָיָא מֵיחְמֵי מַה מֵיעֲבַד וּמַפְנִינֵיהּ. וְזָבְנִית חַמְרִי וְיָבִית לְהּ טִימְיתֵיהּ. וְאָמְרִית לְהּ. הָא לִיךְ. פְּנֵיי בַּעֲלִיךְ וְלָא תַחֲטֵיי. אָמְרִין לֵיהּ. כְּדֵיי אַתְּ מַצְלֶיָא וּמִתְעַנֶּיָא.

אִיתְחֲמֵי לְרִבִּי אַבָּהוּ. פַּנְטָקְקָה יַצְלִי וַאֲתֵי מִיטְרָא. שְׁלַח רִבִּי אַבָּהוּ וְאַיְיתֵיתֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ. מָה אוּמְנָךְ. אֲמַר לֵיהּ. חַמָּשׁ עֲבִירֶן הַהוּא גּוֹבְרָא עָבִיד בְּכָל יוֹם. מוֹגַר זַנְיָיתָא. מְשַׁפֵּר תֵּייטְרוֹן. מְעִיל מָנֵיהוֹן לְבָנֵי. מְטַפֵּחַ וּמְרַקֵּד קֳדָמֵיהוֹן. וּמַקִּישׁ בְּבַבּוּלְיָיא קֳדָמֵיהוֹן. אֲמַר לֵיהּ. וּמַה טִיבוּ עֲבַדְתָּ. אֲמַר לֵיהּ. חַד זְמַן הֲוָה הַהוּא גַּבְרָא מַשְׁפֵּר תֵּייטְרוֹן. אֲתַת חָדָא אִיתָּא וְקָמַת לְהּ חוֹרֵי עֲמוּדָא. בַּכְיָיה. וְאָמְרָת לְהּ. מַה לִיךְ. וְאָמְרָה לִי. בַּעֲלָהּ דְּהַהִיא אִיתְתָא חֲבִישׁ וַאֲנָא בְעָיָא מֵיחְמֵי מַה מֵעֲבַד וּמַפְנִינֵהּ. וְזָבְנִית עַרְסֵי וּפְרוֹס עַרְסֵי וְיָבִית לְהּ טִימְיתֵיהּ. וְאָמְרִית לְהּ. הָא לִיךְ. פְּנֵיי בַּעֲלִיךְ וְלָא תֵיחַטֵיי. אֲמַר לֵיהּ. כְּדֵיי אַתְּ מַצְלֶיָא וּמִתְעַנֶּיָא.

אִיתְחֲמֵי לְרַבָּנִן. חֲסִידָא דְּכִפַּר אִימֵּי יַצְלִי וּמִיטְרָא נְחַת. סַלְקוֹן רַבָּנִן לְגַבֵּיהּ. אָמְרָה לוֹן בְּנֵי בֵייתֵיהּ. בְּטוּרָא הוּא יְהִיב. נַפְקוֹן לְגַבֵּיהּ. אָמְרוֹן לֵיהּ. אַיְשַׁר. וְלָא אַגִּיבוֹן. יַתֵב מֵיכוּל וְלָא אֲמַר לוֹן. אַתּוֹן כְּרֵיכִין. מִי עָלַל עֲבַד חַד מוֹבַל דְּקִיסִין וִיהַב גּוּלְתַּא מְרוֹם מוּבְלָה. עָאַל וַאֲמַר לִבְנֵי בֵייתֵיהּ. אִילֵּין רַבָּנִן הָכָא בָּעֵיי נִיצָּלֵי וְייחוֹת מִיטְרָא. וְאִין אֲנָא מַצְלֵי וּמִטְרָא נְחַת גְּנַאי הוּא לוֹן. וְאִין לָא חִילּוּל שֵׁם שָׁמַיִם הוּא. אֶלָּא אַיתַיי אֲנָא וְאַתּ נִיסּוֹק וְנַצְלֵי. אִין נְחַת מִיטְרָא. אֲנָן אָמְרִין לוֹן. כָּבַר דְּעָבְדוֹן שְׁמַיָּיא נִיסִּין. וְאִין לָא. אֲנָן אָמְרִין לוֹן. לֵית אֲנָן כְּדֵיי מַצְלַיָּיא וּמִתְעַנֶּיָא. וְסָלְקוֹן וְצָלוֹן וּנְחַת מִיטְרָא. נְחַת לְגַבּוֹן. אֲמַר לוֹן. לְמָּה אִיטְרְפוֹן רַבָּנִן לְהָכָא יוֹמָא דֵין. אָמְרִין לֵיהּ. בָּעֵיי תַצְלֵי וְייחוֹת מִיטְרָא. אֲמַר לוֹן. וְלִצְלוּתִי אַתּוֹן צְרִיכִין. כְּבַר דְּעָבְדוּן שְׁמַיָּיא נִיסִּין. אָמְרִין לֵיהּ. לָמָּה כַד הֲוִיתָה בְטוּרָא אָמְרִינָן לָךְ. אַיַּשַׁר. וְלָא אַגִּיבְתִּינוֹן. אֲמַר לוֹן. דַּהֲוִינָה עֲסִיק בִּפְעוּלּוּתַיי. מָה הֲוִינָה מַסְעָה דַּעְתִּי מִן פְּעֻלּוֹתַי. אָמְרִין לֵיהּ. וְלָמָּה כַד יָתְבְתְּ לְמֵיכוּל לָא אֲמַרְתְּ לָן. אַיתּוֹן כְּרֵיכִין. אֲמַר לוֹן. דְּלָא הֲוָה גַבַּיי אֶלָּא פַּלְחִי. מָה הֲוִינָא מֵימוֹר לְכוֹן בְּחַנְפִּין. אָמְרִין לֵיהּ. לָמָּה כַד דַּאֲתִית לְמֵיעוֹל יְהַבְתְּ

גּוּלְתָּה מְרוֹם מוּבְלָה. אָמַר לוֹן. דְּלָא הֲוָוֹת דִּידִי. שְׁאִילָה הֲוָוֹת דְּנִיצְלִי בָהּ. מַה הֲוִינָא מְבַזְעָא יַתָהּ. אָמְרוּן לֵיהּ. וְלָמָּה כַד הֲוִוי אַתְּ בְּטוּרָא אִיתְתָךְ לָבְשָׁה מָאנִין צָאִין. וְכַד דְּאַתְּ עָלַיִל מִן טוּרָא הִיא לָבְשָׁה מָאנִין נְקִיִין. אֲמַר לוֹן. כַּד דַּאֲנָא הֲוִי בְטוּרָא הִיא לָבְשָׁה מָאנִין צָאִיִין דְּלָא יְתֵן בַּר נַשׁ עֵינוֹי עֲלָהּ. וְכַד דַּאֲנָא עָלַיִל מִן טוּרָא הִיא לָבְשָׁה מָאנִין נְקִיִין דְּלָא נִיתֵּן עֵינַיי בְּאִיתָא אוּחְרִי. אָמְרוּן לֵיהּ. יְאוּת אַתְּ מַצְלֶיָא וּמִתְעַנְיָיא.

תַּנֵּי. מוּתָּר לוֹכַל עַד שֶׁיֵּיאוֹר הַמִּזְרָח. דִּבְרֵי רִבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. עַד קְרִיאַת הַגֶּבֶר. מַה תַלְמוּד לוֹמַר עַד קְרִיאַת הַגֶּבֶר. יָשַׁן וְעָמַד אָסוּר. בְּשֶׁלֹּא הִתְנָה. אֲבָל אִם הִתְנָה מוּתָּר.

הלכה ה

משנה: הִגִּיעַ רֹאשׁ חֹדֶשׁ כִּסְלֵיו וְלֹא יָרְדוּ גְּשָׁמִים בֵּית דִּין גּוֹזְרִין שָׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת עַל הַצִּיבּוּר. אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה וּמוּתָּרִין בִּמְלָאכָה וּבִרְחִיצָה וּבְסִיכָה וּבְנְעִילַת הַסַּנְדָּל וּבְתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה:

הלכה: אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כָּל תַּעֲנִית שֶׁבֵּית דִּין גּוֹזְרִין לְהַפְסִיק אֵין עוֹבְרוֹת וּמֵינִיקוֹת מִתְעַנּוֹת בָּם. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. נִרְאִין דְּבָרִים בְּשֶׁגָּזְרוּ כְבָר שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק. אֲבָל אִם גָּזְרוּ מִיָּד לְהַפְסִיק עוֹבְרוֹת וּמֵינִיקוֹת מִתְעַנּוֹת בָּם. וְתַנֵּי כֵן. עוֹבְרוֹת וּמֵינִיקוֹת מִתְעַנּוֹת כְּדַרְכָּן בְּתִשְׁעָה בְאָב [וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים] וּבְשָׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת וּבְשָׁלֹשׁ הַשְּׁנִיּוֹת. אֲבָל בְּשָׁבֵעַ הָאַחֲרוֹנוֹת אֵינָן מִתְעַנּוֹת בָּהֶן. אַף עַל פִּי כֵן אֵינָן מְנַהֲגוֹת עַצְמָן בְּתַפְנוּקִים אֶלָּא אוֹכְלוֹת וְשׁוֹתוֹת כְּדֵי קַייּוּם הַוָּולָד. לֹא בְּשֶׁגָּזְרוּ כְבָר שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק. אֲתָא רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא רִבִּי יִצְחָק בַּר טָבְלַיי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. וַאֲפִילוּ גָּזְרוּ מִיָּד לְהַפְסִיק אֵין עוֹבְרוֹת וּמֵינִיקוֹת מִתְעַנּוֹת בָּם.

הלכה ו

משנה: עָבְרוּ אֵילּוּ וְלֹא נַעֲנוּ בֵּית דִּין גּוֹזְרִין עוֹד שָׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת עַל הַצִּבּוּר. אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין מִבְּעוֹד יוֹם וַאֲסוּרִין בִּמְלָאכָה וּבִרְחִיצָה וּבְסִיכָה וּבִנְעִילַת הַסַּנְדָּל וּבְתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה וְנוֹעֲלִין אֶת הַמֶּרְחָצָאוֹת.

הלכה: רִבִּי זְעוּרָה בְשֵׁם רַב יִרְמְיָה. הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְתַעֲנִית צִיבּוּר כְּעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְיוֹם הַכִּיפּוּרִים. מַה טַעַם. קַדְּשׁוּ צוֹם קִרְאוּ עֲצָרָה. וְהָא תַנֵּי. הַלַּיְלָה מוּתָּר וְהַיּוֹם אָסוּר. אָמַר רִבִּי זְעוּרָה. קַיְימָהּ אַבָּא בַּר יִרְמְיָה. אִסְפּוּ עָם. מִשְׁעַת אֲסִיפַת עָם.

נַשְׁיָיא (דְּנָהֲגִין) [דְּנָהֲגִין] דְּלָא לְמֵיעֲבַד עוֹבְדָא בְּפוּקֵי שׁוּבְתָא אֵינוֹ מִנְהָג. עַד דְּיִתְפַּנֵּי סִידְרָא מִנְהָג. בַּתְרַייָא וּבַחֲמִשְׁתָּא אֵינוֹ מִנְהָג. עַד דְּיִתְפַּנֵּי תַּעֲנִיתָא [מִנְהָג]. בְּיוֹמָא דַּעֲרוּבְתָּא אֵינוֹ

מִנְהָג. מִן מִנְחָה וּלְעֵיל [מִנְהָג]. בְּיוֹמָא דְיַרְחָא מִנְהָג. אָמַר רִבִּי זְעוּרָה. נַשְׁיָיא דִנְהָגֶן דְּלָא לְמִישְׁתַּיָיא מִן דְּאָב עֲלֵיל מִנְהָג. שֶׁבּוֹ פָּסְקָה אֶבֶן שְׁתִיָיה. מַה טַעֲמָא כִּי הַשָּׁתוֹת יֵהָרְסוּן. אָמַר רִבִּי חִינְנָא. כָּל הַדְּבָרִים מִנְהָג. אָעִין דְּשִׁיטִין הָווּן בְּמִגְדַּל צְבָעַיָיא. אָתוּן וּשְׁאָלוּן לְרִבִּי חֲנַנְיָה חֲבֵרֵהוֹן דְּרַבָּנִן. מָהוּ מֵיעֲבֵד בְּהוֹן עֲבִידָא. אָמַר לָהֶן. מִכֵּיוָן שֶׁנְּהָגוּ אֲבוֹתֵיכֶם בָּהֶם בְּאִיסּוּר אַל תְּשַׁנּוּ מִנְהַג אֲבוֹתֵיכֶם נוּחֵי נֶפֶשׁ. רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם רִבִּי אָבוּן. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מוּתָּר וְהוּא טוֹעֶה בּוֹ בְּאִסּוּר נִשְׁאַל וּמַתִּירִין לוֹ. וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁהוּא מוּתָּר וְהוּא נוֹהֵג בּוֹ בְּאִיסּוּר נִשְׁאַל וְאֵין מַתִּירִין לוֹ.

בִּרְחִיצָה. זְעוּרָה בַּר חָמָא יוֹסֵי בְּרֵיהּ דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. בְּתַעֲנִית צִיבּוּר מַרְחִיץ יָדָיו וּפָנָיו [וְרַגְלָיו] כְּדַרְכּוֹ. בְּתִשְׁעָה בְאָב מַרְחִיץ יָדָיו וּמַעֲבִירָן עַל פָּנָיו. בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים מַרְחִיץ יָדָיו וּמְקַנְּחָן בְּמַפָּה וּמַעֲבִיר אֶת הַמַּפָּה עַל פָּנָיו. רִבִּי יוֹנָה תָּרֵי מַרְטוּטָה וִיהַב לָהּ תְּחוֹת כַּדָּהּ. וְהָא תַנֵּי. אֵין בֵּין תִּשְׁעָה בְאָב לְתַעֲנִית צִיבּוּר אֶלָּא אִיסּוּר מְלָאכָה. בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ. הָיָה הוֹלֵךְ אֵצֶל רַבּוֹ אוֹ אֵצֶל בֵּית חוֹתוֹ וְעָבַר בַּיָּם אוֹ בַנָּהָר אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. נִיטַּנְפוּ רַגְלָיו מַטְבִּילָן בַּמַּיִם וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. הוֹרֵי רִבִּי בָּא כָּהֵין תַּנָּיָא. הוֹרֵי רִבִּי אָחָא בְּבָא מִן הַדֶּרֶךְ וְהָיוּ רַגְלָיו קִיהוֹת עָלָיו שֶׁמּוּתָּר לְהַרְחִיצָם בַּמַּיִם. תַּנֵּי. אָבֵל וּמְנוּדֶּה שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין בַּדֶּרֶךְ מוּתָּרִין בִּנְעִילַת סַנְדָּל. לִכְשֶׁיְּבוֹאוּ לָעִיר יַחֲלוֹצוּ. וְכֵן בְּתִשְׁעָה בְאָב וְכֵן בְּתַעֲנִית צִיבּוּר.

בְּסִיכָה. כְּהָדָא דְתַנֵּי. בַּשַּׁבָּת בֵּין סִיכָה שֶׁהִיא שְׁלְתַּעֲנוּג בֵּין סִיכָה שֶׁאֵינָהּ שְׁלְתַּעֲנוּג מוּתָּר. בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים בֵּין סִיכָה שֶׁהִיא שְׁלְתַּעֲנוּג בֵּין סִיכָה שֶׁאֵינָהּ שְׁלְתַּעֲנוּג אָסוּר. בְּתִשְׁעָה בְאָב וּבְתַעֲנִית צִיבּוּר סִיכָה שֶׁהִיא שְׁלְתַּעֲנוּג אָסוּר. שֶׁאֵינָהּ שְׁלְתַּעֲנוּג מוּתָּר. וְהָא תַנֵּי. שָׁוְוֹת סִיכָה לִשְׁתִיָיה לְאִיסּוּר וּלְתַשְׁלוּמִין אֲבָל לֹא לָעוֹנֶשׁ. בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים לְאִיסּוּר אֲבָל לֹא לָעוֹנֶשׁ. וְהָא תַנֵּי. לֹא יְחַלְּלוּ. לָרַבּוֹת אֶת הַסָּךְ וְאֶת הַשּׁוֹתֶה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. לֵית כָּאן סָךְ. אָמַר רִבִּי אַבָּמְרִי. אֵין לֵית כָּאן סָךְ לֵית כָּאן שׁוֹתֶה. דִּלְכֵן דָּבָר שֶׁהוּא בָא מַחְמַת שְׁנֵי לְאוִין מִצְטָרֵף.

מְנַיִין שֶׁהוּא מְחוּוָּר בַּעֲשֵׂה. רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם רִבִּי סִימַיי. וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת. מָה נָן קַיְימִין. אִם לְהַבִיא לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִין. דָּבָר שֶׁהוּא מוּתָּר לַחַי. לַחַי הוּא אָסוּר. לֹא כָל שֶׁכֵּן לָמֵת. אִי זֶהוּ דָּבָר שֶׁהוּא מוּתָּר לַחַי וְאָסוּר לָמֵת. הֲוֵי אוֹמֵר. זוֹ סִיכָה.

בִּנְעִילַת סַנְדָּל. תַּנֵּי. כָּל אֵילּוּ שֶׁאָמְרוּ אֲסוּרִין בִּנְעִילַת סַנְדָּל. יָצָא לַדֶּרֶךְ נוֹעֵל. הִגִּיעַ לְכַרְכּוֹ חוֹלֵץ. וְכֵן בְּאָבֵל וְכֵן בִּמְנוּדֶּה. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. יוֹצְאִין בְּאַנְפִּילְיָא בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. אֵין יוֹצְאִין. אָמַר רַב חִסְדָּא. מָאן דְּאָמַר. יוֹצְאִין. בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁלְבֶּגֶד. מָאן דְּאָמַר. אֵין יוֹצְאִין. בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁלְעוֹר. רִבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן סְלַק גַּבֵּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּלֵילֵי צוֹמָא רַבָּא. נְפַק לְגַבֵּיהּ לְבֵישׁ סוֹלְיֵיסֵיהּ. אָמַר לֵיהּ. מָהוּ הָכֵין. אָמַר לֵיהּ. אַיסְתְּנֵיס אֲנִי. רִבִּי

יְהוֹשֻׁעַ בַּר נַחְמָן סְלַק גַּבֵּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּלֵילֵי תַעֲנִיתָה. נְפַק לְגַבֵּהּ לְבוּשׁ סוֹלְיָיסִיהּ. אָמַר לֵיהּ. מָהוּ הָכֵין. אָמַר לֵיהּ. אַיסְתְּנִיס אָנִי. רִבִּי שַׁמַּי חֲמוּנֵיהּ נְפַק לְבִישׁ סוֹלְיָיסִיהּ בְּלֵילֵי תַעֲנִיתָה. חַד תַּלְמִיד מִן דְּרִבִּי מָנָא הוֹרֵי לְחַד מִן קְרִיבוֹי דִּנְשַׂייָא לְמֵילְבּוֹשׁ סוֹלְיָיסִיהּ. אָמַר לֵיהּ. מִן הָדָא. דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. אַיסְתְּנִיס אָנִי. בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּיטָּה. אִיתָא חֲמִי. בִּרְחִיצָה אָסוּר. בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּיטָּה לֹא כָל שֶׁכֵּן. תִּיפְתָּר בְּמָקוֹם שֶׁאֵין טוֹבְלִין אוֹ קוֹדֶם עַד שֶׁלֹּא הִתְקִין עֶזְרָא טְבִילָה לְבַעֲלֵי קֶרְיִין. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא רִבִּי אִימִּי בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אֵין קֶרִי אֶלָּא מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּיטָּה. רַב חוּנָה אָמַר. אֲפִילּוּ רָאָה עַצְמוֹ נִיאוֹת בַּחֲלוֹם. הֲווֹן בָּעֵיי מֵימַר. וּבִלְבַד מֵאִשָּׁה. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵה תְּרֵיהוֹן אָמְרִין. אֲפִילּוּ מִדָּבָר אַחֵר. תַּמָּן תַּנִּינָן. יוֹם הַכִּיפּוּרִים אָסוּר בַּאֲכִילָה וּבִשְׁתִייָה וּבִרְחִיצָה וּבְסִיכָה וּבִנְעִילַת הַסַּנְדָּל וּבְתַשְׁמִישׁ הַמִּיטָּה. וְתַנֵּי עֲלָהּ. בַּעֲלֵי קֶרְיִין טוֹבְלִין כְּדַרְכָּן בְּצִינְעָה בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים. לֵית הָדָא פְלִיגָא עַל רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. פְּתַר לָהּ בְּמִי שֶׁשִּׁימֵּשׁ מִיטָּתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם וְשָׁכַח וְלֹא טָבַל. וְהָא תַנֵּי. מַעֲשֶׂה בְּיִרְבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲלַפְתָּא שֶׁרָאוּ טוֹבֵל אוֹתוֹ בְּצִינְעָה בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים. אֵית לָךְ מֵימַר עַל אוֹתוֹ הַגּוּף הַקָּדוֹשׁ בְּשׁוֹכַח.

רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי רִבִּי חָנִין בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. נוֹחַ בִּכְנִיסָתוֹ לַתֵּיבָה נֶאֱסְרָה לוֹ תַשְׁמִישׁ הַמִּיטָּה. מַה טַעַם. וּבָאתָ אֶל הַתֵּיבָה אַתָּה וּבָנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וּנְשֵׁי בָנֶיךָ אִתָּךְ. וּבִיצִיאָתוֹ הוּתְּרָה לוֹ תַשְׁמִישׁ הַמִּיטָּה. מַה טַעַם. צֵא מִן הַתֵּיבָה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבָנֶיךָ וּנְשֵׁי בָנֶיךָ אִתָּךְ. אָמַר רִבִּי חִייָה בַּר בָּא. לְמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם יָצְאוּ מִן הַתֵּבָה. עַל יְדֵי שֶׁשִּׁימְרוּ יַחַסֵיהֶן זָכוּ לְהִינָּצֵל מִן הַתֵּיבָה. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן. דְּתַנִּינָן. חַם כֶּלֶב וְעוֹרֵב קִילְקְלוּ מַעֲשֵׂיהֶן. חַם יָצָא מְפוּחָם. כֶּלֶב יָצָא מְפוּרְסָם בְּתַשְׁמִישׁוֹ. עוֹרֵב יָצָא מְשׁוּנֶּה מִן הַבְּרִיוֹת. אָמַר רִבִּי אָבוּן. כָּתוּב בְּחֶסֶר וּבְכָפֵן גַּלְמוּד. בְּשָׁעָה שֶׁאַתְּ רוֹאֶה חִסָּרוֹן בָּא לָעוֹלָם עֲשֵׂה אִשְׁתְּךָ גַּלְמוּדָה. אָמַר רִבִּי לֵוִי. כָּתוּב וּלְיוֹסֵף יוּלַּד שְׁנֵי בָנִים. אֵימָתַי. בְּטֶרֶם תָּבוֹא שְׁנַת הָרָעָב. תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי יְהוּדָה. תְּאֵיבֵי בָנִים מְשַׁמְּשִׁין מִיטּוֹתֵיהֶן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. וּבִלְבַד יוֹם שְׁטָבְלָה.

הלכה ז

משנה: עָבְרוּ אֵילּוּ וְלֹא נַעֲנוּ בֵּית דִּין גּוֹזְרִין עוֹד שָׁבַע שֶׁהֵן שִׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה תַּעֲנִיּוֹת עַל הַצִּבּוּר. וּמַה אֵילּוּ יְתֵרוֹת עַל הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁבָּאֵילּוּ מַתְרִיעִין וְנוֹעֲלִין אֶת הַחֲנוּיוֹת. בַּשֵּׁנִי מַטִּין עִם חֲשֵׁיכָה וּבַחֲמִישִׁי מוּתָּרִין מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת׃

הלכה: רִבִּי יוּדָן בַּרַיְהּ דְּרִבִּי חָמָא דִּכְפַר תְּחוֹמִין. כִּבְתוֹךְ אַרְבָּעִים שֶׁעֲשָׂה מֹשֶׁה בָהָר. אָמַר רִבִּי יוֹסֵה. עַל שֵׁם שֶׁאֵין מַטְרִיחִין עַל הַצִּיבּוּר יוֹתֵר מִדַּאי. אָמַר רִבִּי חִייָה בַּר בָּא. שֶׁאִם הָיוּ שְׁנֵי דְבָרִים כְּגוֹן עֲצִירַת גְּשָׁמִים וְגוֹבַיי מַתְרִיעִין עֲלֵיהֶן. וְלָמָּה בָאֵילֵּין תַּרְתֵּין מִילַּייָא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. בָּאֵילֵּין תַּרְתֵּין מִילַּייָא שִׁיעָרַייָה רַבַּיי.

וּבַשֵּׁנִי מַטִּין עִם חֲשֵׁיכָה. פּוֹתֵחַ אֶחָד וְנוֹעֵל אֶחָד. וּבַחֲמִישִׁי מוּתָּרִין מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת. מַה. פּוֹתֵחַ אֶחָד וְנוֹעֵל אֶחָד אוֹ פּוֹתֵחַ אֶת שְׁנֵיהֶם.

הלכה ח

משנה: עָבְרוּ אֵילּוּ וְלֹא נַעֲנוּ מְמַעֲטִין בְּמַשָּׂא וּמַתָּן בְּבִנְיָין וּבִנְטִיעָה בְּאֵירוּסִין וּבְנִישּׂוּאִין וּבִשְׁאֵילַת שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ כִּבְנֵי אָדָם הַנִּזּוֹפִין לַמָּקוֹם. הַיְחִידִים חוֹזְרִין וּמִתְעַנִּין עַד שֶׁיֵּצֵא נֵיסָן. יָצָא נִיסָן וְיָרְדוּ גְּשָׁמִים סִימַן קְלָלָה שֶׁנֶּאֱמַר הֲלוֹא קְצִיר חִטִּים הַיּוֹם.

הלכה: אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. הָדָא דַתְּ אָמַר בְּבִנְיָין שֶׁלְּשִׂמְחָה. אֲבָל אִם הָיָה כּוֹתְלוֹ גּוֹהֶה סוֹתְרוֹ וּבוֹנֶיהוּ. שְׁמוּאֵל אָמַר. כּוֹתְלָא דְּגַנַּאי בֵּיהּ.

רִבִּי בָּא בַּר כֹּהֵן אָמַר קוֹמֵי רִבִּי יָסָא רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי. אָסוּר לְאָרֵס אִשָּׁה בְּעֶרֶב שַׁבָּת. הָדָא דְאַתְּ אָמַר. שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת אֵירוּסִין. הָא לְאָרֵס יְאָרֵס. שְׁמוּאֵל אָמַר. אֲפִילּוּ בְתִשְׁעָה בְאָב יְאָרֵס. שֶׁלֹּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר. מִחְלְפָה שִׁיטָּתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. תַּמָּן הוּא אָמַר. אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה. בְּמֹאזְנַיִם לַעֲלוֹת הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד. וְכָא הוּא אָמַר הָכֵין. אֶלָּא שֶׁלֹּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר בְּתַפְּילָה. אֲפִילּוּ כֵן לֹא קַיְימָה.

(בִּשְׁאֵילַת שָׁלוֹם) [הֲלָכָה ט׳.] לֹא כֵן תַּנֵּי. אֵין שׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹם חֲבֵירִים בְּתִשְׁעָה בְאָב. אֲבָל מֵשִׁיבִין אֶת הַהֶדְיוֹטוֹת בְּשָׁפָה רָפָה. לְיָמִים שֶׁבֵּנְתַיִם נִצְרְכָה.

יָצָא נִיסָן הַגְּשָׁמִים סִימַן קְלָלָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. וּבִלְבַד נִיסָן שֶׁלְּתְקוּפָה. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. הָדָא דַתְּ אָמַר. בְּשֶׁלֹּא יָרְדוּ לָהֶן גְּשָׁמִים מִכְּבָר. אֲבָל אִם יָרְדוּ לָהֶם גְּשָׁמִים מִכְּבָר סִימָן בְּרָכָה הֵן.

פרק ב

הלכה א

משנה: סֵדֶר תַּעֲנִיּוֹת כֵּיצַד. מוֹצִיאִין אֶת הַתֵּיבָה לְרְחוֹבָהּ שֶׁל עִיר וְנוֹתְנִין אֵפֶר מַקֶּלָּה עַל גַּבֵּי הַתֵּיבָה וּבְרֹאשׁ הַנָּשִׂיא וּבְרֹאשׁ אַב בֵּית דִּין. וְכָל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל וְנוֹתֵן בְּרֹאשׁוֹ. הַזָּקֵן שֶׁבָּהֶן אוֹמֵר לִפְנֵיהֶם דִּברֵי כִיבּוּשִׁין. אַחֵינוּ לֹא נֶאֱמַר בְּאַנְשֵׁי נִינְוֵה וַיַּרְא הָאֱלֹהִים אֶת שַׂקָּם וְאֶת תַּעֲנִיתָם. אֶלָּא וַיַּרְא הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדַּרְכָּם הָרָעָה. וּבַקַּבָּלָה מָהוּ אוֹמֵר וְקִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאַל בִּגְדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֶל ה׳ אֱלֹהֵיכֶם.

הלכה: סֵדֶר תַּעֲנִיּוֹת כֵּיצַד כול׳. אָמַר רִבִּי חִייָה בַּר בָּא. וְלָמָּה יוֹצְאִין לִרְחוֹבָהּ שֶׁלְּעִיר. לוֹמַר. חֲשָׁבִינוּ כְּאִילּוּ גוֹלִים לְפָנֶיךָ. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. לְפִי שֶׁנִּתְפַּלְּלוּ בְצִינְעָה וְלֹא נֶעֱנוּ לְפִיכָךְ יָצְאוּ לַחוּץ וְיִתְפַּרְסְמוּ. אָמַר רִבִּי חִייָה בַּר בָּא. וְלָמָּה מוֹצִיאִין אֶת הַתֵּיבָה לִרְחוֹבָהּ שֶׁלְּעִיר. לוֹמַר. כְּלִי אֶחָד שֶׁלְּחֶמְדָּה שֶׁהָיָה לָנוּ גָּרְמוּ עֲוֹנוֹתֵינוּ שֶׁיִּתְבַּזֶּה. רִבִּי חוּנָה

רַבָּה דְצִיפּוֹרִין אָמַר. אֲבוֹתֵינוּ חִיפּוּ אוֹתוֹ זָהָב וְאָנוּ חִיפִּינוּ אוֹתוֹ אֵפֶר. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב דְּרוֹמַיָּא. וְלָמָּה תוֹקְעִין בְּקַרְנוֹת. לוֹמַר. חָשְׁבִינוּ כְּאִילּוּ גוֹעִים כִּבְהֵמָה לְפָנֶיךָ. אָמַר רִבִּי לֵוִי. וְלָמָּה יוֹצְאִין בֵּין הַקְּבָרוֹת. לוֹמַר. חָשְׁבִינוּ כְּאִילּוּ מֵתִים לְפָנֶיךָ. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָה. וְכוּלְּהֶן בָּהּ. אִם מִיתָה אָנוּ חַיָּבִין הֲרֵי מֵתִים. אִם גָּלוּת הֲרֵי גוֹלִים. אִם רַעֲבוֹן הֲרֵי רְעֵבִים.

וְנוֹתְנִין אֵפֶר מַקֶּלָה עַל גַּבֵּי הַתֵּיבָה. עַל שֵׁם עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה. אָמַר רִבִּי זְעוּרָה. כָּל זְמַן דַּהֲוִינָא חֲמִי לוֹן עָבְדִין כֵּן הֲוָה גּוּפִי רָעַד. בְּיוֹמוֹי דְּרִבִּי אִילָא הֲווֹן שָׁבְקִין אֲרוֹנָא וְעָלְלִין לוֹן. אָמַר לֵיהּ רִבִּי זְעוּרָה. לֹא כֵן תַּנֵּי. לֹא הָיוּ מִתְחַלְּפִין עָלֶיהָ כָּל הַיּוֹם אֶלָּא אֶחָד הָיָה יוֹשֵׁב וּמְשַׁמְּרָהּ כָּל הַיּוֹם.

רִבִּי יוּדָן בֵּירִבִּי מְנַשֶּׁה וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. חַד אָמַר. כְּדֵי לְהַזְכִּיר זְכוּתוֹ שֶׁלְּאַבְרָהָם. וְחוֹרָנָה אָמַר. כְּדֵי לְהַזְכִּיר זְכוּתוֹ שֶׁלְּיִצְחָק. מָאן דְּאָמַר. כְּדֵי לְהַזְכִּיר זְכוּתוֹ שֶׁלְּאַבְרָהָם. בֵּין עָפָר בֵּין אֵפֶר. עַל שֵׁם וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר. מָאן דְּאָמַר. כְּדֵי לְהַזְכִּיר זְכוּתוֹ שֶׁלְּיִצְחָק. וּבִלְבַד אֵפֶר. רוֹאִין אֶפְרוֹ שֶׁלְּיִצְחָק כְּאִילּוּ צָבוּר עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי כַּד הֲוָה נָפַק לְתַעֲנִיתָא הֲוָה אָמַר קוֹמֵיהוֹן. אֲחִינָן. כָּל מָאן דְּלָא מָטָא שַׁמְּשָׁא לְגַבֵּיהּ יְסַב עָפָר וְיִתֵּן גַּו רֵישֵׁיהּ.

וּבְרֹאשׁ הַנָּשִׂיא. אָמַר רִבִּי תַּחְלִיפָא קֵיסָרְיָא. כְּדֵי לְפַרְסְמוֹ. לֹא דוֹמֶה הַמִּתְבַּזֶּה מֵעַצְמוֹ לַמִּתְבַּזֶּה מֵאַחֵר.

כָּתוּב יֵצֵא חָתָן מֵחֶדְרוֹ וְכַלָּה מֵחוּפָּתָהּ. יֵצֵא חָתָן מֵחֶדְרוֹ. זֶה אַרוֹן. וְכַלָּה מֵחוּפָּתָהּ. זֶה הַתּוֹרָה. דָּבָר אַחֵר. יֵצֵא חָתָן מֵחֶדְרוֹ. זֶה הַנָּשִׂיא. וְכַלָּה מֵחוּפָּתָהּ. אַב בֵּית דִּין. רִבִּי חֶלְבּוֹ אָמַר לְרִבִּי יוּדָן נָשִׂיא. פּוֹק עִימָּן וְצַעֲרֵךְ עֲבַר. אָמַר רִבִּי יוֹסָה. הָדָא אָמְרָה. אִילֵּין תַּעֲנִיתָא דַּאֲנָן עָבְדִין לֵית אִינּוּן תַּעֲנִיין. לְמָה. דְּלֵית נָשִׂיָּא עִמָּן.

כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר אֶל פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר אֶל פְּנֵי פָּרוֹכֶת הַקּוֹדֶשׁ. רִבִּי אָחָא אָמַר. אִיתְפַּלְגוֹן רִבִּי אַבָּהוּ וְרַבָּנָן. חַד אָמַר. חָטָא הַנָּשִׂיא הַגְּדוֹלָה בְּמָקוֹמָהּ. חָטָא הַצִּיבּוּר אֵין הַגְּדוֹלָה בְּמָקוֹמָהּ. וְחוֹרָנָה אָמַר. לְפִי שֶׁחָטְאוּ הַלָּמֵד וְהַמְלַמֵּד. לְפִיכָךְ יֵצְאוּ לַחוּץ וְיִתְפַּרְסְמוּ. עַל שֵׁם וְהוֹצִיא אֶת הַפָּר אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. תַּנֵּי חִזְקִיָּה. רֶמֶז. כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מָשִׁיחַ יֵשׁ אָרוֹן. וְכָל מָקוֹם שֶׁאֵין מָשִׁיחַ אֵין אָרוֹן. וְאַתְיָיא כְּיֵי דָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַיָּא בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא. חֲמִשָּׁה דְבָרִים הָיָה הַמִּקְדָּשׁ הָאַחֲרוֹן חָסֵר מִן הָרִאשׁוֹן. וְאֵילּוּ הֵן. אֵשׁ וְאָרוֹן וְאוּרִים וְתוּמִים וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ. עַל שֵׁם וְאֶרְצָה בּוֹ וְאֶכְבְּדָה. וְאֶכְבְּדָ כְּתוּב חָסֵר ה״א. אֵילּוּ חֲמִשָּׁה דְבָרִים שֶׁהָיָה הַמִּקְדָּשׁ הָאַחֲרוֹן חָסֵר מִן הָרִאשׁוֹן.

דִּלְמָא. רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא וְרִבִּי תַּנְחוּם בַּר עִילַאי וְרִבִּי יְאוֹשֻׁעַ נַפְקוּן לְתַעֲנִיתָא. דְּרַשׁ רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא. נִשָּׂא לְבָבֵינוּ אֶל כַּפָּיִם. וְאֵיפְשַׁר כֵּן. אִית בַּר נַשׁ דְּנָסַב לִיבֵּיהּ וְיָהִיב גַּו יְדֵיהּ.

אֶלָּא מָהוּ נִישָּׂא. נַשָּׂוִי לִיבֵּינָן לְכַף יְדֵינָן. וְאַחַר כָּךְ אֶל אֵל בַּשָּׁמַיִם. כָּךְ אִם יִהְיֶה הַשֶּׁרֶץ בְּיָדוֹ שֶׁלְאָדָם. אֲפִילוּ טוֹבֵל בְּמֵי שִׁילוֹחַ אוֹ בְּמֵי בְרֵאשִׁית אֵין לוֹ טַהֲרָה עוֹלָמִית. הִשְׁלִיכוֹ מִיָּדוֹ מִיָּד טָהֵר. דָּרַשׁ רִבִּי תַּנְחוּם בַּר עִילַאי. וַיִּכָּנְעוּ שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל וְהַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ צַדִּיק יי וּבְרֵאוֹת יי כִּי נִכְנָעוּ הָיָה דְבַר יי אֶל שְׁמַעְיָה לֵאמֹר. נִתְעַנּוּ אֵין כָּתוּב כָּאן. אֶלָּא נִכְנָעוּ. לֹא אַשְׁחִיתֵם. דָּרַשׁ רִבִּי יֹאשִׁיָה. הִתְקוֹשְׁשׁוּ וְקוֹשׁוּ. נִתְקוֹשֵׁשׁ גַּרְמָן עַד דְּלָא נְקוֹשֵׁשׁ חוֹרָנִין. בְּגִין דְּאִית הָכָא בְנֵי נַשׁ דְּאָמְרִין עָלַי לִישַׁן בִּישׁ גַּבֵּי רִבִּי יוֹחָנָן. אֶלָּא כָּל עַמָּא לְדִינָה אָמְרִין. הֲוָה תַמָּן רִבִּי חִיָּיה וְרִבִּי אִיסִּי וְרִבִּי אִימִּי וְקָמוּן וְאָזְלוּן לוֹן.

אָמַר רִבִּי לְעָזָר. שְׁלֹשָׁה דְבָרִים מְבַטְּלִין אֶת הַגְּזֵירָה קָשָׁה. וְאֵילּוּ הֵן. תְּפִילָּה וּצְדָקָה וּתְשׁוּבָה. וּשְׁלָשְׁתָּן בְּפָסוּק אֶחָד. וְיִכָּנְעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם וְיִתְפַּלְלוּ. זוֹ תְפִילָּה. וְיבַקְשׁוּ פָנַיי. זוֹ צְדָקָה. כְּמַה דַאַתְּ אָמַר אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָנֶיךָ. וְיָשׁוּבוּ מִדַּרְכֵיהֶם הָרָעִים. זוֹ תְשׁוּבָה. אִם עָשׂוּ כֵן מַה כָתוּב תַּמָּן. וַאֲנִי אֶשְׁמַע הַשָּׁמַיִם וְאֶסְלַח לְחַטָּאתָם וְאֶרְפָּא אֶת אַרְצָם.

רִבִּי חַגַּי דָּרַשׁ הָדָא דְרִבִּי לָעְזָר כָּל שָׁעָה בְתַעֲנִיתָא. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. סוֹף שַׁתָּא כְשַׁתָּא. מִן עָפַר קַייְטָא לְסִיתוּא. נִפַּח צָפוֹנָה יְצַף לְבָנֶיךָ. כָּל שָׁנָה שֶׁאֵין מַתְרִיעִין עָלֶיהָ בָּרִאשׁוֹנָה סוֹף שֶׁמַּתְרִיעִין עָלֶיהָ בְּסוּפָהּ. כָּל שֶׁאֵינָהּ חָסָה עַל פֵּירוֹת חֲבֵירְתָּהּ סוֹף שֶׁהִיא מְאַבֶּדֶת פֵּירוֹתֶיהָ. אָמַר רִבִּי אַחָא. וְרוֹב הַיַּיִן מַחְמִיץ. אִית הֲוָה סַבִּין בְּצִיפּוֹרִין. כַּד הֲווֹת רְבִיעָתָא קַדְמַיְיתָא הֲווּ מְרִיחִין בְּעַפְרָא וְיָדְעִין מֵימוֹר מַיְימֵי שַׁתָּא.

אָמַר רִבִּי לָעְזָר. הֲכָנָה יְהֶיה צוֹם אֲבָחֲרֵהוּ אֶלָּא יוֹם עַנּוֹת אָדָם נַפְשׁוֹ. אֵין זֶה צוֹם שֶׁאֲנִי חָפֵץ בּוֹ. וְאִי זֶהוּ צוֹם שֶׁאֲנִי חָפֵץ בּוֹ. הֲלֹא זֶה צוֹם אֲבָחֲרֵהוּ פַּתֵּחַ חַרְצוּבוֹת רֶשַׁע הַתֵּר אֲגוּדוֹת מוֹטָה. הֲלוֹא פָרוֹשׂ לָרָעֵב לַחְמֶךָ וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת. מַה כְתִיב בַּתְרֵיהּ אָז תִּקְרָא וַיי יַעֲנֶה וגו'.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. כָּתוּב וְאֵיד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ. עֲלָה שֶׁבֶר מִלְמַטָּן מִיַּד הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין. אָמַר רִבִּי בֶּרֶכְיָה. כָּתוּב יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי. כְּפִי עוֹרְפָן לִתְשׁוּבָה מִיַּד הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין. רִבִּי בֶּרֶכְיָה עֲבַד תְּלַת עֶשְׂרֵה תַעֲנִיִּין וְלָא נְחַת מִיטְרָא. וּבְסוֹפָהּ אֲתָא גוֹבַיי. עָאַל וְאָמַר קוֹמֵי יְהוֹן. אֲחִינָן. חָמוּן מַה דַאֲנָן עָבְדִין. לָא דָא הִיא דְנָבְיָא מְקַנְתֵּר לָן עַל הָרַע כַּפַּיִם לְהֵיטִיב. מֵרִיעִין זֶה לָזֶה בְכַפַּיִנוּ וּמְבַקְשִׁין טוֹבָה. הַשַּׁר שׁוֹאֵל. אֵיכָן הוּא הַשּׁוֹחֵד לִיקַח. וְהַשּׁוֹפֵט בַּשִּׁילּוּם. שַׁלֵּם לִי וַאֲשַׁלֵּם לָךְ. וְהַגָּדוֹל דּוֹבֵר הַוּוֹת נַפְשׁוֹ הוּא וַיְעַבְּתוּהָ. עַבְדוּהָ עַבְיָא. עַבְדוּהָ קְלִיעָה דְחוֹבִין. וּמָן פְּסַק לָהּ. טוֹבָם כְּחֶדֶק. טָבָא דְבָהוֹן כְּאִילֵּין חִידְקַיָּא. יָשָׁר מִמְּסוּכָה. יָשְׁרָא דְבָהוֹן כְּאִילֵּין סוֹכַיָּא. יוֹם מְצַפֶּיךָ פְּקֻדָּתְךָ בָּאָה. יוֹם שֶׁצִּיפִּינוּ לְרָווֹחָה בָּא עָלֵינוּ גוֹבַיי. עַתָּה תִּהְיֶה מְבוּכָתָם. מִן גְּוָא דְאִינּוּן בַּיְיכָן. וּבָכוּן וּבָכוּן וּנְחַת מִיטְרָא.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. תְּשׁוּבָה שֶׁלְּרְמִיּוּת עָשׂוּ אַנְשֵׁי נִינְוֵה. מָה עָשׂוּ. רִבִּי חוּנָה בְשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חַלְפּוּתָא. הֶעֱמִידוּ עֲגָלִים מִבִּפְנִים וְאִימּוֹתֵיהֶם מִבַּחוּץ. סַיָּיחִים מִבִּפְנִים וְאִימּוֹתֵיהֶם מִבַּחוּץ. וַהֲוֹון אִילֵּין גָּעֵיי מִן הָכָא וְאִילֵּין גָּעֵיי מִן הָכָא. אָמְרִין. אֵין לֵית מִתְרַחֵם עָלֵינָן לֵינָן מְרַחֲמִין עֲלֵיהוֹן. הָדָא הִיא דִכְתִיב מַה נֶּאֶנְחָה בְהֵמָה נָבוֹכוּ עֶדְרֵי בָקָר וגו׳. אָמַר רִבִּי אָחָא. בַּעֲרָבְיָא עָבְדִין כֵּן. וְיִתְכַּסּוּ שַׂקִּים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה וְיִקְרְאוּ אֶל אֱלֹהִים בְּחָזָקָה. מָהוּ בְּחָזָקָה. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חַלְפּוּתָה. חֲצִיפָא נְצַח לְכִשֵּׁירָא. כָּל שֶׁכֵּן לְטוֹבָתוֹ שֶׁלְּעוֹלָם. וְיָשׁוּבוּ אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וּמִן הֶחָמָס אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. מַה שֶׁהָיָה בְכַף יְדֵיהֶם הֶחֱזִירוּ. מַה שֶׁהָיָה בְשִׁדָּה תֵּיבָה וּמִגְדָּל לֹא הֶחֱזִירוּ.

כָּתוּב וְקִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאַל בִּגְדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֶל יי אֱלֹהֵיכֶם כִּי חַנּוּן וְרַחוּם הוּא. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אִם קְרַעְתֶּם לִבְּכֶם בִּתְשׁוּבָה אֵין אַתֶּם קוֹרְעִין בִּגְדֵיכֶם לֹא עַל בְּנֵיכֶם וְלֹא עַל בְּנוֹתֵיכֶם אֶלָּא עַל יי אֱלֹהֵיכֶם. לָמָּה. כִּי חַנּוּן וְרַחוּם הוּא אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְנִיחָם עַל הָרָעָה. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן. אֶרֶךְ אַף אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא אֶרֶךְ אַפַּיִים. מַאֲרִיךְ רוּחוֹ עִם הַצַּדִּיקִים וּמַאֲרִיךְ רוּחוֹ עִם הָרְשָׁעִים. רִבִּי אָחָא רִבִּי תַּנְחוּם בְּרִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. אֶרֶךְ אַף אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא אֶרֶךְ אַפַּיִם. מַאֲרִיךְ רוּחוֹ עַד שֶׁלֹּא יִגְבֶּה. הִתְחִיל לִגְבוֹת מַאֲרִיךְ רוּחוֹ וְגוֹבֶה. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. מָאן דְּאָמַר דְּרַחֲמָנָא וַותְרָן יִתְוַותְרוּן בְּנֵי מָעוֹי. אֶלָּא מַאֲרִיךְ רוּחֵיהּ וְגָבֵי דִידֵיהּ. אָמַר רִבִּי לֵוִי. מָהוּ אֶרֶךְ אַפַּיִם. רְחִיק רְגִיז. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי לֶיגְיוֹנוֹת קָשִׁים. אָמַר הַמֶּלֶךְ. אִם דָּרִים הֵן עִימִּי בַּמְּדִינָה. עַכְשָׁיו בְּנֵי הַמְּדִינָה מַכְעִיסִים אוֹתִי וְהֵן עוֹמְדִין וּמְכַלִּין אוֹתָן. אֶלָּא הַרְנִי מְשַׁלְּחָן לְדָרֶךְ רְחוֹקָה. שֶׁאִם הִכְעִיסוּ אוֹתִי בְנֵי הַמְּדִינָה. עַד שֶׁאֲנִי מְשַׁלֵּחַ אַחֲרֵיהֶם בְּנֵי הַמְּדִינָה מְפַיְּסִין אוֹתִי וַאֲנִי מְקַבֵּל פִּיּוּסָן. וְכָךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אַף וְחֵמָה מַלְאֲכֵי חַבָּלָה הֵן. הֲרֵי אֲנִי מְשַׁלְּחָן לְדֶרֶךְ רְחוֹקָה. שֶׁאִם מַכְעִיסִין אוֹתִי יִשְׂרָאֵל. עַד שֶׁאֲנִי מְשַׁלֵּחַ אֶצְלָן וּמֵבִיאָן יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה וַאֲנִי מְקַבֵּל תְּשׁוּבָתָן.] הָדָא הִיא דִכְתִיב בָּאִים מֵאֶרֶץ מֶרְחָק מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וגו׳. אָמַר רִבִּי יִצְחָק. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁנֶּעֱלַר בִּפְנֵיהֶן. הָדָא הִיא דִכְתִיב פְּתַח יי אֶת אוֹצָרוֹ וַיּוֹצֵא אֶת כְּלֵי זַעְמוֹ. עַד דּוּ פָתַח עַד דּוּ טָרַד רַחֲמוֹי קָרִיבִין. תַּנִּי בְשֵׁם רִבִּי מֵאִיר. כִּי הִנֵּה יי יוֹצֵא מִמְּקוֹמוֹ. יוֹצֵא לוֹ מִמִּידָּה לְמִידָּה. יוֹצֵא לוֹ מִמִּידַּת הַדִּין וּבָא לְמִידַּת רַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל.

כָּתוּב לֹא אִישׁ אֵל וְיכַזֵּב. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן וְרַבָּנִן. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לַעֲשׂוֹת טוֹבָה. לֹא אִישׁ אֵל וְיכַזֵּב. אוֹמֵר לַעֲשׂוֹת רָעָה. הַהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וְדִבֶּר וְלֹא יְקִימֶנָּה. וְרַבָּנִן אָמְרֵי. לֹא אִישׁ הוּא שֶׁעָשָׂה דְּבָרָיו שֶׁלְּאֵל כְּאִילּוּ אֵינָן. לָמָּה יֶחֱרָה אַפְּךָ בְּעַמֶּךָ. וּבֶן אָדָם וְיִתְנֶחָם. לֹא בֶן עַמְרָם הוּא שֶׁעָשָׂה לְאֵל שֶׁיִּתְנֶחָם. וְיִנָּחֶם יי עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ.

אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. אִם יֹאמַר לְךָ אָדָם. אֵל אֲנִי. מְכַזֵּב הוּא. בֶּן אָדָם אֲנִי. סוֹפוֹ לְהִתְהוֹת בּוֹ. שֶׁאֲנִי עוֹלֶה לַשָּׁמַיִם. הַהוּא אָמַר וְלֹא יְקִימֶינָּה.

רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רַב. אֵין תַּעֲנִית עַכְשָׁיו. אָמַר רִבִּי יוֹסֵה. הָדָא אָמְרָה. אִילֵּין תַּעֲנֵיָיתָא דַּאֲנָן עָבְדִין לֵית אִילֵּין. אָמַר לֵיהּ. כֵּן אָמַר רַב. כָּל תַּעֲנִית שֶׁאֵינָהּ נַעֲשֵׂית כְּתִיקָּנָהּ עָלֶיהָ הַכָּתוּב אוֹמֵר נָתְנָה עָלַי בְּקוֹלָהּ עַל כֵּן שְׂנֵאתִיהָ.

הלכה ב

משנה: עָמְדוּ בִתְפִילָּה מוֹרִידִין לִפְנֵי הַתֵּיבָה זָקֵן וְרָגִיל וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים וּבֵיתוֹ רֵיקָן כְּדֵי שֶׁיְּהֵא לִבּוֹ שָׁלֵם בַּתְּפִילָּה. וְאוֹמֵר לִפְנֵיהֶן עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע בְּרָכוֹת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שֶׁבְּכָל יוֹם וּמוֹסִיף עֲלֵיהֶן עוֹד שֵׁשׁ: אֵילּוּ הֵן. זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת. אֶל ה' בַּצָּרָתָה לִי. אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים. מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. תְּפִלָּה לְעָנִי כִי יַעֲטֹף.

הלכה: תַּנֵּי. וּשְׁפַל בֶּרֶךְ וְנוֹחַ תִּשְׁחוֹרֶת וְרָגִיל בְּחָכְמָה וְרָגִיל בָּאֲגָדָה וְיֵשׁ לוֹ בַּיִת וְשָׂדֶה. תַּנִּינָן וּבֵיתוֹ רֵיקָן. וְאַתְּ אָמַר הָכֵין. יֶשׁ לוֹ בָּנִים וּבָנוֹת. אִם אֵין לָהֶן מַעֲבִירִין כָּל מַה שֶׁיִּרְצוּ. וְלָמָּה שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. כְּנֶגֶד שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מִזְמוֹרוֹת שֶׁכָּתוּב מְרֹאשׁוֹ שֶׁלְּתְהִילִּים עַד יַעַנְךָ יי בְּיוֹם צָרָה. אִם יֹאמַר לְךָ אָדָם תִּשְׁעָה עָשָׂר הֵן. אֱמוֹר לוֹ. לָמָּה רָגְשׁוּ לֵית הִיא מִינּוֹן. מִיכָּן אָמְרוּ. הַמִּתְפַּלֵּל וְאֵינוֹ נֶעֱנֶה צָרִיךְ תַּעֲנִית. אָמַר רִבִּי מָנָא. רֶמֶז לְתַלְמִיד חָכָם הוּא. שֶׁאָדָם צָרִיךְ לוֹמַר לְרַבּוֹ. תִּישָׁמַע תְּפִילָתָךְ.

רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. כְּנֶגֶד שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה חֲלִילוֹת שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל צָרִיךְ לְשׁוּחַ בְּכוּלָּן. מַה טַעַם כָּל עַצְמוֹתַיי תֹּאמַרְנָה יי מִי כָמוֹךָ.

רִבִּי לֵוִי אָמַר. כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אַזְכָּרוֹת שֶׁכָּתוּב בְּהֶבוּ לַיי בְּנֵי אֵלִים. אָמַר רִבִּי חוּנָה. אִם יֹאמַר לְךָ אָדָם. שִׁבְעָה עָשָׂר הֵן. אֱמוֹר לוֹ. שֶׁלְּמִינִים כְּבָר קִבְּעוּהָ חֲכָמִים בִּיבְנֶה. הָתִיב רִבִּי לְעָזָר בֵּירִבִּי יוֹסֵי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. וְהָא כְתִיב אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים. אָמַר לֵיהּ. וַהֲתַנֵּי. כּוֹלֵל שֶׁלְּמִינִים וְשֶׁלְּפוֹשְׁעִים בְּמַכְנִיעַ זֵידִים. שֶׁלְּזִקֵּינִים וְשֶׁלְּגֵרִים בְּמִבְטַח לַצַּדִּיקִים. שֶׁלְּדָוִד בְּבוֹנֵה יְרוּשָׁלַם. אִית לָךְ מְסַפְּקָה לְכָל חָדָא וְחָדָא מִינְהוֹן.

רִבִּי חֲנַנְיָה בְּשֵׁם רִבִּי פִּינְחָס. כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה פְּעָמִים שֶׁאָבוֹת כְּתוּבִין בַּתּוֹרָה אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב. אִם יֹאמַר לְךָ אָדָם. תִּשְׁעָה עָשָׂר הֵן. אֱמוֹר לוֹ. וְהִנֵּה יי נִצָּב עָלָיו וַיֹּאמַר לֵית הוּא מִינּוֹן. וְאִם לְךָ אָדָם. שִׁבְעָה עָשָׂר הֵן. אֱמוֹר. וַיִּקְרָא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם אֲבוֹתַיי אַבְרָהָם וְיִצְחָק מִינּוֹן הוּא.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן. כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה צִיווּיִין שֶׁכָּתוּב בְּפָרָשַׁת מִשְׁכָּן שֵׁינִי. אָמַר רִבִּי חִייָה בַּר אַדָּא. וּבִלְחוּד מִן וְאִתּוֹ אָהֳלִיאָב בֶּן אֲחִיסָמָךְ לְמַטֵּה דָן עַד סוֹפֵיהּ דְּסִיפְרָא.

שֶׁבָּע שֶׁלְּשַׁבָּת מְנַיִין. אָמַר רִבִּי יִצְחָק. כְּנֶגֶד שִׁבְעָה קוֹלוֹת שֶׁכָּתוּב בְּהָבוּ לַיי בְּנֵי אֵלִים. אָמַר רִבִּי יוּדָן עַנְתּוֹנְדְּרַיָּא. כְּנֶגֶד שֶׁבַּע אַזְכָּרוֹת שֶׁכָּתוּב בְּמִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת. תֵּשַׁע שֶׁלְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מְנַיִין. אָמַר רִבִּי בָּא קַרְתַּיְגֶנָא כְּנֶגֶד תֵּשַׁע אַזְכָּרוֹת שֶׁכָּתוּב בְּפָרָשַׁת חַנָּה. וְכָתוּב בְּסוֹפָהּ יי יָדִין אַפְסֵי אָרֶץ.

עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שֶׁלְּתַעֲנִיּוֹת מְנַיִין. רִבִּי חֶלְבּוֹ וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן תְּרֵיהוֹן אָמְרִין. כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פְּעָמִים שֶׁכָּתוּב בְּפָרָשַׁת שְׁלֹמֹה רִינָּה תְּפִילָּה תַּחִינָּה.

רִבִּי זְעוּרָה בְשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה. יָחִיד בְּתַעֲנִית צִיבּוּר צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. וְהֵיכָן הוּא אוֹמְרָהּ. בֵּין גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל לִרוֹפֵא חוֹלִים. וּמָה הוּא אוֹמֵר. עֲנֵינוּ יי עֲנֵינוּ בָּעֵת וּבְעוֹנָה [הַזֹּאת] כִּי בְצָרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ. וְאַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתְּחִינָּתֵינוּ. כִּי אַתָּה יי אֵל חַנּוּן וְרַחוּם עוֹנֶה בְּעֵת צָרָה פּוֹדֶה וּמַצִּיל בְּכָל עֵת צוּקָה. וַיִּצְעֲקוּ אֶל יי בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם. בָּרוּךְ אַתָּה יי הָעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה. רִבִּי יַנַּאי בֵּירִבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. אֲפִילּוּ יָחִיד שֶׁגָּזַר עַל עַצְמוֹ תַּעֲנִית צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. וְאֵיכָן הוּא אוֹמְרָהּ. רִבִּי זְעוּרָה בְשֵׁם רַב חוּנָה. אוֹמְרָהּ כְּלֵילֵי שַׁבָּת וְיוֹמוֹ. אָמַר רִבִּי מָנָא. וַאֲנָא דְלָא בְדַקִיתָהּ אִין כְּהָדָא דְּרַב יִרְמְיָה וְאִין כְּהָדָא דְּרִבִּי יַנַּאי בֵּירִבִּי יִשְׁמָעֵאל. סָלְקִית לְסִדְרָא וּשְׁמָעִית רַב חוּנָה בְשֵׁם רַב. אֲפִילּוּ יָחִיד שֶׁגָּזַר עַל עַצְמוֹ תַּעֲנִית צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. הָתִיב רִבִּי יוֹסֵה. וְהָא מַתְנִיתָא פְלִיגָא. בְּכָל יוֹם מִתְפַּלֵּל אָדָם שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּיפּוּרִים וּבְמוֹצָאֵי תַעֲנִית צִיבּוּר. מִן מַה דְאָמַר רִבִּי יוֹסֵה. מַתְנִיתָא פְלִיגָא. הֲווֹי אִיתְתַבַת בֵּין גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל לִרוֹפֵא חוֹלִים.

רִבִּי אָחָא בַּר יִצְחָק בְּשֵׁם רִבִּי חוּנָה רוּבָה דְצִיפּוֹרִין. יָחִיד בְּתִשְׁעָה בְאָב צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. וּמָהוּ אוֹמֵר. רַחֵם יי אֱלֹהֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבַחֲסָדֶיךָ הַנֶּאֱמָנִים עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ. וְעַל הָעִיר הַאֲבֵילָה הֶהֳרוּסָה הַשּׁוֹמֵמָה הַנִּתּוּנָה בְיַד זָרִים הָרְמוּסָה בְכַף עָרִיצִים וִיבַלְּעוּהָ לֶגְיוֹנוֹת וִיחַלְּלוּהָ עוֹבְדֵי פְסִילִים. כִּי לְיִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ נִתַּתָּהּ בְּאַהֲבָה לְנַחֲלָה וּלְזֶרַע יְשׁוּרוּן יְרוּשָׁה הוֹרַשְׁתָּהּ. כִּי בָאֵשׁ הֶחֳרַבְתָּהּ וּבָאֵשׁ אַתָּה עָתִיד לִבְנוֹתָהּ. כָּאָמוּר וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם יי חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְתוֹכָהּ.

רִבִּי אֶבְדּוּמָא דְצִיפּוֹרִין בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי מָנָא. אֵיכָן הוּא אוֹמְרָהּ. אֲמַר לֵיהּ. וְאַדַּיִין אַתְּ לָזוֹ. כֵּן אָמַר רַב יִרְמְיָה בְשֵׁם רַב. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא לְבֹא אוֹמְרוֹ בָעֲבוֹדָה. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא לְשֶׁעָבַר אוֹמְרוֹ בְהוֹדָיָיה. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. נוֹתֵן הוֹדָיָיה לְשֶׁעָבַר וְצוֹעֵק לֶעָתִיד לָבוֹא.

אֵי זוֹ הִיא שֶׁבַע מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. רַב אָמַר. סוֹף כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר. רֹאשׁ כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. שֶׁבַע מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. שְׁמוֹנֶה

עֶשְׂרֵה מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. מָאן דְּאָמַר. שֶׁבַע מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מְסַיֵּיעַ לִשְׁמוּאֵל. מָאן דְּאָמַר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מְסַיֵּיעַ לְרַב. רִבִּי זְעוּרָה שְׁלַח לְרִבִּי נָחוּם גַּבֵּי רִבִּי יַנַּאי בֵּירִבִּי יִשְׁמָעֵאל. אָמַר לֵיהּ. אִי זוֹ הִיא שֶׁבַע מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה דִּשְׁמוּאֵל. אָמַר לֵיהּ. הֲבִינֵינוּ רְצֵה תְּשׁוּבָתֵינוּ סְלַח לָנוּ גּוֹאֲלֵינוּ רְפָא חוֹלֵיינוּ בָּרֵךְ שְׁנוֹתֵינוּ. אָמַר רִבִּי חַגַּיי. אִם הָיוּ יְמוֹת גְּשָׁמִים אוֹמֵר. גְּשָׁמֵי בְרָכָה. אִם הָיוּ טְלָלִים אוֹמֵר. טַלְלֵי בְרָכָה. כִּי מְפוּזָּרִים אַתָּה מְקַבֵּץ וְתוֹעִים עָלֶיךָ לִשְׁפּוֹט וְעַל הָרְשָׁעִים תָּשִׁית יָדְךָ. וְיִשְׂמְחוּ כָּל חוֹסֵי בָךְ בְּבִינְיַין עִירְךָ וּבְחֵירוּשׁ בֵּית מִקְדָּשֶׁךָ. כִּי טֶרֶם נִקְרָא אַתָּה תַּעֲנֶה. כָּאָמוּר וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע. בָּרוּךְ יי כִּי שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנָיי. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִילָה. וְאוֹמֵר שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת אַחֲרוֹנוֹת.

הלכה ג

משנה: רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת אֶלָּא אוֹמֵר תַּחְתֵּיהֶם רָעָב כִּי יִהְיֶה בָּאָרֶץ דֶּבֶר כִּי יִהְיֶה וגו'. אֲשֶׁר הָיָה דְבַר ה' אֶל יִרְמְיָהוּ עַל דִּבְרֵי הַבַּצָּרוֹת. וְאוֹמֵר חוֹתְמֵיהֶם:

הלכה: כָּל הַבְּרָכוֹת אַחַר חֵיתוּמֵיהֶן. וְאֵין אוֹמֵר [אַחַר] בְּרָכָה פְסוּק. הָתִיב רִבִּי יִצְחָק בַּר אֶלְעָזָר קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵה. מִכֵּיוָן דּוּ אָמַר. אַחַר חוֹתְמוֹתֵיהֶן. וְיֹאמַר בְּרָכָה פְסוּק. אָמְרִין. (חָכְם) [הָכֵין] הוּא הָדֵין (טַלְיָיא) [מִלְּיָיא]. דְּהוּא סָבוּר. מָהוּ אַחַר חוֹתְמוֹתֵיהֶן. שֶׁאִם הָיָה עוֹמֵד בַּשַּׁחֲרִית וְהִזְכִּיר שֶׁלְּעַרְבִית וְחָזַר וְחָתַם בְּשֶׁלְּשַׁחֲרִית יָצָא. אָמַר רִבִּי אָחָא. כָּל הַבְּרָכוֹת מֵעֵין חוֹתְמוֹתֵיהֶן. וְאִילֵּין דְּאָמְרִין צַהֲלִי וְרוֹנִּי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן כִּי גָדוֹל בְּקִרְבֵּךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל. אֵין בּוֹ מִשּׁוּם בְּרָכָה פְסוּק.

הלכה ד

משנה: עַל הָרִאשׁוֹנָה הוּא אוֹמֵר מִי שֶׁעָנָה אֶת אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה. בָּרוּךְ אַתָּה ה' גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל.

הלכה: וְלֹא יִצְחָק נִגְאַל. מִכֵּיוָן שֶׁנִּגְאַל יִצְחָק כְּמִי שֶׁנִּגְאֲלוּ כָל יִשְׂרָאֵל. רִבִּי בֵּיבַי אַבָּא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. אָמַר אַבְרָהָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רִבּוֹן הָעוֹלָמִים. גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁבְּשָׁעָה שְׁאָמַרְתָּ לִי לְהַעֲלוֹת אֶת יִצְחָק בְּנִי הָיָה לִי מָה לְהָשִׁיב וְלוֹמַר לְפָנֶיךָ. אֶתְמוֹל אָמַרְתָּ לִי כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זֶרַע וְעַכְשָׁיו אַתְּ אוֹמֵר וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעוֹלָה. חַס וְשָׁלוֹם לֹא עָשִׂיתִי כֵן אֶלָּא כְּבַשְׁתִּי אֶת יִצְרִי וְעָשִׂיתִי רְצוֹנְךָ. כֵּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַיי. שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁיִּהְיוּ בָנָיו שֶׁלְיִצְחָק בְּנֵי נִכְנָסִים לִידֵי צָרָה וְאֵין לָהֶם מִי יְלַמֵּד עֲלֵיהֶם סָנֵיגוֹרְיָא אַתָּה תְהֵא מְלַמֵּד עֲלֵיהֶם סָנֵיגוֹרְיָא. יי יִרְאֶה. אַתְּ נִזְכַּר לָהֶם עֲקֵידָתוֹ שֶׁלְיִצְחָק אֲבִיהֶם וּמִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם

רַחֲמִים. מַה כְתִיב בַּתְרֵיהּ. וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל אַחַר וגו'. מָהוּ אַחַר. אָמַר רִבִּי יוּדָה בֵּירִבִּי סִימוֹן. אַחַר כָּל הַדּוֹרוֹת עָתִידִין בָּנֶיךָ לֵיאָחֵז בָּעֲוֹנוֹת וּלְהִסְתַּבֵּךְ בַּצָּרוֹת וְסוֹפָן לְהִינָּאֵל בְּקַרְנָיו שֶׁלְאַיִל הַזֶּה. [שֶׁנֶּאֱמַר] וַיי אֱלֹהִים בַּשּׁוֹפָר יִתְקַע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תֵּימָן. רִבִּי חוּנָה בְשֵׁם רִבִּי חִינְנָה בַּר יִצְחָק. כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה אַבְרָהָם רוֹאֶה אֶת הָאַיִל נֶאֱחַז בְּאֵילָן זֶה וְנִיתּוֹר וְיוֹצֵא. נֶאֱחַז בַּחוֹרֶשׁ זֶה וְנִיתּוֹר וְיוֹצֵא. נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ זֶה וְנִיתּוֹר וְיוֹצֵא. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אַבְרָהָם. כָּךְ עֲתִידִין בָּנֶיךָ נֶאֱחָזִים בָּעֲוֹנוֹת וּמִסְתַּבְּכִין בַּמַּלְכִיּוֹת. מִבָּבֶל לְמָדַי. מִמָּדַי לְיָוָן. וּמִיָּוָן לְאֱדוֹם. אָמַר לְפָנָיו. רִבּוֹן הָעוֹלָמִים. [וַיְהִיֶה] כֵּן לְעוֹלָם. אָמַר לֵיהּ. וְסוֹפָן לְהִינָּאֵל בְּקַרְנָיו שֶׁלְאַיִל הַזֶּה. וַיי אֱלֹהִים בַּשּׁוֹפָר יִתְקַע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תֵּימָן.

הלכה ה

משנה: עַל הַשְּׁנִייָה הוּא אוֹמֵר מִי שֶׁעָנָה אֶת אֲבוֹתֵינוּ עַל יַם סוּף הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה. בָּרוּךְ אַתָּה ה' זוֹכֵר הַנִּשְׁכָּחוֹת.

הלכה: אַרְבַּע כִּיתִּים נַעֲשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ עַל הַיָּם. אַחַת אוֹמֶרֶת. נִפּוֹל לַיָּם. וְאַחַת אוֹמֶרֶת. נַחֲזוֹר לְמִצְרַיִם. וְאַחַת אוֹמֶרֶת. נַעֲשֶׂה עִמָּהֶן מִלְחָמָה. וְאַחַת אוֹמֶרֶת. נִצְווֹחַ כְּנֶגְדָּן. זוֹ שֶׁאָמְרָה. נִפּוֹל לַיָּם. אָמַר לָהֶן מֹשֶׁה. הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת יי וגו'. וְזוֹ שֶׁאָמְרָה. נַחֲזוֹר לְמִצְרַיִם. אָמַר לָהֶן מֹשֶׁה. כִּי אֶת אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם הַזֶּה וגו'. וְזוֹ שֶׁאָמְרָה. נַעֲשֶׂה עִמָּהֶן מִלְחָמָה. אָמַר לָהֶן מֹשֶׁה. יי יִלָּחֶם לָכֶם. וְזוֹ שֶׁאָמְרָה. נְצַווֹחַ כְּנֶגְדָּן. אָמַר לָהֶן מֹשֶׁה. וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן.

הלכה ו

משנה: עַל הַשְּׁלִישִׁית הוּא אוֹמֵר מִי שֶׁעָנָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה. בָּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּרוּעָה.

הלכה: רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם רִבִּי יַנַּאי. שִׁיתֵּף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁמוֹ הַגָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל. לַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ מַפְתֵּחַ שֶׁלְּפַלְמֶנְטָרִין קְטַנָּה. אָמַר הַמֶּלֶךְ. אִם אֲנִי מְנִיחָהּ כְּמוֹת שֶׁהִיא אֲבִידָה הִיא. אֶלָּא הֲרֵינִי עוֹשֶׂה לָהּ שַׁלְשֶׁלֶת. שֶׁאִם אֲבָדָה. הַשַּׁלְשֶׁלֶת תְּהֵא מוֹכַחַת עָלֶיהָ. כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִם מֵנִיחַ אֲנִי אֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹת שֶׁהֵם נִבְלָעִין הֵן בֵּין הָאוּמּוֹת. אֶלָּא הֲרֵי אֲנִי מְשַׁתֵּף שְׁמִי הַגָּדוֹל בָּהֶם וְהֵן חַיִּים. מַה טַעַם. וְיִשְׁמְעוּ הַכְּנַעֲנִי וְכֹל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְנָסַבּוּ עָלֵינוּ וְהִכְרִיתוּ אֶת שְׁמֵינוּ מִן הָאָרֶץ וּמַה תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל. שֶׁהוּא מְשׁוּתָּף בָּנוּ. [מִיָּד] וַיֹּאמֶר יי אֶל יְהוֹשֻׁעַ קוּם לָךְ. קֻם לָךְ הַהוּא דַאֲדַכָּרְתְּ.

רִבִּי יַנַּאי זְעִירָא בְשֵׁם אַבָּהֲתֵיהּ. כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ כָּשֵׁר כֵּיהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם יִפּוֹל עַל פָּנָיו וְיֹאמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוּם לָךְ. אַל יִפּוֹל. [וּ]בִלְבַד יָחִיד עַל הַצִּיבּוּר.

הלכה ז

משנה: עַל הָרְבִיעִית הוּא אוֹמֵר מִי שֶׁעָנָה אֶת שְׁמוּאֵל בַּמִּצְפָּה הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה. בָּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ צְעָקָה.

הלכה: כְּתוּב וַיִּקָּבְצוּ הַמִּצְפָּתָה וַיִּשְׁאֲבוּ מַיִם וַיִּשְׁפְּכוּ לִפְנֵי יְי. וְכִי מַיִם שָׁפְכוּ. אֶלָּא מָלַמֵּד שֶׁשָּׁפְכוּ אֶת לִבָּם כַּמַּיִם. (ויֹאמְרוּ שָׁם) [וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל] חָטָאנוּ לַיי אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. לָבַשׁ שְׁמוּאֵל חֲלוּקָּן שֶׁלְּכָל יִשְׂרָאֵל. אָמַר לְפָנָיו. רִבּוֹן הָעוֹלָמִים. כְּלוּם אַתְּ דָּן אֶת הָאָדָם אֶלָּא עַל שֶׁהוּא אוֹמֵר לְפָנֶיךָ. לֹא חָטָאתִי. הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתְךָ עַל אוֹמְרֵךְ לֹא חָטָאתִי. וְאֵילּוּ אוֹמְרִין לְפָנֶיךָ חָטָאנוּ.

הלכה ח

משנה: עַל הַחֲמִישִׁית הוּא אוֹמֵר מִי שֶׁעָנָה אֶת אֵלִיָּהוּ בְּהַר הַכַּרְמֶל הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה. בָּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה.

הלכה: כְּתוּב וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגַּשׁ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא וַיֹּאמַר יי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל הַיּוֹם יִוָּדַע וגו'. וְאֵלִיָּהוּ מַקְרִיב בְּשָׁעַת אִיסּוּר הַבָּמוֹת. אָמַר רִבִּי שְׁמַלַּיי. דִּיבְּיָרָא אָמַר לֵיהּ. וּבְדָבָרְךָ עָשִׂיתִי. וּבְדִיבּוּרְךָ עָשִׂיתִי. עֲנֵינִי יי עֲנֵינִי. עֲנֵינִי בִּזְכוּתִי. עֲנֵינִי בִּזְכוּת תַּלְמִידַי.

הלכה ט

משנה: עַל הַשִּׁשִּׁית הוּא אוֹמֵר מִי שֶׁעָנָה אֶת יוֹנָה מִמְּעֵי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה. בָּרוּךְ אַתָּה ה' הָעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה. עַל הַשְּׁבִיעִית הוּא אוֹמֵר מִי שֶׁעָנָה אֶת דָּוִד וְאֶת שְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה. בָּרוּךְ אַתָּה ה' הַמְרַחֵם עַל הָאָרֶץ׃

הלכה: כְּתוּב וַיֹּאמֶר קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל יי וַיַּעֲנֵינִי. לָא צוּרְכָא דְלָא דָּוִד וּשְׁלֹמֹה וְאַחַר כָּךְ אֱלִיָּהוּ וְיוֹנָה. אֶלָּא בִּשְׁבִיל לַחְתּוֹם בְּמְרַחֵם עַל הָאָרֶץ.

עַל הַשְּׁבִיעִית. מִשּׁוּם סוּמְכוֹס אָמְרוּ. בָּרוּךְ מַשְׁפִּיל רָמִים. נִיחָא שְׁלֹמֹה. דִּכְתִיב בֵּיהּ בָּנֹה בָנִיתִי בֵּית זְבוּל לָךְ. דָּוִד לָמָּה. עַל יְדֵי שֶׁבִּיקֵּשׁ לַעֲמוֹד עַל מְנָיְינָן שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ כְּתוּב בְּקָרְאִי עֲנֵנִי אֱלֹהֵי צִדְקִי בַּצַּר הִרְחַבְתָּ לִי. אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רִבּוֹן הָעוֹלָמִים. כָּל צָרָה שֶׁהָיִיתִי נִכְנָס לָהּ אַתָּה הָיִיתָה מַרְחִיבָהּ לִי. נִכְנַסְתִּי לְצָרָתָהּ שֶׁלְּבַת שֶׁבַע וְנָתַתָּ לִי אֶת שְׁלֹמֹה. נִכְנַסְתִּי לְצָרָתָן שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ לִי אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

הלכה י

משנה: מַעֲשֶׂה בִּימֵי רַבִּי חֲלַפְתָּא וְרַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן תְּרַדְיוֹן שֶׁעָבַר אֶחָד לִפְנֵי הַתֵּבָה וְגָמַר אֶת כָּל הַבְּרָכָה וְעָנוּ אַחֲרָיו אָמֵן. תִּקְעוּ הַכֹּהֲנִים תָּקָעוּ. מִי שֶׁעָנָה אֶת אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה. הָרִיעוּ בְנֵי אַהֲרֹן הָרִיעוּ. מִי שֶׁעָנָה אֶת אֲבוֹתֵיכֶם עַל יַם סוּף הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה. וּכְשֶׁבָּא דָבָר אֵצֶל חֲכָמִים אָמְרוּ לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין כֵּן אֶלָּא בְּשַׁעַר הַמִּזְרָח:

הלכה: תַּנֵּי. לֹא הָיוּ עוֹנִין אָמֵן בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. וּמָה הָיוּ אוֹמְרִים. בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וּמְנַיִין שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹנִין אָמֵן בַּמִּקְדָּשׁ. תַּלְמוּד לוֹמַר קוּמוּ בָּרְכוּ אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם מִן הָעוֹלָם עַד הָעוֹלָם. וּמְנַיִין עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה. תַּלְמוּד לוֹמַר וּמְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִילָּה.

הלכה יא

משנה: שָׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת אַנְשֵׁי מִשְׁמָר מִתְעַנִּין וְלֹא מַשְׁלִימִין וְאַנְשֵׁי בֵית אָב לֹא הָיוּ מִתְעַנִּין. שָׁלֹשׁ שְׁנִיּוֹת אַנְשֵׁי מִשְׁמָר מִתְעַנִּין וּמַשְׁלִימִין וְאַנְשֵׁי בֵית אָב מִתְעַנִּין וְלֹא מַשְׁלִימִין. שֶׁבַע אַחֲרוֹנוֹת אֵילּוּ וְאֵילּוּ מִתְעַנִּין וּמַשְׁלִימִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים שָׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת אֵילּוּ וְאֵילּוּ לֹא הָיוּ מִתְעַנִּין. שָׁלֹשׁ שְׁנִיּוֹת אַנְשֵׁי מִשְׁמָר מִתְעַנִּין וְלֹא מַשְׁלִימִין וְאַנְשֵׁי בֵית אָב לֹא הָיוּ מִתְעַנִּין. וְשֶׁבַע הָאַחֲרוֹנוֹת אַנְשֵׁי מִשְׁמָר מִתְעַנִּין וּמַשְׁלִימִין וְאַנְשֵׁי בֵית אָב מִתְעַנִּין וְלֹא מַשְׁלִימִין: אַנְשֵׁי מִשְׁמָר מוּתָּרִים לִשְׁתּוֹת יַיִן בַּלֵּילוֹת אֲבָל לֹא בַיָּמִים. וְאַנְשֵׁי בֵית אָב לֹא בַיּוֹם וְלֹא בַלַּיְלָה. אַנְשֵׁי מִשְׁמָר וְאַנְשֵׁי מַעֲמָד אֲסוּרִין מִלְּסַפֵּר וּמִלְכַבֵּס וּבַחֲמִישִׁי מוּתָּרִין מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת:

הלכה: מִפְּנֵי מָה אַנְשֵׁי מַעֲמָד מוּתָּרִין לִשְׁתּוֹת מַיִם בַּלֵּילוֹת אֲבָל לֹא בַיָּמִים. שֶׁאִם תִּכְבַּד הָעֲבוֹדָה עַל אַנְשֵׁי מִשְׁמָר יִצְטָרְפוּ אַנְשֵׁי מַעֲמָד עִמָּהֶן. אַנְשֵׁי בֵית אָב לֹא בַיּוֹם וְלֹא בַלַּיְלָה. שֶׁהֵם תְּדִירִין בָּעֲבוֹדָה.

אַנְשֵׁי מִשְׁמָר וְאַנְשֵׁי מַעֲמָד אֲסוּרִין מִלְּסַפֵּר וּמִלְכַבֵּס. בַּחֲמִישִׁי מוּתָּרִין מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת. הָא שְׁאַר כָּל הַיָּמִים אֲסוּרִין. רִבִּי יוֹסֵה רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן רִבִּי אָבוּן רִבִּי יָסָא בְשֵׁם חִזְקִיָּה. גָּזְרוּ עֲלֵיהֶן שֶׁלֹּא יְיַכְּנְסוּ לְשַׁבָּתָן מְנוּוָּלִין. תַּמָּן תַּנִּינָן. אֵילּוּ (מְכַבְּסִין) [מְגַלְּחִין] בַּמּוֹעֵד. הַבָּא מִמְּדִינַת הַיָּם וּמִבֵּית הַשִּׁבְיָה וְהַיּוֹצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִין וְהַמְנוּוָּה שֶׁהִתִּירוּ לוֹ חֲכָמִים. הָא שְׁאַר כָּל בְּנֵי אָדָם אֲסוּרִין. אָמַר רִבִּי סִימוֹן. גָּזְרוּ עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יְיַכְּנְסוּ לָרֶגֶל מְנוּוָּלִין.

תַּנֵּי. כָּל מִי שֶׁהוּא מַכִּיר אַנְשֵׁי מִשְׁמָר שֶׁלּוֹ וְאַנְשֵׁי בֵית אַב שֶׁלּוֹ וְאֵינוֹ מְבַתֵּי אָבוֹת קְבוּעִין אָסוּר כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. וְכָל מִי שֶׁהוּא מַכִּיר אַנְשֵׁי מִשְׁמָר שֶׁלּוֹ וְאֵינוֹ מַכִּיר אַנְשֵׁי בֵית אַב

שֶׁלּוֹ וְאֵינוֹ מִבָּתֵּי אָבוֹת קְבוּעִים אָסוּר כָּל אוֹתָהּ הַשַּׁבָּת. וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר לֹא אַנְשֵׁי מִשְׁמָר שֶׁלּוֹ וְלֹא אַנְשֵׁי בֵית אַב שֶׁלּוֹ וְאֵינוֹ מִבָּתֵּי אָבוֹת קְבוּעִים. רִבִּי אוֹמֵר. אוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא אָסוּר לְעוֹלָם. אֶלָּא שֶׁתַּקָּנָתוֹ קַלְקָלָתוֹ. שֶׁהוּא מוּתָּר בְּהֶסְפֵּד. כְּמַה דְתֵימַר. קַלְקָלָתוֹ תַּקָּנָתוֹ שֶׁהוּא אָסוּר בְּהֶסְפֵּד. וְדִכְוָותָהּ. (תַּקָּנָתוֹ קַלְקָלָתוֹ) [קַלְקָלָתוֹ תַּקָּנָתוֹ] שְׁיֵהָא אָסוּר בִּמְלָאכָה.

הלכה יב

משנה: כָּל הַכָּתוּב בְּמְגִילָּה דִּי לָא לְמִיסְפַּד לְפָנָיו אָסוּר לְאַחֲרָיו מוּתָּר. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו אָסוּר. דִּי לָא לְהִתְעַנָּאָה לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו מוּתָּר. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לְפָנָיו אָסוּר לְאַחֲרָיו מוּתָּר:

הלכה: מַתְנִיתָא דְּרִבִּי מֵאִיר. דְּרִבִּי מֵאִיר אָמַר. דִּי לָא לְמִיסְפַּד. אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת. וּדְלָא לְהִתְעַנּוֹת. מוּתָּר בְּהֶסְפֵּד. וְדִי לָא סְתָם. כְּדִי לָא לְהִתְעַנְיָיא. אָמַר רִבִּי יוֹנָה. אִילֵּין יוֹמַיָּא דִּי לָא לְמִיסְפַּד בְּהוֹן מְקַצָּתָן דִּי לָא לְהִתְעַנְיָיא בְּהוֹן. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. מַה תַלְמוּד לוֹמַר בְּהוֹן בְּהוֹן שְׁנֵי פְעָמִים. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁהַלַּיְלָה מוּתָּר וְהַיּוֹם אָסוּר. כְּהָדָא דְתֵנֵי. לָהֵן אֵינַשׁ דִּיהֲוֵי עֲלוֹהִי יֵיסַר בִּצְלוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בּוּן. שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַזְכִּירָן מִבָּעֶרֶב. וְאַתְיָיא כַּיי דְאָמַר רִבִּי זְעוּרָה בְּשֵׁם רַב חוּנָה. אוֹמְרָהּ כְּלֵילֵי שַׁבָּת וּכְיוֹמוֹ.

מַתְנִיתָא אוֹ בְאַחַד עָשָׂר. כְּרִבִּי יוֹסֵי. אוֹ בִשְׁנֵים עָשָׂר. כְּרִבִּי מֵאִיר. וְקַשְׁיָא עַל דְּרִבִּי מֵאִיר. לָא כֵן תַּנֵּי. בִּתְרֵין עָשָׂר בְּיִיהּ יוֹם טִירְיוֹן. וְאָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא. בָּטֵל יוֹם טִירֵיוֹן. יוֹם שְׁנֶהֱרַג לוּלְיָינוֹס וּפּוֹפוֹס. יוֹם תְּלַת עָשָׂר בְּיִיהּ יוֹם נִיקָנוֹר. מָהוּ יוֹם נִיקָנוֹר. שֶׁלְטוֹן מִשְׁלְמַלְכוּת יָוָן עוֹבֵר לְאַלֶכְסַנְדְּרִיָּאה וְרָאָה אֶת יְרוּשָׁלַם וְחֵירֵף וְגִידֵּף וְנִיאֵץ וְאָמַר. בְּשׁוּבִי בְשָׁלוֹם אֶתּוֹץ אֶת הַמִּגְדָּל הַזֶּה. וְיָצָא אֵלָיו אֶחָד מִשֶּׁלְּבֵית חַשְׁמוֹנַיי וְהָיָה הוֹרֵג בְּחַיָּילוֹתָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ לַקָּרוּכִין שֶׁלּוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהִגִּיעַ לַקָּרוּכִין שֶׁלּוֹ קָטַע אֶת יָדוֹ וְחָתַךְ אֶת רֹאשׁוֹ וְתָחְבָן בָּעֵץ וְכָתַב מִלְמַטָּן. הַפֶּה שֶׁדִּיבֵּר בְּאַשְׁמָה וְהַיָּד שֶׁפָּשְׁטָה בְּנֶאָוָה. וְתָלָיִין בְּקוֹנְטָס נֶגֶד יְרוּשָׁלַם. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי מֵאִיר נִיחָא. בָּא (לוֹסַר) [לֶאֱסָר] לְפָנָיו. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹסֵה מַה בָּא (לוֹסַר) [לֶאֱסָר]. לְפָנָיו לֵית לֵיהּ עַצְמוֹ אָסוּר מִפְּנֵי אַרְבָּעָה עָשָׂר. בָּא לְהוֹדִיעֲךְ שֶׁהוּא אָסוּר בְּהֶסְפֵּד. וְאֶפִילוּ עַל דְּרִבִּי מֵאִיר לֵית הִיא מַקְשְׁיָיא. לֹא כֵן תַּנֵּי. בִּתְרֵין עָשָׂר בְּיִיהּ יוֹם טִירְיוֹן. וְאָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא. בָּטֵל יוֹם טִירֵיוֹן. יוֹם שְׁנֶהֱרַג לוּלְיָינוֹס וּפּוֹפוֹס. בְּאַרְבָּעַת עָשָׂר וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר פּוּרְיָיא דִּי לָא לְמִיסְפַּד. בְּשִׁית עָשָׂר בְּיִיהּ שְׁרִייוּ לְמִיבְנֵי שׁוּר יְרוּשָׁלַם דִּי לָא לְמִיסְפַּד. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי מֵאִיר נִיחָא. בָּא לוֹסַר לְפָנָיו. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹסֵה מַה בָּא לוֹסַר. לוֹסַר לְפָנָיו. לֵית לֵיהּ עַצְמוֹ אָסוּר מִפְּנֵי חֲמִשָּׁה עָשָׂר. בָּא לְהוֹדִיעֲךְ שֶׁהוּא אָסוּר בְּהֶסְפֵּד. [וְאֶפִילוּ עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי מֵאִיר לֵית הוּא מַקְשְׁיָיא. לֹא כֵן תַּנֵּי. בִּתְרֵין עָשָׂר בְּיִיהּ יוֹם טִירְיוֹן. וְאָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא. בָּטֵל יוֹם טִירֵיוֹן. יוֹם שְׁנֶהֱרַג בּוֹ לוּלְיָינוֹס וּפּוֹפוֹס.]

בְּשִׁבְעַת עָשָׂר בֵּיהּ קָמוּן עַמְמַיָּא עַל פְּלֵיטַת סָפְרַיָּא בִּמְדִינַת כַּלְקִיס וּבֵית זְבָדִין וַהֲוָה פֻּרְקָן. עַל דַּעֲתֵיהּ דְּרִבִּי מֵאִיר נִיחָא. בָּא לוֹסַר עַצְמוֹ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹסֵה מַה בָּא לוֹסַר. [לוֹסָר לְפָנָיו. לֵית לֵיהּ עַצְמוֹ אָסוּר.] אָמַר רִבִּי יוֹסֵה. כָּל אִילֵּין מִילַּייָא לָא מְסַיְּעָן וְלָא תָּבְרָן לָא עַל דְּרִבִּי מֵאִיר וְלָא עַל דְּרִבִּי יוֹסֵה. לֹא בָא אֶלָּא לִמְנוֹת יָמִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בָהֶן נִיסִּים לְיִשְׂרָאֵל. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן. דְּתַנִּינָן. בְּרִישׁ יַרְחָא דְנִיסָן דִּיתְקַן תְּמִידָא דִּילָא לְמִיסְפַּד. בִּלֹּא כָךְ אֵינוֹ אָסוּר מַחְמַת רֹאשׁ חוֹדֶשׁ. אֲבָל בַּשַּׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים מִתְעַנִּין לְפָנֶיהָן וּלְאַחֲרֶיהָן. מָה רָאִיתָה לְהָקֵל בָּאֵילּוּ וּלְהַחֲמִיר בָּאֵילּוּ. שֶׁאֵילּוּ דִבְרֵי תוֹרָה וְאֵין דִּבְרֵי תוֹרָה צְרִיכִין חִיזּוּק. וְאֵילּוּ דִבְרֵי סוֹפְרִים וְדִבְרֵי סוֹפְרִים צְרִיכִין חִיזּוּק. הָדָא דַּתְּ אָמַר. עַד שֶׁלֹּא בָטְלָה מְגִילַּת תַּעֲנִית. אֲבָל מִשֶּׁבָּטְלָה מְגִילַּת תַּעֲנִית בָּטְלוּ כָל אֵילּוּ רִבִּי חֲנִינָה וְרִבִּי יוֹנָתָן תְּרֵיהוֹן אָמְרִין. בָּטְלָה מְגִילַּת תַּעֲנִית. רִבִּי בָּא וְרִבִּי סִימוֹן תְּרֵיהוֹן אָמְרִין. בָּטְלָה מְגִילַּת תַּעֲנִית. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. בָּטְלָה מְגִילַּת תַּעֲנִית. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. אֻמָּשׁ הָיִיתִי שׁוֹנֶה מַעֲשֶׂה שֶׁגָּזְרוּ תַעֲנִית בַּחֲנוּכָּה בְּלוֹד. וְאָמְרוּ עָלָיו עַל רִבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁסִּיפֵּד וְעַל רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁרָחַץ. אָמַר לָהֶם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. צְאוּ וְהִתְעַנּוּ עַל מַה שֶׁהִתְעַנִּיתֶם. וְאַתּ אָמַר. בָּטְלָה מְגִילַּת תַּעֲנִית. אָמַר רִבִּי בָּא. וַאֲפִילּוּ תֵּימַר. בָּטְלָה מְגִילַּת תַּעֲנִית. חֲנוּכָּה וּפוּרִים לָא בָטְלוּ.

מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנִן אָמְרֵי. בָּטְלָה מְגִילַּת תַּעֲנִית. רִבִּי יוֹנָתָן צְיֵים כָּל עֲרוּבַת רֵישׁ שַׁתָּא. רִבִּי אַבּוּן צְיֵים כָּל עֲרוּבַת שׁוּבָא. רִבִּי זְעוּרָה צָם תְּלַת מָאוָון צוֹמִין. וְאִית דְּאָמְרֵי. תְּשַׁע מָאוָון. וְלֹא חָשׁ לְמְגִילַּת תַּעֲנִית. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא מְפַקֵּד לְסִפְרַיָּא. אִין אֲתַת אִיתָא מִישְׁאֲלִינְכוֹן. אוֹמְרִין לֵיהּ. בַּכֹּל מִתְעַנִּין. חוּץ מִשַּׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְחוֹלוֹ שֶׁלְּמוֹעֵד וַחֲנוּכָּה וּפוּרִים.

הלכה יג

משנה: אֵין גּוֹזְרִין תַּעֲנִית עַל הַצִּיבּוּר בַּתְּחִילָּה בַּחֲמִישִׁי שֶׁלֹּא לְהַפְקִיעַ אֶת הַשְּׁעָרִים אֶלָּא שָׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי וְשֵׁנִי וְשָׁלֹשׁ שְׁנִיּוֹת חֲמִישִׁי וְשֵׁנִי וַחֲמִישִׁי. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כְּשֵׁם שֶׁאֵין הָרִאשׁוֹנוֹת בַּחֲמִישִׁי כָּךְ לֹא שְׁנִיּוֹת. וְלֹא אַחֲרוֹנוֹת:

הלכה: שִׁמְעוֹן בַּר בָּא אָמַר. אַתָּא עוֹבְדָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹחָנָן וְהוֹרֵי כְרִבִּי יוֹסֵה. וַהֲוָה רִבִּי לְעָזָר מִצְטָעֵר. אָמַר. שְׁבִקִין סְתָמָא וְעָבְדִין כִּיחִידָיְא. אַשְׁכַּח תַּנֵּי לָהּ רִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי מֵאִיר. כַּד שְׁמַע דְּתַנֵּי לָהּ רִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי מֵאִיר אָמַר. יְאוּת סָבָא יָדַע פִּרְקֵי גַּרְמֵהּ. רִבִּי מָנָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוּדָן. לֹא כֵן אָמַר רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי לְעָזָר. כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנָה רִבִּי מַחֲלוֹקֶת וְחָזַר וְשָׁנָה סְתָם. הֲלָכָה כִסְתָם. אָמַר לֵיהּ. וְלֹא רִבִּי. דִּילְמָא חוֹרָן. מָה הֵן. אֵין דְּאַשְׁכַּח רִבִּי מַתְנֵי מַחֲלוֹקֶת וְחָזַר וְשָׁנָה סְתָם. הֲלָכָה כִסְתָם. אָתָר דְּלָא אַשְׁכַּח רִבִּי מַתְנֵי מַחֲלוֹקֶת. אֶלָּא אֲחֵרִים שָׁנוּ מַחֲלוֹקֶת וְרִבִּי שָׁנָה סְתָם. לֹא כָל שֶׁכֵּן שֶׁתְּהֵא הֲלָכָה

כְּסָתָם. וְאָתָא רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. וַאֲפִילוּ אֲחֵרִים שָׁנוּ מַחֲלוֹקֶת וְרִבִּי שָׁנָה סְתָם הֲלָכָה כְּסָתָם. וְלָמָּה הוּא מוֹרֶה לָהּ כִּיחִידָיָיא. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יַנַּאי בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא. הָדָא דְאָמְרָה בְּשֶׁאֵין מַחֲלוֹקֶת אֶצֶל סְתָם. אֲבָל אִם יֵשׁ מַחֲלוֹקֶת אֶצֶל סְתָם לָא בְדָא הֲלָכָה כְּסָתָם. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא. הָדָא דַתְּ אָמַר בְּיָחִיד אֶצֶל יָחִיד. אֲבָל בְּיָחִיד אֶצֶל חֲכָמִים לֹא בְדָא הֲלָכָה כְּסָתָם.
(מוֹדֶה רִבִּי יוֹסֵה בְּשֶׁבַּע הָאַחֲרוֹנוֹת.)

הלכה יד

משנה: אֵין גּוֹזְרִין תַּעֲנִית בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים בַּחֲנוּכָּה וּבַפּוּרִים. וְאִם הִתְחִילוּ אֵין מַפְסִיקִין דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר רִבִּי מֵאִיר אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֵין מַפְסִיקִין מוֹדֶה הוּא שֶׁאֵין מַשְׁלִימִין. וְכֵן תִּשְׁעָה בְאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת׃

הלכה: כַּמָּה הִיא הַתְחָלָה. רִבִּי בָּא אָמַר. אַחַת. רִבִּי יוֹסֵה אָמַר. שְׁתַּיִם. וְכֵן נָפַק עוֹבָדָא כְּהָדָא דְּרִבִּי בָּא. וּבַמֶּה קוֹרִים. רִבִּי יוֹסֵה אָמַר. קוֹרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת. אָמַר לֵיהּ רִבִּי מָנָא. בְּגִין מוֹדַעְתִּין דְּהוּא תַעֲנִיתָא רְבִיעִין עַל מֵעֵיהוֹן. וְלָא יְדְעִין דְּהִיא תַעֲנִיתָא. אֲמַר לֵיהּ. לְהוֹדִיעֲךְ שֶׁקּוֹרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת. רִבִּי יוּדָן קַפּוֹדַקְיָיא אָמַר קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי. קוֹרִין בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ. קָם רִבִּי יוֹסֵה עִם רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי. אָמַר לֵיהּ. אַתָּה שְׁמַעְתָּ מִן אֲבוּךְ הָדָא מִילְתָא. אָמַר לֵיהּ. אַבָּא לֹא אָמַר כֵּן. אֶלָּא בְּעַיינִי טָב. עַל יְדֵי דְּאִינּוּן יָדְעִין דְּהִיא רֵישׁ יַרְחָא הֵן קוֹרִין בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ. וּשְׁאַר כָּל הַמְּקוֹמוֹת קוֹרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת.
תַּנֵּי. תִּשְׁעָה בְאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת אוֹכֵל אֲפִילוּ בֵּיצָה אַחַת וְשׁוֹתֶה אֲפִילוּ כּוֹס אֶחָד. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִיכָּנֵס לַשַּׁבָּת מְעוּפֶּה. דִּבְרֵי רִבִּי יוּדָה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. מִתְעַנֶּה וּמַשְׁלִים. רִבִּי זְעוּרָה בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רִבִּי אִימִּי בַּר יְחֶזְקֵאל בְּשֵׁם רַב. הֲלָכָה כְּמִי שֶׁהוּא אוֹמֵר. מִתְעַנֶּה וּמַשְׁלִים. וְלָמָּה לֹא אָמַר. הֲלָכָה כְּרִבִּי יוֹסֵה. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי וּמַחֲלֹף דִּבְרֵי חֲכָמִים. רִבִּי זְעוּרָה בְּשֵׁם רַב חוּנָה. וַאֲפִילוּ יָחִיד שֶׁגָּזַר עַל עַצְמוֹ תַּעֲנִית בְּעֶרֶב שַׁבָּת מִתְעַנֶּה וּמַשְׁלִים. כְּהָדָא רִבִּי בֵּיבִי הֲוָה יְתִיב קוֹמֵי רִבִּי יָסָא. בְּעָא מֵילַךְ מִינֵּיהּ הָדֵין עוֹבָדָא. אֲמַר לֵיהּ. נִימְטֵי בְּייתָא צִיבְחַד. אֲמַר לֵיהּ. רוּמְשָׁא הוּא. אֲמַר לֵיהּ. אִית בְּתַעֲנָה. אֲמַר לֵיהּ. אִית גַּבֵּי תּוֹרְמוֹסִין. אֲמַר לֵיהּ. וּמַשְׁלִימִין כְּרִבִּי יוֹסֵי.

פרק ג

הלכה א

משנה: סֵדֶר תַּעֲנִיּוֹת הָאֵילוּ הָאָמוּר בִּרְבִיעָה הָרִאשׁוֹנָה. אֲבָל צָמְחִים שֶׁשָּׁנוּ מַתְרִיעִין עֲלֵיהֶן מִיָּד. וְכֵן שֶׁפָּסְקוּ גְּשָׁמִים מִגֶּשֶׁם לְגֶשֶׁם אַרְבָּעִים יוֹם מַתְרִיעִין עֲלֵיהֶן מִפְּנֵי שֶׁהִיא מַכַּת בַּצּוֹרֶת׃

הלכה: סֵדֶר תַּעֲנִיּוֹת הָאֵילוּ הָאָמוּר כול׳. אִי זֶהוּ מִיָּד שֶׁלְּהֶן. רַב אָמַר. שֵׁינִי וַחֲמִישִׁי וְשֵׁינִי. שָׁנוּ בַשֵּׁינִי. מָהוּ לְהַתְרִיעַ עֲלֵיהֶן בַּחֲמִישִׁי. רִבִּי זְעוּרָה שָׁמַע לְהּ מִן הָדָא. וַיֹּאמֶר אֵלַי אַל תִּירָא דָנִיֵּאל כִּי מִן הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַתָּה אֶת לִבְּךָ לְהָבִין וּלְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי יי אֱלֹהֶיךָ נִשְׁמְעוּ דְבָרֶיךָ. כְּבָר נִשְׁמְעוּ דְבָרֶיךָ. וְכָאן מִכֵּיוָן שְׁנָתְנוּ בֵּית דִּין נַפְשָׁן לַעֲשׂוֹת כְּמִי שֶׁעָשׂוּ. תַּנֵּי. כְּשֵׁם שֶׁמַּתְרִיעִין עֲלֵיהֶן בִּשְׁאַר יְמֵי שְׁבוּעַ כָּךְ מַתְרִיעִין עֲלֵיהֶן בַּשְּׁבִיעִית מִפְּנֵי פַרְנָסַת אֲחֵרִים. מָהוּ מִפְּנֵי פַרְנָסַת אֲחֵרִים. חֲבֵרַיָּיא אָמְרֵי. מִפְּנֵי פַרְנָסַת גּוֹיִם. רִבִּי זְעוּרָא אָמַר מִפְּנֵי פַרְנָסַת חָשׁוּדִים. אַתְיָיא דְּרִבִּי זְעוּרָה כְּרִבִּי. וְדַחֲבֵרַיָּיא כְּרִבִּי פִינְחָס בֶּן יָאִיר. דְּרִבִּי זְעוּרָה כְּרִבִּי. חַד סָפַר הֲוָה חָשִׁיד עַל פֵּירוֹת שְׁמִיטָתָא. אֲיִיתוּנֵיהּ גַּבֵּי רִבִּי אֲמַר לוֹן. וּמַה יַעֲבִיד עֲלֵיבָא וּבְגִין חַיָּיו הוּא עָבַד. וְדַחֲבֵרַיָּיא כְּרִבִּי פִינְחָס בֶּן יָאִיר. רִבִּי בָעָא מִישְׁרֵי שְׁמִיטָתָא. סְלַק רִבִּי פִינְחָס בֶּן יָאִיר לְגַבֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ. מָה עִיבּוּרַיָּא עָבִידִין. אֲמַר לֵיהּ. עוֹלְשִׁין יָפוֹת. וּמָה עִיבּוּרַיָּיא עָבִידִין. אֲמַר לֵיהּ. עוֹלְשִׁין יָפוֹת. אֲמַר לֵיהּ. מִישְׁגַּח רִבִּי מֵיכוֹל עִימָּן פֶּטֶל צִיבְחַד יוֹמָא דֵין. אֲמַר לֵיהּ. אִין. מִי נְחִית חָמָא מוּלְוָותָא דְּרִבִּי קַיְימָן. אֲמַר. כָּל אִילֵּין יְהוּדָאֵיי זַיינִין. אֶיפְשַׁר דְּלָא חֲמִי סְבַר אַפּוֹיֵי. מִן כְּדוֹן [שְׁמָעוֹן קָלֵיהּ.] אָזְלוֹן וְאָמְרוּן לְרִבִּי. שְׁלַח רִבִּי בָעֵי מִפַּיְיסָתֵיהּ. מָטוּן בֵּיהּ גַּבֵּי קַרְתֵּיהּ. אֲמַר. בְּנֵי קַרְתִּי קוֹרְבִין לִי. נַחְתּוֹן בְּנֵי קַרְתֵּיהּ וְאָקְפוֹן עֲלוֹי. אָמְרוּן לוֹן. רִבִּי דוּ בָעֵי מִפַּיְיסָתֵיהּ. שָׁבְקוּנֵיהּ וְאָזְלוֹן לוֹן. אֲמַר. בְּנֵי דִילִי קוֹרְבִין לִי. נַחְתָּת אֵישְׁתָּא מִן שְׁמַיָּא וְאַקְפַת עֲלוֹי. חָזְרוֹן וְאָמְרוּן לְרִבִּי. אֲמַר. הוֹאִיל וְלָא זְכִינָן מִישְׁבַּע מִינֵיהּ בְּעָלְמָא הָדֵין. נִיזְכֵּי וְנִשְׁבַּע מִינֵיהּ לְעָלְמָא דְּאָתִי.

הלכה ב

משנה: יְרֵדוּ לַצְּמָחִים אֲבָל לֹא לְאֵילָן לְאֵילָן אֲבָל לֹא לַצְּמָחִים לָזֶה וְלָזֶה אֲבָל לֹא לַבּוֹרוֹת לַשִּׁיחִין וּמְעָרוֹת מַתְרִיעִין עֲלֵיהֶן מִיָּד׃

הלכה: יְרֵדוּ לַצְּמָחִים אֲבָל לֹא לְאֵילָן. צִיבְחַד צִיבְחַד. לְאֵילָן אֲבָל לֹא לַצְּמָחִים. סַגִּין סַגִּין. לָזֶה וְלָזֶה אֲבָל לֹא לַבּוֹרוֹת לַשִּׁיחִין וְלַמְּעָרוֹת מַתְרִיעִין עֲלֵיהֶן מִיָּד. תַּנֵּי. מַתְרִיעִין עַל

הָאִילָן בְּפַרְס הַפֶּסַח. לַבּוֹרוֹת לַשִּׁיחִין וְלַמְּעָרוֹת בְּפַרְס הָעַצֶּרֶת. מֵעַתָּה אֲפִילוּ יוֹתֵר מִיכֵּן. יוֹתֵר מִיכֵּן מַעֲשֶׂה נִיסִּים. וְאֵין מַתְרִיעִין עַל מַעֲשֶׂה נִיסִּים.

רִבִּי בֶּרֶכְיָה רִבִּי חֶלְבּוֹ פָּפָּא בְשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. פְּעָמִים שֶׁהַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין בִּזְכוּת אָדָם אֶחָד בִּזְכוּת עֲשֶׂב אֶחָד בִּזְכוּת שָׂדֶה אֶחָד. וּשְׁלַשְׁתָּן בְּפָסוּק אֶחָד וּמְטַר גֶּשֶׁם יִתֵּן לָכֶם לְאִישׁ עֵשֶׂב בַּשָּׂדֶה. לְאִישׁ אֲבָל לֹא לָאֲנָשִׁים. לְעֵשֶׂב אֲבָל לֹא לָעֲשָׂבִים. בַּשָּׂדֶה אֲבָל לֹא בַשָּׂדוֹת.

הלכה ג

משנה: וְכֵן עִיר שֶׁלֹּא יָרְדוּ עָלֶיהָ גְּשָׁמִים כַּכָּתוּב וְהִמְטַרְתִּי עַל עִיר אֶחָת וְעַל עִיר אַחַת לֹא אַמְטִיר חֶלְקָה אַחַת תִּימָּטֵר וְחֶלְקָה אֲשֶׁר לֹא תַמְטִיר עָלֶיהָ תִּיבָשׁ׃ אוֹתָהּ הָעִיר מִתְעַנָּה וּמַתְרַעַת וְכָל סְבִיבוֹתֶיהָ מִתְעַנּוֹת וְלֹא מַתְרִיעוֹת. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר מַתְרִיעוֹת אֲבָל לֹא מִתְעַנּוֹת׃

הלכה: אָמַר רִבִּי סִימוֹן. כָּתוּב. וְהִמְטַרְתִּי עַל עִיר אֶחָת וְעַל עִיר אַחַת לֹא אַמְטִיר חֶלְקָה אַחַת תִּמָּטֵר וְחֶלְקָה אֲשֶׁר לֹא תַמְטִיר עָלֶיהָ תִּיבָשׁ. זְכוּתָא דְחַקְלָא עָבְדָא.

מִפְּנֵי אַרְבָּעָה דְבָרִים יוֹרְדִין מִלְמַעְלָן. מִפְּנֵי בַעֲלֵי זְרוֹעַ. וּמִפְּנֵי טְלָלִים הָרָעִים. וְשֶׁיְּהֵא הָעֶלְיוֹן שׁוֹתֶה כְנָמוּךְ. וְשֶׁיְּהוּ הַכֹּל תּוֹלִין עֵינֵיהֶם אֶל הַשָּׁמַיִם. בִּזְכוּת שִׁלשָׁה דְבָרִים הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין. בִּזְכוּת הָאָרֶץ. בִּזְכוּת הַחֶסֶד. בִּזְכוּת הַייסוּרִין. וּשְׁלַשְׁתָּן בְּפָסוּק אֶחָד אִם (לְחֶסֶד) [וְלִשֶׁבֶט] אִם לְאַרְצוֹ אִם (לְשֶׁבֶט) [וְלְחֶסֶד] יִמָּצֵיאֻנוּ.

בְּעָוֹן אַרְבָּעָה דְבָרִים הַגְּשָׁמִים נֶעֱצָרִין. בְּעָוֹן עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וּמְגַלֵּי עֲרָיוֹת וְשׁוֹפְכֵי דָמִים וּפוֹסְקִין בָּרַבִּים וְאֵינָן נוֹתְנִין. בְּעָוֹן עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה מְנַיִין. הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וגו׳. מַה כְתִיב בַּתְרֵיהּ. וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר. בְּעָוֹן מְגַלֵּי עֲרָיוֹת מְנַיִין. וַתַּחֲנִיפִי אֶרֶץ בִּזְנוּתֵךְ וּבְרָעָתֵךְ. מָהוּ עוֹנְשׁוֹ שֶׁלְּדָבָר. וַיִּמָּנְעוּ רְבִיבִים וּמַלְקוֹשׁ לֹא הָיָה. בְּעָוֹן שׁוֹפְכֵי דָמִים מְנַיִין. כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת הָאָרֶץ. כִּי הַדָּם הוּא יְחוֹן אַף עַל הָאָרֶץ. בְּעָוֹן פּוֹסְקִין בָּרַבִּים וְאֵינָן נוֹתְנִין מְנַיִין. נְשִׂיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אֵין אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שָׁקֶר.

חַמְשָׁה שֵׁמוֹת נִקְרְאוּ לוֹ. אֵיד עָב עָנָן נָשִׂיא חֲזִיז. אֵיד מְנַיִין. וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ. עָב [שֶׁהוּא מְעַבֶּה אֶת הָרָקִיעַ]. הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלַיִךְ בְּעַב הֶעָנָן. עָנָן. שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֶת הַבְּרִיּוֹת עֲנָוִים אֵילוּ לָאֵילוּ. נָשִׂיא. שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַּעֲלֵי בָתִּים כִּנְשִׂיאִים. מַעֲלֶה נְשִׂיאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ. חֲזִיז. שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֶת הָרָקִיעַ חֲזִיזוֹנוֹת חֲזִיזוֹנוֹת. יי עֹשֶׂה חֲזִיזִים.

וְכָל סְבִיבוֹתֶיהָ מִתְעַנּוֹת וְלֹא מַתְרִיעוֹת. שֶׁכֵּן מָצָאנוּ בְיוֹם הַכִּיפּוּרִים. מִתְעַנִּין אֲבָל לֹא מַתְרִיעִין. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר מַתְרִיעוֹת אֲבָל לֹא מִתְעַנּוֹת. שֶׁכֵּן מָצָאנוּ בְרֹאשׁ הַשָּׁנָה. מַתְרִיעִין אֲבָל לֹא מִתְעַנִּין.

הלכה ד

משנה: וְכֵן עִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ דֶּבֶר אוֹ מַפּוֹלֶת אוֹתָהּ הָעִיר מִתְעַנָּה וּמַתְרַעַת וְכָל סְבִיבוֹתֶיהָ מִתְעַנּוֹת וְלֹא מַתְרִיעוֹת. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר מַתְרִיעוֹת וְלֹא מִתְעַנּוֹת.

הלכה: מוֹתְנָא הֲוָה בְצִיפּוֹרִין. לֹא הֲוָה עֲלִיל גַּו אִשְׁקָקָה דַּהֲוָה רִבִּי חֲנִינָה שְׁרֵי בְגַוֵּיהּ. וַהֲווֹן צִיפּוֹרָאֵיי אָמְרִין. מָה הַהֵן סַבָּא בֵּינְכֵי וּיְתֵב שְׁלֵם הוּא וּשְׁכוּנְתֵּיהּ וּמְדִינְתָּא אֲזָלָא בְּבַאֲישׁוּת. עָאַל וַאֲמַר קוֹמֵיהוֹן. זִמְרִי אֶחָד הָיָה בְּדוֹרוֹ וְנָפְלוּ מִיִּשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֲלָפִ. וְאָנוּ כַּמָּה זִמְרִי יֵשׁ בְּדוֹרֵינוּ וְאַתֶּם מִתְרַעֲמִין.

חַד זְמַן צָרְכוּן מֵיעֲבַד תַּעֲנִי וְלָא נְחַת מִיטְרָא. עֲבַד רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ [תַּעֲנִיתָא] בִּדְרוֹמָא וּנְחַת מִטְרָא. וַהֲווֹן צִיפּוֹרָאֵיי אָמְרִין. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מְחִית מִיטְרָא לְדִרוֹמָאֵיי. וְרִבִּי חֲנִינָה עָצַר מַיָּא מִן צִיפּוֹרָאֵיי. צָרְכוּן מֵיעֲבַד זְמַן תִּינְיָינוּת. שְׁלַח וַאֲיְיתֵי לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אֲמַר לֵיהּ. מִישְׁגַּח מָרִי מֵיפּוּק עִימָּן לְהִתְעַנּוֹת. נַפְקוּן תְּרֵיהוֹן לְתַעֲנִיתָא וְלָא נְחַת מִיטְרָא. עָאַל וַאֲמַר קוֹמֵיהוֹן. לָא רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מְחִית מִיטְרָא לַדִּרוֹמָאֵיי וְלֹא רִבִּי חֲנִינָה עָצַר מִיטְרָא מִן צִיפּוֹרָאֵיי. אֶלָּא דִּרוֹמָאֵיי לִיבְּהוֹן רַכִּיךְ וּשְׁמָעִין מִילָּה דְאוֹרַיְיָא וּמִתְכַּנְעִין. וְצִיפּוֹרָאֵיי לִיבְּהוֹן קַשֵּׁי וּשְׁמָעִין מִילָּה דְאוֹרַיְיָא וְלָא מִיתְכַּנְעִין. מִי עָלִיל תְּלָה עֵינוֹי וַחֲמָא אֲוִירָא שַׁיְיף אֲמַר. עַד כְּדוֹן הָכֵין. מִיַּד נְחַת מִיטְרָא. וּנְדַר עַל גַּרְמֵיהּ דְּלָא לְמֵיעֲבַד כֵּן תּוּבָן. אֲמַר. מָה אֲנָא מֵימוֹר לְמָרֵי חוֹבָא דְלָא יְגֵבֵּי חוֹבֵיהּ.

רִבִּי זְעוּרָה בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. מַה יַּעֲשׂוּ גְדוֹלֵי הַדּוֹר וְאֵין הַצִּיבּוּר נִידּוֹן אֶלָּא אַחַר רוּבּוֹ. שֶׁכֵּן מָצִינוּ שֶׁכָּל שִׁלּשִׁים וּשְׁמוֹנָה שָׁנִים שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל כִּמְנוּדִים לֹא הָיָה מְדַבֵּר עִם מֹשֶׁה. שֶׁנֶּאֱמַר. וַיְהִי כַאֲשֶׁר תַּמּוּ כָּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לָמוּת מִקֶּרֶב הָעָם. מַה כְּתִיב בַּתְּרֵיהּ. וַיְדַבֵּר יי אֵלַי לֵאמֹר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. מַה יַּעֲשׂוּ גְדוֹלֵי הַדּוֹר וְאֵין הַצִּיבּוּר נִידּוֹן אֶלָּא אַחַר רוּבּוֹ. שֶׁכֵּן מָצָאנוּ שֶׁאִילּוּלֵא שֶׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר הַכַּרְמֶל יי הוּא הָאֱלֹהִים יי הוּא הָאֱלֹהִים לֹא יָרְדָה הָאֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וְשָׂרְפָה אֶת הַקָּרְבָּנוֹת.

רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יָאִיר בְּשֵׁם רִבִּי פִּינְחָס בֶּן יָאִיר. שִׁלְשָׁה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְתָהָא שָׁבְרָאן. וְאֵילּוּ הֵן. כַּשְׁדִּים וְיִשְׁמְעֵאלִים וְיֵצֶר הָרַע. כַּשְׁדִּים הֵן אֶרֶץ כַּשְׂדִּים זֶה הָעָם לֹא הָיָה. הַלְוַאי לֹא הָיָה. יִשְׁמְעֵאלִים. יִשְׁלְיוּ אוֹהֲלִים לְשׁוֹדְדִים וּבֵטוּחוֹת לְמַרְגִּיזֵי אֵל לַאֲשֶׁר הֵבִיא אֱלוֹהַּ בְּיָדוֹ. יֵצֶר הָרַע. בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יי אוֹסְפָה הַצּוֹלֵיעָה וְהַנִּדָּחָה אֲקַבְּצָה וַאֲשֶׁר הֲרֵעוֹתִי. רִבִּי בֶּרֶכְיָה רִבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יָאִיר בְּשֵׁם רִבִּי פִּינְחָס בֶּן יָאִיר. הֲרֵי הוּא כְּאִילּוּ הֲרֵיעוֹתִי.

רִבִּי לִיעֶזֶר עָבַד תַּעֲנִי וְלָא אִיתְנְחַת מִיטְרָא. עָבַד רִבִּי עֲקִיבָא תַּעֲנִי וּנְחַת מִיטְרָא. עָאַל וַאֲמַר קוֹמֵיהוֹן. אֶמְשׁוֹל לָכֶם מָשָׁל לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי בָנוֹת אַחַת חֲצוּפָה

וְאַחַת כְּשֵׁירָה. אֵימַת דַּהֲוָת בְּעָיְיָא הַהִיא חֲצִיפְתָּא עַלַת קוֹמוֹי. הֲוָה אָמַר. יְבוּן לָהּ מַה דְּהִיא בָעְיָא וְתֵיזִיל לָהּ. וְאֵימַת דַּהֲוָת הַהִיא כְּשֵׁירְתָּא עַלַת קוֹמוֹי. הֲוָה מַאֲרִיךְ רוּחֵיהּ מִתָּחַמֵּד מִישְׁמוֹעַ שַׁוְעָתָהּ. וְאִית מֵימַר כֵּן. אֶלָּא שֶׁלֹּא לְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם בֵּירִבִּי אֶלִיעֶזֶר. רִבִּי אָחָא עֲבַד תְּלַת עֶשְׂרֵה תַעֲנִיִּין וְלָא נְחַת מִיטְרָא. מִי עָלִיל פְּגַע בֵּיהּ חַד כּוּתַיי. אֲמַר לֵיהּ. רִבִּי. רִבִּי. עֲצוֹר גּוּלְתָּךְ מִן מִיטְרָא. אֲמַר לֵיהּ. חַיָּיו דְּהַהוּא גַבְרָא. שְׁמַיָּיא מֵיעֲבַד נִיסִּין וְשַׁתָּא מַצְלְחָא וְהַהוּא גַבְרָא לֵית הוּא מֵיחֵי. וְעָבְדוּן שְׁמַיָּא נִיסִּין וְאַצְלַחַת שַׁתָּא וּמִית הַהוּא כּוּתַיָּיא. וַהֲווֹן כָּל עַמָּא אָמְרִין. אִיתּוּן חָמוּן פּוֹרִין דְּשֶׁמֶשׁ.

וְכָל סְבִיבוֹתֶיהָ מִתְעַנּוֹת וְלֹא מַתְרִיעוֹת. שֶׁכֵּן מָצְאנוּ בְיוֹם הַכִּיפּוּרִים. מִתְעַנִּין וְלֹא מַתְרִיעִין. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר מַתְרִיעִים אֲבָל לֹא מִתְעַנִּין. שֶׁכֵּן מָצְאנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. מַתְרִיעִין וְלֹא מִתְעַנִּין.

הלכה ה

משנה: אֵיזֶהוּ דָּבָר עִיר הַמּוֹצִיאָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת רַגְלֵי יָצְאוּ מִמֶּנָּה שְׁלֹשָׁה מֵתִים בִּשְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה.

הלכה: אָמַר רִבִּי לֵוִי. כָּתוּב יַדְבֵּק יי בְּךָ אֶת הַדָּבָר. לְאִשָּׁה הַזֹּאת שֶׁהִיא מַדְבֶּקֶת שְׁלֹשָׁה כְּכָרִים זֶה אַחַר זֶה. הָא עֲבִידָא אֵינוֹ יוֹתֵר מִיכָּן צְרִיכָה שֵׁיעוּר אַחֵר. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. אֲפִילוּ עִיר גְּדוֹלָה כְאַנְטוֹכְיָא וְיָצְאוּ מִמֶּנָּה שְׁלֹשָׁה מֵתִים בִּשְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה. הָדָא אָמְרָה. יוֹתֵר מִיכָּן צְרִיכָה שֵׁיעוּר אַחֵר. בְּתִים שֶׁאָמְרוּ בְרִיאִים אֲבָל לֹא מְרוּעָרְעִים. וְדִכְוָותָהּ. בַּחוּרִים אֲבָל לֹא זְקֵינִים. תַּנֵּי. אַסְכָּרָה. כָּל שֶׁהִיא שְׁנַיִם בַּדָּבָר וְאֶחָד בְּאַסְכָּרָה. אִיתָא חֲמִי. אַסְכָּרָה כָּל שֶׁהִיא. וְאַתְּ אָמַר הָכֵין. לְכֵן צְרִיכָה. כְּשֶׁהִתְרִיעוּ עַל הָאַסְכָּרָה וְהָלְכָה לָהּ. וְאַחַר כָּךְ מֵתוּ שְׁנַיִם בַּדָּבָר וְאֶחָד בְּאַסְכָּרָה.

הלכה ו

משנה: עַל אֵילּוּ מַתְרִיעִין בְּכָל מָקוֹם וְעַל הַשִּׁדָּפוֹן וְעַל הַיֵּרָקוֹן עַל הָאַרְבֶּה וְעַל הֶחָסִיל וְעַל חַיָּה רָעָה וְעַל הַחֶרֶב מַתְרִיעִין עָלֶיהָ מִפְּנֵי שֶׁהִיא מַכָּה מְהַלֶּכֶת׃

הלכה: רִבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָּה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. מַתְרִיעִין עַל פְּרַגְיָא שֶׁלְּפִשְׁתָּן. מַה טַעַם. שַׁמָּה וְשָׁעֲרוּרָה נִהְיְיתָה בָּאָרֶץ. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן. מַתְרִיעִין עַל הַשָּׁרָב. מַה טַעַם. קוֹדֶר הֵילַלְתִּי בְלֹא חַמָּה קַמְתִּי בַקָּהָל אֲשַׁוֵּעַ. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. אוֹקִיר לְאַסְיָיךְ עַד דְּלָא תִצְטָרִיךְ לֵיהּ. מַה טַעַם. הֲיַעֲרוֹךְ שׁוּעֲךָ לֹא בְצָר וְכֹל מַאֲמַצֵּי כֹחַ. רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. אִם סִיַּדְתָּה תְּפִילָה [לֹא יְהֵא לְךָ צָרֵי עַיִן מִלְּמַעֲלָה. אֶלָּא הַכֹּל יְהוּא מְאַמְּצִין כֹּחָךְ. וְכֹל מַאֲמַצֵּי כֹחַ. וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. אִם סִדַּרְתָּה תְּפִילָה] לֹא תְּהֵא מֵיצַר פִּיךְ. אֶלָּא הַרְחֵב פִּיךְ וַאֲמַלְּאֵהוּ.

לֹא סוֹף דָּבָר אַרְבֶּה אֶלָּא אֲפִילוּ כָּנָף. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ חָסִיל. שֶׁהוּא חוֹסֵל אֶת הַכֹּל. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ גּוֹבַיי. דּוּ גָּבֵי דִינָא דְמַרְיֵהּ. לֹא סוֹף דָּבָר חַיָּה רָעָה אֶלָּא אֲפִילוּ בְהֵמָה רָעָה. כְּבָר הָיוּ שָׁנִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חָמוֹר נוֹשֵׁךְ וּמֵמִית שׁוֹר נוֹשֵׁךְ וּמֵמִית. לֹא סוֹף דָּבָר חֶרֶב שֶׁלְמִלְחָמָה אֶלָּא אֲפִילוּ חֶרֶב שֶׁלְשָׁלוֹם. שֶׁכְּבָר עָשָׂת רוֹשֶׁם בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ.

הלכה ז

משנה: מַעֲשֶׂה שֶׁיָּרְדוּ זְקֵינִים מִירוּשָׁלַם לְעָרֵיהֶם וְנָזְרוּ תַעֲנִית עַל שֶׁנִּרְאָה כִמְלֹא פִּי תַנּוּר שִׁדָּפוֹן בְּאַשְׁקְלוֹן. וְעוֹד נָזְרוּ תַעֲנִית לְמָחָר עַל שֶׁאָכְלוּ זְאֵיבִים שְׁנֵי תִינוֹקוֹת בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לֹא עַל שֶׁאָכְלוּ אֶלָּה שֶׁנִּרְאָה:

הלכה: הָדָא דְאַתְּ אָמַר בְּמָכוֹנָס. אֲבָל בְּמִפּוּזָר אֲפִילוּ פָּרָא מִיכָּן. אָמַר רִבִּי מָנָא. נִרְאוּ רָצִין אַחֲרֵיהֶן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵה בֵּירִבִּי בּוּן. נִרְאוּ בְמָקוֹם שֶׁאֵין רָאוּי לָהֶם.

הלכה ח

משנה: וְעַל אֵילּוּ מַתְרִיעִין בַּשַּׁבָּת עַל עִיר שֶׁהִקִּיפוּהָ גוֹיִם אוֹ נָהָר וְעַל הַסְּפִינָה הַמִּיטָרֶפֶת בַּיָּם. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לְעֶזְרָה אֲבָל לֹא לִצְעָקָה. שִׁמְעוֹן הַתֵּימְנִי אוֹמֵר אַף עַל הַדָּבָר וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים:

הלכה: רַב אָמַר. עֲנֵנִי יי עֲנֵנִי. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לְעֶזְרָה אֲבָל לֹא לִצְעָקָה. וְהָא תַנָּייָא קַדְמָיְיָא סְבַר מֵימַר. אֲפִילוּ לִצְעָקָה.

לֵוִי בֶּן סִיסִי בָּאוּ הַגַּייסוֹת לְעִירוֹ. נָטַל סֵפֶר תּוֹרָה וְעָלָה לְרֹאשׁ הַגַּג. אָמַר. רִבּוֹן הָעוֹלָמִים. אִין בְּטָלִית חָדָא מִילָּה מִן הֲדֵין סֵפֶר אוֹרַיְתָא יֵיעָלוּן לוֹן. וְאִין לָא יֵיזְלוּן לוֹן. מִיַּד אִיתְבְּעוּן וְלָא אִשְׁתַּכְּחוּן. תַּלְמִידֵיהּ עָבַד כֵּן. יָבְשָׁת יָדֵיהּ וְאָזְלוּן לוֹן. תַּלְמִיד תַּלְמִידֵיהּ עָבַד כֵּן. לָא יָבְשָׁת יָדֵיהּ וְלָא אָזְלוּן לוֹן. לוֹמַר שֶׁאֵין שׁוֹטָה נִפְגָּע וְלֹא בְשַׂר הַמֵּת מַרְגִּישׁ בָּאוּזְמֵל.

הלכה ט

משנה: עַל כָּל צָרָה שֶׁלֹּא תָבוֹא עַל הַצִּיבּוּר מַתְרִיעִין עָלֶיהָ חוּץ מֵרוֹב גְּשָׁמִים. מַעֲשֶׂה שֶׁאָמְרוּ לְחוֹנִי הַמְּעַגֵּל הִתְפַּלֵּל שֶׁיֵּרְדוּ גְשָׁמִים. אָמַר לָהֶן צְאוּ וְהַכְנִיסוּ תַּנּוּרֵי פְסָחִים בְּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִמָּקוּ. וְהִתְפַּלֵּל וְלֹא יָרְדוּ גְשָׁמִים. עָג עוּגָה וְעָמַד בְּתוֹכָהּ וְאָמַר רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם בָּנֶיךָ שָׂמוּ פָנֵיהֶם עָלַי שֶׁאֲנִי כְבֶן בַּיִת לְפָנֶיךָ. נִשְׁבַּע אֲנִי בְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל שֶׁאֵינִי זָז מִכָּאן עַד שֶׁתְּרַחֵם עַל בָּנֶיךָ. הִתְחִילוּ הַגְּשָׁמִים מְנַטְּפִין. אָמַר לֹא כָךְ שָׁאַלְתִּי אֶלָּא גְּשָׁמֵי רָצוֹן בְּרָכָה וּנְדָבָה. יָרְדוּ כְתִקְנָן עַד שֶׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִירוּשָׁלַיִם לְהַר הַבַּיִת מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. אָמְרוּ לוֹ כְּשֵׁם שֶׁנִּתְפַּלַּלְתָּ עֲלֵיהֶם שֶׁיֵּרְדוּ כָּךְ הִתְפַּלֵּל שֶׁיֵּלְכוּ לָהֶם. אָמַר לָהֶן צְאוּ וּרְאוּ אִם נִמְחֵית אֶבֶן הַטּוֹעִים.

הלכה: רִבִּי יוֹנָה שְׁמָעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. דְּבָר שֶׁאֶיפְשַׁר לָךְ לוֹמַר עָלָיו דַּיֵּי הֵיא בְּרָכָה. רִבִּי בֶּרֶכְיָה רִבִּי חֶלְבּוֹ רַב אַבָּא בַּר עִילַאי בְּשֵׁם רַב. עַד שֶׁיְּבַלְּלוּ שִׁפְתוֹתֵיכֶם מִלּוֹמַר. דַּיֵּינוּ בְּרָכָה דַּיֵּינוּ בְּרָכָה.

מַעֲשֶׂה שֶׁאָמְרוּ לְחוֹנִי הַמְעַגֵּל הִתְפַּלֵּל שֶׁיֵּרְדוּ גְשָׁמִים. אָמַר לָהֶן צְאוּ וְהַכְנִיסוּ תַּנּוּרֵי פְסָחִים בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִמָּקוּ. הָדָא אָמְרָה. עֶרֶב פְּסָחִים הָיָה. וְתַנֵּי כֵן. בְּעַשְׂרִין בֵּיהּ צָמוּן כָּל עַמָּא לְמִיטָרָא וּנְחַת לוֹן.

וְנִתְפַּלֵּל וְלֹא יָרְדוּ גְשָׁמִים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. שֶׁלֹּא בָא בָעֲנָוָה. אָמַר רִבִּי יוּדָן גֵּירִיָּא. הָדֵין חוֹנִי הַמְעַגֵּל בַּר בְּרֵיהּ דְּחוֹנִי הַמְעַגֵּל הֲוָה סְמִיךְ לְחָרְבַן בֵּית מוּקְדְּשָׁא. נְפַק לְטוּרָא לְגַבֵּי פָּעֲלֵיי. עַד דּוּ תַמָּן נְחַת מִיטְרָא. עָאַל לֵיהּ לְמְעַרְתָּא. מִן יְתִיב נָם וּדְמָךְ לֵיהּ. וַעֲבַד שְׁקִיעַ בְּשִׁינְתֵּיהּ שׁוּבְעִין שְׁנִין עַד דַּחֲרַב בֵּית מוּקְדְּשָׁא וְאִיתְבְּנִי זְמַן תִּינְיָינוּת. לְסוֹף שׁוּבְעִין שְׁנִין אִיתְעַר מִן שִׁינְתֵּיהּ. נְפַק לֵיהּ מִן מְעַרְתָּא וַחֲמָא עָלְמָא מֵחְלַף. זָווי דַּהֲווֹת כְּרָמִין עֲבִידָה זַייתִין. זָווִי דַּהֲווֹת זַייתִין עֲבִידָה זַרְעוּ. שְׁאַל לֵיהּ לְמִדְינְתָּא. אֲמַר לוֹן. מָה קָלָא בָעֲלְמָא. אָמְרוּן לֵיהּ. וְלֵית אַתְּ יְדַע מָה קָלָא בָעֲלְמָא. אֲמַר לוֹן. לֹא. אָמְרִין לֵיהּ. מָאן אַתְּ. אֲמַר לוֹן. חוֹנִי הַמְעַגֵּל. אָמְרוּן לֵיהּ. שְׁמַעְנָן דַּהֲוָה עָלִיל לְעָזָרָה וְהִיא מִנְהָרָה. עָאַל וַאֲנָהֲרַת. וְקָרָא עַל גַּרְמֵיהּ בְּשׁוּב יי אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיֵינוּ כְּחוֹלְמִים.

הִתְחִילוּ גְשָׁמִים מְנַטְּפִין. אָמְרוּ. לֹא בָאוּ אֵילּוּ אֶלָּא לְהַתִּיר נִדְרוֹ שֶׁלָּזֶה.

אָמַר לֹא כָךְ שָׁאַלְתִּי אֶלָּא גְּשָׁמֵי בוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת. יָרְדוּ בְּזַעַף. תַּנֵּי שְׁמוּאֵל. כְּמִפֵּי הַנּוֹד. אָמַר לֹא כָךְ שָׁאַלְתִּי אֶלָּא גְּשָׁמֵי רָצוֹן בְּרָכָה וּנְדָבָה. יָרְדוּ כְּתִקְנָן עַד שֶׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִירוּשָׁלַיִם לְהַר הַבַּיִת מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. הָדָא אָמְרָה. הַר הַבַּיִת מְקוּרֶה הָיָה. וְתַנֵּי כֵן. אַסְטָיו לִפְנִים מִסְּטָיו הָיָה.

אָמְרוּ לוֹ כְּשֵׁם שֶׁנִּתְפַּלַּלְתָּ עֲלֵיהֶם שֶׁיֵּרְדוּ כָךְ הִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם שֶׁיֵּלְכוּ לָהֶם. אָמַר לָהֶן צְאוּ וּרְאוּ אִם נִמְחֵית אֶבֶן הַטּוֹעִים. מָה עִיסְקֵהּ דְּהָדָא אֶבֶן הַטּוֹעִים. אֶלָּא כָּל מָאן דַּהֲוָה מוֹבֵד מִילָּה הֲוָה נְסַב לֵהּ מִן תַּמָּן. וְכָל מָאן דַּהֲוָה מַשְׁכַּח מִילָּה הֲוָה מֵייבֵל לֵהּ לְתַמָּן. אָמַר לָהֶן. כְּשֵׁם שֶׁאֵי אֶיפְשַׁר לָאֶבֶן הַזֹּאת לְהִימָּחוֹת מִן הָעוֹלָם. כָּךְ אֵי אֶפְשַׁר לְהִתְפַּלֵּל עַל הַגְּשָׁמִים שֶׁיֵּלְכוּ לָהֶם. אֶלָּא צְאוּ וְהָבִיאוּ לִי פַּר שֶׁלְּהוֹדָיוֹת. וְיָצְאוּ וְהֵבִיאוּ לוֹ פַּר שֶׁלְּהוֹדָיוֹת. וְסָמַךְ שְׁתֵּי יָדָיו וְאָמַר. רִבּוֹנִי. הֲבֵאתָה רָעָה עַל בָּנֶיךָ וְלֹא יָכְלוּ לַעֲמוֹד בָּהּ. הֲבֵאתָה טוֹבָה עַל בָּנֶיךָ וְלֹא יָכְלוּ לַעֲמוֹד בָּהּ. אֶלָּא יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתָּבִיא רְוָוחָה. מִיָּד נַעֲשָׂה הָרוּחַ וְנִתְפַּזְּרוּ הֶעָבִים וְזָרְחָה הַחַמָּה וְנִתְנַגְּבָה הָאָרֶץ. וְיָצְאוּ וּמָצְאוּ מִדְבָּר מָלֵא כְּמֵהִים.

שָׁאֲלוּ אֶת רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. מֵאֵימָתַי מִתְפַּלְּלִין עַל הַגְּשָׁמִים שֶׁיֵּלְכוּ לָהֶם. אָמַר לָהֶן. כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אָדָם עוֹמֵד בְּקֶרֶן הָעוֹפֶל וּמְשַׁקְשֵׁק אֶת יָדָיו בְּנַחַל קִדְרוֹן. אֲבָל בְּטוּחִים אָנוּ בְּבַעַל הָרַחֲמִים

שֶׁאֵינוֹ מֵבִיא מַבּוּל לָעוֹלָם. מַה טַעַם. כִּי מֵי נֹחַ זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבוֹר מֵי נֹחַ עוֹד עַל הָאָרֶץ.

הלכה י

משנה: שָׁלַח לוֹ שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטָח וְאָמַר לוֹ צָרִיךְ אַתָּה לִנָּדוֹת. אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה לְךָ וְאַתָּה מִתְחַטֵּא לִפְנֵי הַמָּקוֹם כְּבֶן שֶׁהוּא מִתְחַטֵּא לְאָבִיו וְעוֹשֶׂה לוֹ רְצוֹנוֹ. וְעָלֶיךָ הַכָּתוּב אוֹמֵר יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ׃

הלכה: שָׁלַח לוֹ שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטָח. אָמַר לוֹ. צָרִיךְ אַתָּה לִנָּדוֹת. שֶׁאִילּוּ נִגְזְרָה גְזֵירָה כְּשֵׁם שֶׁנִּגְזְרָה בִימֵי אֱלִיָּהוּ לֹא נִמְצָאתָה מֵבִיא אֶת הָרַבִּים לִידֵי חִילּוּל הַשֵּׁם. שֶׁכָּל הַמֵּבִיא אֶת הָרַבִּים לִידֵי חִילּוּל הַשֵּׁם צָרִיךְ נִידּוּי. [תַּמָּן תַּנִּינָן. שָׁלַח לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל אִם מְעַכֵּב אַתָּה אֶת הָרַבִּים נִמְצֵאתָ מֵבִיא מַבּוּל לָעוֹלָם. לֹא נִמְצֵאתָ מְעַכֵּב רַבִּים מִלַּעֲשׂוֹת מִצְוָה. וְכָל הַמְעַכֵּב רַבִּים מִלַּעֲשׂוֹת מִצְוָה צָרִיךְ נִידּוּי.] וְאָמַר לוֹ. וְאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַטֵּל גְּזֵירָתוֹ מִפְּנֵי גְזֵירָתוֹ שֶׁלְּצַדִּיק. אָמַר לוֹ. [הֵן.] הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַטֵּל גְּזֵירָתוֹ מִפְּנֵי גְזֵירָתוֹ שֶׁלְּצַדִּיק. וְאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַטֵּל גְּזֵירָתוֹ שֶׁלְּצַדִּיק מִפְּנֵי גְזֵירָתוֹ שֶׁלְּצַדִּיק חֲבֵירוֹ.

אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה לְךָ שֶׁאַתָּה מִתְחַטֵּא לִפְנֵי הַמָּקוֹם כְּבֶן שֶׁהוּא מִתְחַטֵּא עַל אָבִיו וְהוּא עוֹשֶׂה לוֹ רְצוֹנוֹ. רִבִּי בֶּרֶכְיָה רִבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא רִבִּי זְעוּרָה בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה. וְאִית דְּאָמְרִין לָהּ בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא. וְאִית דְּאָמְרִין לָהּ בְּשֵׁם רַב מַתְנָה. וְתִגְזַר אוֹמֶר וְיָקֻם לָךְ. מַה תַלְמוּד לוֹמַר לָךְ. אֶלָּא אֲפִילּוּ אֲנָא אֲמַר הָכֵין וְאַתְּ אֲמַר הָכֵין. דִּידָךְ קַיְימָא וְדִידִי לָא קַיְימָא. וְעַל דְּרָכֶיךָ נָגַהּ אוֹר. אֲמַר רִבִּי חִייָה בַּר בָּא. זוֹ יְרִידַת גְּשָׁמִים. אַף בְּרִי יַטְרִיחַ עָב יָפִיץ עֲנַן אוֹדוֹ. כִּי הִשְׁפִּילוּ וַתֹּאמֶר גֵּוָה. אֲנִי אֲמַרְתִּי לְהַשְׁפִּילָן וְאַתְּ אֲמַרְתְּ לְגֵאוֹתָן. דִּידָךְ קַיְימָא וְדִידִי לָא קַיְימָא. וְשַׁח עֵינַיִם יוֹשִׁיעַ. אֲנִי אֲמַרְתִּי לִשְׁחוֹת עֵינֵיהֶן בָּרָעָה. וְאַתְּ אֲמַרְתְּ לְהוֹשִׁיעָן. דִּידָךְ קַיְימָא וְדִידִי לָא קַיְימָא. אֲנִי אֲמַרְתִּי יְמַלֵּט אִי נָקִי וְאַתָּה [אֲמַרְתְּ] יְמַלֵּט אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נָקִי. דִּידָךְ קַיְימָא וְדִידִי לָא קַיְימָא. מָהוּ וְנִמְלַט בְּבוֹר כַּפֶּיךָ. בִּבְרִירוּת כַּפֶּיךָ. בִּזְכוּת מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁהָיוּ בְיָדֶךָ מֵרֵאשִׁיתָךְ.

עָלֶיךָ הַכָּתוּב אוֹמֵר יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ. מַה תַלְמוּד לוֹמַר יוֹלַדְתֶּךָ. רִבִּי מָנָא אָמַר. אוּמָתָךְ. רִבִּי יוֹסֵה בֵּירִבִּי בּוּן אָמַר. שְׁעָתָךְ. וְרַבָּנִן אָמְרֵי. כְּשֵׁם שֶׁהוּא מְקַלְקְלָהּ בְּכִפְלַיִים. כָּךְ הוּא מְשַׂמְּחָהּ בְּכִפְלַיִים. וּמְנַיִין שֶׁהוּא מְקַלְקְלָהּ בְּכִפְלַיִים. [שֶׁנֶּאֱמַר] כַּעַס לְאֲבִיו בֵּן כְּסִיל וּמֶיטֶר לְיוֹלַדְתּוֹ. בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב וּבֵן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ. מָהוּ תּוּגַת אִמּוֹ. אָמַר רִבִּי לוּזָה. לִישַׁן גֵּימַטְרִיוֹן הוּא. אַפְרָא בְּעֵייְנֵי אִמֵּיהּ. וּמְנַיִין שֶׁהוּא מְשַׂמְּחָהּ בְּכִפְלַיִים. יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ.

הלכה יא

משנה: הָיוּ מִתְעַנִּין וְיָרְדוּ לָהֶן גְּשָׁמִים קוֹדֶם לְהָנֵץ הַחַמָּה לֹא יַשְׁלִימוּ. לְאַחַר הָנֵץ הַחַמָּה יַשְׁלִימוּ. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר קוֹדֶם לַחֲצוֹת לֹא יַשְׁלִימוּ לְאַחַר חֲצוֹת יַשְׁלִימוּ. מַעֲשֶׂה שֶׁנָּזְרוּ תַעֲנִית בְּלוּד וְיָרְדוּ לָהֶן גְּשָׁמִים קוֹדֶם לַחֲצוֹת. אָמַר לָהֶן רִבִּי טַרְפוֹן צְאוּ וְאִכְלוּ וּשְׁתוּ וַעֲשׂוּ יוֹם טוֹב. וְיָצְאוּ וְאָכְלוּ וְשָׁתוּ וְעָשׂוּ יוֹם טוֹב וּבָאוּ בֵּין הָעַרְבַּיִם וְקָרְאוּ הַלֵּל הַגָּדוֹל: אֵי זֶהוּ הַלֵּל הַגָּדוֹל הוֹדוּ לַאלֹהֵי הָאֱלֹהִים כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים וְגוֹמֵר.

הלכה: הָיוּ מִתְעַנִּין וְיָרְדוּ לָהֶן גְּשָׁמִים קוֹדֶם לְהָנֵץ הַחַמָּה לֹא יַשְׁלִימוּ. שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה. לְאַחַר הָנֵץ הַחַמָּה יַשְׁלִימוּ. עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע. אוֹ חָלַף. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא. וְתַנֵּי כֵן. אֵין עֲנִיָּיה אֶלָּא סָמֶךְ לַקְרִיאָה. וְאֵין קְרִיאָה אֶלָּא סָמֶךְ לָעֲנִיָּיה. בְּיוֹמוֹ דְּרִבִּי יוּדָן גָּזְרִין תַּעֲנִי וּנְחַת מִיטָרָא בְּרוּמְשָׁא. סְלַק רִבִּי מָנָא לְגַבֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ. בְּגִין דַּאֲנָא צָחֵי מָהוּ דְנִישְׁתֵּי. אָמַר לֵיהּ. אוֹרִיךְ. שָׁמָא יִמְלְכוּ לְהַשְׁלִים.

רִבִּי אָחָא רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה. אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת עַד שֵׁשׁ שָׁעוֹת בַּשַּׁבָּת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. קוֹדֶם לַחֲצוֹת לֹא יַשְׁלִימוּ. עַד כְּדוֹן צַפְרָא. לְאַחַר חֲצוֹת יַשְׁלִימוּ. כְּבָר עָבַר רוּבּוֹ שֶׁלְיוֹם בִּקְדוּשָּׁה.

רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּיי כַּד הֲוָה בָעֵי ייחוֹת מִיטָרָא הֲוָה אָמַר לְסַפָּרֵיהּ. קוּם לָךְ קוֹמֵי הֵיכְלָא. בְּגִין דְּרִבִּי בָּעֵי מְסַפְּרָא וְלֵית בְּחֵיילֵיהּ מִצְטָעֵר. מִיַּד הֲוָה מִטְרָא נְחִית. רַב אַדָּא בַּר אַחֲוָוה כַּד הֲוָה בָעֵי ייחוֹת מִיטָרָא הֲוָה שְׁלַח מְסָאנֵיהּ. כַּד הֲוָה שְׁלַח תְּרֵיהוֹן הֲוָה עָלְמָא טַייְיף. מַפַּלְתָּא הַוְויִין תַּמָּן וַהֲוָה רַב מֵיתַב חַד מִן תַּלְמִידֵיהּ בַּבֵּיתָא עַד דַּהֲווֹן מָפְנִין בֵּיתָא. וְכֵיוָן דַּהֲוָה נָפַק מִן בֵּייתָא הֲוָה בֵייתָא רְבַע. וְאִית דְּאָמְרִין. רַב אַדָּא בַּר אַחֲוָוה הֲוָה. שָׁלְחוּ חֲכָמִים וְאָמְרוּ לוֹ. מַה מַּעֲשִׂים טוֹבִים יֵשׁ בְּיָדְךָ. אָמַר לָהֶן. מִימַיי לֹא קִדְּמָנִי אָדָם לְבֵית הַכְּנֶסֶת. וְלֹא הִינַּחְתִּי אָדָם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְיָצָאתִי לִי. וְלֹא הִילְכְתִּי אַרְבַּע אַמּוֹת בְּלָא תוֹרָה. וְלֹא הִזְכַּרְתִּי דִּבְרֵי תוֹרָה בְּמָקוֹם מְטוּנָּף. וְלֹא הִיצַּעְתִּי וְיָשַׁנְתִּי שֵׁינַת קֶבַע. וְלֹא צָעַדְתִּי בֵּין הַחֲבֵירִים. וְלֹא כִינִּיתִי שֵׁם לַחֲבֵירִי. וְלֹא שָׂמַחְתִּי בְתַקָּלַת חֲבֵירִי. וְלֹא בָאַת קְלָלַת חֲבֵירִי עַל מִיטָּתִי. וְלֹא הִילַּכְתִּי בַּשּׁוּק אֶצֶל מִי שֶׁהוּא חַיָּיב לִי. מִימַיי לֹא הִקְפַּדְתִּי בְתוֹךְ בֵּיתִי. לְקַיֵּים מַה שֶׁנֶּאֱמַר אִתְהַלֵּךְ בְּתֹם לְבָבִי בְּקֶרֶב בֵּיתִי.

אֵיזוֹ הִיא הַלֵּל הַגָּדוֹלָה. רִבִּי פִּרְנָךְ בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ. הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ. אַמַר רִבִּי יוֹחָנָן. וּבִלְבַד שֶׁעוֹמְדִים בְּבֵית יי. וְלָמָּה בְאֵילֵּין תַּרְתֵּין פַּרְשָׁתָא. רִבִּי זְעוּרָא רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. מִפְּנֵי שֶׁיְּרִידַת גְּשָׁמִים כְּלוּלָה בָהֶן. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן נִיחָא. דִּכְתִיב מַעֲלֶה נְשִׂיאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ. וּכְרִבִּי חֲנִינָה מַה. בְּגִין דִּכְתִיב נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ. רִבִּי בָּא וְרִבִּי סִימוֹן

תְּרֵיהוֹן אָמְרִין. הָדָא דְיָדָן. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. הָדָא דְיָדָן. בַּר קַפָּרָא אָמַר. הָדָא דְיָדָן. בַּר קַפָּרָא כְּדַעְתֵּיהּ. דְּתַנִּינָן תַּמָּן. מִיָּמֶיהָ שֶׁלְכַּת הַשְּׁלִישִׁית לֹא הִגִּיעָה לְאָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יי מִפְּנֵי שֶׁעַמָּהּ מְמוּעָטִין. תַּנֵּי בַּר קַפָּרָא. זוֹ הִיא הַלֵּל הַגְּדוֹלָה. חַד בַּר אַבַּיי עֲבַר קוֹמֵי תֵּיבוֹתָא. אֲמַר לוֹן. עַנּוּן בַּתְרַיי מַה דַּנָּה אֲמַר. הָדָא אָמְרָה. לֵית הָדָא דְיָדָן. [אָמַר רִבִּי מָנָא. הָדָא דְיָדָן]. נִיסָּא הֲוָה רַב. בְּגִין כֵּן אֲמַר לוֹן. עַנּוּן בַּתְרַיי מַה דְּאֲנָא אֲמַר.

פרק ד

הלכה א

משנה: בְּשָׁלשָׁה פְרָקִים הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶם אַרְבָּעָה פְּעָמִים בַּיּוֹם בַּשַּׁחֲרִית וּבַמּוּסָף וּבַמִּנְחָה וּבִנְעִילַת שְׁעָרִים. בַּתַּעֲנִיּוֹת וּבַמַּעֲמָדוֹת וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים:

הלכה: בְּשָׁלשָׁה פְרָקִים כול'. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ תְּלַת. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ (שֶׁמִּתְפַּלְּלִין) [שֶׁמִּתְעַנִּין] בַּמַּעֲמָדוֹת. וְשֶׁמִּתְפַּלְּלִים אַרְבַּע. וְאֵין נְשִׂיאַת כַּפַּיִם בַּלַּיְלָה אֶלָּא בַיּוֹם. וְיִשָּׂא אֶת כַּפָּיו וְאַל יִתְפַּלֵּל. מָצָאנוּ תְפִילָּה בְּלֹא נְשִׂיאַת כַּפַּיִם וְלֹא מָצָאנוּ נְשִׂיאַת כַּפַּיִם בְּלֹא תְפִילָּה. תַּנֵּי. זוֹ דִבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי זְעוּרָה בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. בָּעֵירוּבִין וּבְתַעֲנִית צִיבּוּר נָהֲגוּ הַכֹּל כְּרִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. אַף בִּמְגִילַּת אֶסְתֵּר נָהֲגוּ הַכֹּל כְּרִבִּי מֵאִיר.

רִבִּי זְעוּרָה רִבִּי חִייָה רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְשֵׁם בַּר פְּדָיָה. מִפְּנֵי מַה סָמַךְ הַכָּתוּב פָּרָשַׁת נָזִיר לִנְשִׂיאַת כַּפַּיִם. לְלַמֶּדְךָ כְּשֵׁם שֶׁהַנָּזִיר אָסוּר בַּיַּיִן כָּךְ נְשִׂיאַת כַּפַּיִם אֲסוּרָה בַיַּיִן. אִי מַה הַנָּזִיר אָסוּר בַּחַרְצָנִים וּבַזּוֹגִין אַף נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם אֲסוּרָה בַחַרְצָנִים וּבַזּוֹגִין. רִבִּי יוֹנָה אָמַר. אִיתְפַּלְגוֹן יוֹשׁוּעַ בַּר גְּזוֹרָה וְרִבִּי זְעוּרָה. חַד יָלְפִ לָהּ מִן הַנָּזִיר. וְחַד יָלְפִ לָהּ מִן הַשֵּׁירוּת. וְלָא יָדְעִין מָאן יָלְפִ לָהּ מִן הַנָּזִיר. וּמָאן יָלְפִ לָהּ מִן הַשֵּׁירוּת. מָאן דִּילְפִ מִן הַנָּזִיר. אִי מַה הַנָּזִיר אָסוּר בַּחַרְצָנִים וּבַזּוֹגִים אַף נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם אָסוּר בַּחַרְצָנִים וּבַזּוֹגִין. וּמָאן דִּילִיף לָהּ מִן הַשֵּׁירוּת. אִי מַה הַשֵּׁירוּת אָסוּר בְּבַעֲלֵי מוּמִין אַף נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם אָסוּר בְּבַעֲלֵי מוּמִין. וְהָא תַנֵּי. אִם הָיָה דָּשׁ בְּעֵירוֹ מוּתָּר. כְּהָדָא רִבִּי נַפְתָּלִי הַוָּות אֲצָבַעְתֵּיהּ עֲקוּמָה. אֲתָא שְׁאַל לְרִבִּי מָנָא. אָמַר לֵיהּ. מִכֵּיוָן שֶׁאַתָּה דָּשׁ בְּעִירְךָ מוּתָּר. רַב חוּנָה מְעַבֵּר זַלְדָּקִן. וְהָא תַנֵּי. אִם הָיָה דָּשׁ בְּעִירוֹ מוּתָּר. אָמַר רִבִּי מָנָא. רִיגְלָא הֲוָות. בְּגִין שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִין. רָאִינוּ קָטָן נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו. אָמַר רִבִּי יוֹסֵה. זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בַּכֹּהֲנִים בַּשָּׁעָה שֶׁהֵן מְבָרְכִין. אָמַר רִבִּי חַגַּיי. כְּלוּם אָמְרוּ. אֵין מִסְתַּכְּלִין. לֹא מִפְּנֵי הֶסֵּיעַ דַּעַת. מִשֶּׁה. דַּאֲנָא מִסְתַּכְּלְנָא וְלָא מְסַעָה דַּעְתִּי.

מְנַיִין לִנְשִׂיאוּת כַּפַּיִם. כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. עַד כָּאן בְּשַׁחֲרִית. בְּמוּסָף. וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם. הַמִּקְרָא הַזֶּה מְסוּרָס הוּא. וַהֲלֹא לֹא צָרִיךְ לוֹמַר אֶלָּא וַיֵּרֶד מֵעֲשׂוֹת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וְאַחַר כָּךְ וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו וגו'. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁבִּירִידָתוֹ לַמִּזְבֵּחַ הָיָה נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו וּמְבָרֵךְ אֶת הָעָם. וַיְבָרֲכֵם. בָּעֲמִידָה. יָכוֹל שֶׁלֹּא בָעֲמִידָה. תַּלְמוּד לוֹמַר כִּי בָם בָּחַר יי אֱלֹהֶיךָ לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בִּשְׁמוֹ. מַקִּישׁ בְּרָכָה לְשֵׁירוּת. מַה שֵׁירוּת בָּעֲמִידָה. אַף בְּרָכָה בָּעֲמִידָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר וַיָּקוּמוּ הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וַיְבָרְכוּ אֶת הָעָם וגו'. בְּדוֹרוֹ שֶׁלְּחִזְקִיָּהוּ שֶׁהָיוּ יְגִיעִים בַּתּוֹרָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אֲבָל בְּדוֹרוֹת אֲחֵרִים שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה מָהוּ אוֹמֵר. וּבְפָרְשְׂכֶם כַּפֵּיכֶם אַעְלִים עֵינַי מִכֶּם. וְיַבְּרֲכֵם. בְּרָכָה סְתוּמָה. אֲבָל לֹא שָׁמַעְנוּ אֵי זוֹ הִיא עַד שֶׁבָּא הַכָּתוּב וּפֵירְשָׁהּ. יְבָרֶכְךָ יי וְיִשְׁמְרֶךָ. יָאֵר יי פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ. יִשָּׂא יי פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם.

וּמְנַיִין לִנְעִילָה. אָמַר רִבִּי [לֵוִי]. גַּם כִּי תַרְבּוּ תְפִלָּה אֵינֶנִּי שׁוֹמֵעַ. מִיכָּן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה נֶעֱנֶה. מֵחְלְפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרִבִּי לֵוִי. תַּמָּן אָמַר רִבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי פַּפַּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסִיכְנִי בְשֵׁם רִבִּי לֵוִי בְּכָל עֶצֶב יִהְיֶה מוֹתָר וּדְבַר שְׂפָתַיִם אַךְ לְמַחְסוֹר. חַנָּה עַל יְדֵי שֶׁרִיבַּת בִּתְפִילָּתָהּ קִיצְּרָה בְיָמָיו שֶׁלִּשְׁמוּאֵל. שֶׁאָמְרָה וְיָשַׁב שָׁם עַד עוֹלָם. וַהֲלֹא אֵין עוֹלָם שֶׁל לֵוִי אֶלָּא חֲמִשִּׁים שָׁנָה. דִּכְתִיב וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה. וְהֵיי דִילוֹן חֲמִשִּׁין וְתַרְתֵּיי. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בּוּן. וּשְׁתַּיִם שֶׁגִּמְלַתְהוּ. וְכָא הוּא אָמַר הָכֵין. כָּאן בְּיָחִיד. כָּאן בְּצִיבּוּר. רִבִּי חִייָה בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חַלְפּוּתָה בְשֵׁם רִבִּי מֵאִיר. וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל. מִיכָּן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה לְהִתְפַּלֵּל נֶעֱנֶה.

עַד אֵימָתַי הִיא נְעִילָה. רַבָּנִן דְּקֵיסָרִין אָמְרִין. אִיתְפַּלְגוֹן רַב וְרִבִּי יוֹחָנָן. רַב אָמַר. בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם. רִבִּי יוֹחָנָן. בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי הֵיכָל. אָמַר רִבִּי יוּדָן עַנְתּוֹנְדְּרִיָּא. מַתְנִיתָא מְסַיְּיעָא לְרִבִּי יוֹחָנָן. בִּשְׁלֹשָׁה פְּרָקִים הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶם אַרְבָּעָה פְּעָמִים בַּיּוֹם בַּשַּׁחֲרִית בְּמוּסָף בְּמִנְחָה בִּנְעִילַת שְׁעָרִים. אִית לָךְ מֵימַר. נְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם בַּיּוֹם.

אַחֲוָה דְּאִימֵּיהּ דְּרַב אָדָא הֲוָה צָייֵר גּוּלְתֵּיהּ דְּרַב בְּצוֹמָא רַבָּא. אָמַר לֵיהּ. כַּד תִּיחְמֵי שִׁימְשָׁא בְּרֵישׁ דֵּיקְלֵי אַתְּ יְהֵב לִי גּוּלְתִּי דְּנִיצְלֵי נְעִילַת שְׁעָרִים. מֵחְלְפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרַב. תַּמָּן הוּא אָמַר. בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם. וְכָא הוּא אָמַר. בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי הֵיכָל. אָמַר רִבִּי מַתַּנְיָה. עַל יְדֵי דַּהֲוָה מַאֲרִיךְ בְּצְלוֹתֵיהּ סַגִּין הֲוָה מַגִּיעַ סָמוּךְ לִנְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם.

נְעִילָה מָהוּ שֶׁתִּפְטוֹר אֶת שֶׁלְּעֶרֶב. רִבִּי בָּא רַב חוּנָה בְשֵׁם רַב. נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁלְּעֶרֶב. אָמַר רִבִּי בָּא לְרַב חוּנָה. וְאֵיכָן הוּא מַזְכִּיר שֶׁלְּאַבְדָּלָה. אָמַר רִבִּי יוֹנָה לְרִבִּי בָּא. וְהֵיאַךְ יְהוּ שֶׁבַע פּוֹטְרוֹת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה. אָמַר לֵיהּ. וְלָא כְבָר אִיתְתְּבַת. אָמַר לֵיהּ. וּבְגִין דְּאִיתְתְּבַת תִּיבָּטֵל. אָמַר רִבִּי יוֹסֵה. מַה דְקַשֵּׁי רִבִּי בָּא קַשֵּׁי יְאוּת. מַה דְקַשֵּׁי רִבִּי יוֹנָה לָא קַשֵּׁי יְאוּת.

קַל הֵיקִילוּ עָלָיו מִפְּנֵי תַעֲנִיתוֹ שֶׁיְּהוּ שֶׁבַע פּוֹטְרוֹת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה. רִבִּי בָּא בַּר מָמָל אָמַר לַחֲבֵרַיָּיא. מָרַיי. מִן כּוּלְכּוֹן שְׁמָעִית שֶׁאֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁלְּעֶרֶב. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי לֵוִי. אֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁלְּעֶרֶב. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. וְתַנֵּי רִבִּי חִייָה כֵּן. בְּכָל יוֹם אָדָם מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּיפּוּרִים וּבְמוֹצָאֵי תַעֲנִית צִיבּוּר.

רִבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. יוֹם הַכִּיפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נְעִילָה בַּשַּׁבָּת בִּנְעִילָה. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. שַׁבָּת שֶׁחָלָה לִהְיוֹת בַּחֲנוּכָּה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מוֹסֵף בַּחֲנוּכָּה מַזְכִּיר שֶׁלַּחֲנוּכָּה בַּמּוֹסָף. אוֹסְפִין עָלֶיהָ רֹאשׁ חוֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּתַּעֲנִית אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נְעִילָה בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ מַזְכִּיר שֶׁלְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ בִּנְעִילָה. רֹאשׁ חוֹדֶשׁ וְתַעֲנִית אֵיכָן הוּא מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חוֹדֶשׁ. רִבִּי זְעוּרָה אָמַר. בְּהוֹדָיָיה. רִבִּי בָּא בַּר מָמָל אָמַר. בָּעֲבוֹדָה. רִבִּי אָבוּנָה אָמַר. אוֹמְרָהּ בְּרָכָה רְבִיעִית. אָמַר רִבִּי בָּא. מַה מָצָאנוּ בְכָל מָקוֹם אוֹמְרָהּ בְּרָכָה רְבִיעִית. אַף כָּאן בְּרָכָה רְבִיעִית. וּנְפַק עוֹבָדָא כְּהָדָא דְּרִבִּי בָּא.

בַּמֶּה קוֹרִין. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. קוֹרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת. אָמַר לוֹן רִבִּי מָנָא. בְּגִין מוֹדַעְתּוֹן דִּי תַעֲנִיתָא רְבִיעֵיי עַל מֵעֵיהוֹן. וְלָא יְדְעִין דִּי תַעֲנִיתָא. אָמַר לֵיהּ. לְהוֹדִיעֲךְ שֶׁקּוֹרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת. רִבִּי יוּדָן קַפּוֹדַקָיָיא אָמַר קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי. קוֹרִין בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ. קָם רִבִּי יוֹסֵה עִם רִבִּי יוּדָה בַּר פַּפַּי. אָמַר לֵיהּ. אַתָּה שְׁמַעְתָּ מִן אָבוּךְ הָדָא מֵילְתָא. אָמַר לֵיהּ. אַבָּא לֹא אָמַר כֵּן. אֶלָּא בְּעֵייְנֵי טָב. עַל יְדֵי דְּאִינּוּן יָדְעִין דְּהוּא רֵישׁ יַרְחָא קוֹרִין בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ. וּשְׁאַר כָּל הַמְּקוֹמוֹת קוֹרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת.

יִרְמְיָה סַפְּרָא שְׁאִיל לְרַב יִרְמְיָה. רֹאשׁ חוֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת בַּמֶּה קוֹרִין. אָמַר לֵיהּ. קוֹרִין בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ. אָמַר רִבִּי חֶלְבּוֹ קוֹמֵי רִבִּי אִימִּי. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. לַכֹּל מַפְסִיקִין. לְרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים לַחֲנוּכָּה וּלְפוּרִים.

יִצְחָק סְחוֹרָה שָׁאַל לְרִבִּי יִצְחָק. רֹאשׁ חוֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּחֲנוּכָּה בַּמֶּה קוֹרִין. אָמַר לֵיהּ. קוֹרִין שְׁלֹשָׁה בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ וְאֶחָד בַּחֲנוּכָּה. רִבִּי פִּינְחָס רִבִּי סִימוֹן רִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא מַתֵּי בָהּ בְּשֵׁם רִבִּי אֶבְדּוּמָא דְחֵיפָה. קוֹרִין שְׁלֹשָׁה בַּחֲנוּכָּה וְאֶחָד בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ. לְהוֹדִיעֲךְ שֶׁלֹּא בָא הָרִבִּיעִי אֶלָּא מַחְמַת רֹאשׁ חוֹדֶשׁ. בַּר שֶׁלְּמְיָה סַפְּרָא שָׁאַל לְרִבִּי מָנָא. הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁחָל רֹאשׁ חוֹדֶשׁ שֶׁלַּחֲנוּכָּה לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת. וְלֹא שִׁבְעָה קְרוּיִין אִינּוּן. אִית לָךְ מֵימַר שֶׁלֹּא בָא הָרְבִיעִי אֶלָּא מַחְמַת רֹאשׁ חוֹדֶשׁ. אָמַר לֵיהּ. וְהָדָא שְׁאִילְתֵּיהּ דְּסַפָּר.

רִבִּי מַפְקִד לְאַבָּא דּוּ אָמוֹרֵיהּ. אַכְרִיז קוֹמֵיהוֹן. מָאן דְּמַצְלֵי יַצְלֵי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קָאִים. רִבִּי חִייָה בַּר בָּא מַפְקִיד לַאֲמוֹרֵיהּ. אַכְרִיז קוֹמֵיהוֹן. מָאן דְּמַצְלֵי יַצְלֵי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קָיֶים. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. מָשְׁכְנִי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירִבִּי יוֹסֵי אֶצֶל פּוּנְדְקִי אֶחָד וְאָמַר לִי. כָּאן

נִתְפַּלֵּל אַבָּא שָׁלְלֵילֵי שַׁבָּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת. אָמַר רִבִּי אִימִי. רִבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג וְלָא הֲוָה צָרִיךְ מִתְפַּלְּגָה. לָמָּה. שֶׁכֵּן מוֹסִיפִין מִחוֹל עַל קוֹדֶשׁ. וְעוֹד דְּסַלְקוֹן חַמָּרַיָּיא מִן עָרֶב לְצִיפּוֹרִין וְאָמְרוּן. כְּבָר שָׁבַת רִבִּי חֲנִינָה בֶּן דּוֹסָא בְּעִירוֹ. וְהַיְדָא אָמַר. דְּאָמַר רִבִּי חֲנִינָה. מָשְׁכְנִי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירִבִּי יוֹסֵי אֶצֶל פּוּנְדָּקִי אֶחָד וְאָמַר לִי. כָּאן נִתְפַּלֵּל אַבָּא שָׁלְמוֹצָאֵי שַׁבָּת בַּשַּׁבָּת. וַאֲפִילוּ עֲלָהּ לָא הֲוָה צָרִיךְ מִתְפַּלְּגָה. דְּרִבִּי מַפְקִד לְאַבְדָּן אֲמוֹרֵיהּ. אַכְרִיז קוֹמֵיהוֹן. מָאן דְּיַצְלִי יַצְלִי דְּרַמְשָׁא עַד יוֹמָא קַיָּים. רִבִּי חִייָה בַּר בָּא מַפְקִד לַאֲמוֹרֵיהּ. אַכְרִיז קוֹמֵיהוֹן. מָאן דְּמַצְלִי יַצְלִי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קַיָּים. דְּבֵית רִבִּי יַנַּאי אָמְרִין. עֶלָּה אָדָם לְמִיטָּתוֹ אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו שֶׁיֵּרֵד. אָמַר רִבִּי זְעוּרָה. כָּל זְמַן דַּהֲוִינָא עֲבַד כֵּן הֲוִינָא מִתְפַּחֵד בַּלֵּילְיָיא. לֵית לָךְ אֶלָּא כְּהָדָא דְּרִבִּי מַפְקִד לְאַבְדָּן אֲמוֹרֵיהּ. אַכְרִיז קוֹמֵיהוֹן. מָאן דְּמַצְלִי יַצְלִי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קַיָּים. רִבִּי חִייָה בַּר אַבָּא מַפְקִד לַאֲמוֹרֵיהּ. אַכְרִיז קוֹמֵיהוֹן. מָאן דְּמַצְלִי יַצְלִי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קַיָּים.

אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא. וְתַנֵּיי תַּמָּן. תְּפִילַּת הָעֶרֶב מָהוּ. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. חוֹבָה. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר. רְשׁוּת. אָמַר רִבִּי חִינְנָא. אַתְיָין אִילֵּין פְּלוּגְוָותָא כְּהֵינֵּין פְּלוּגְוָותָא. מָאן דְּאָמַר חוֹבָה. אֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁלְּעֶרֶב. מָאן דְּאָמַר. רְשׁוּת. נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁלְּעֶרֶב.

מַעֲשֶׂה בְתַלְמִיד אֶחָד שֶׁבָּא וְשָׁאַל אֶת רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. תְּפִילַּת הָעֶרֶב מָה הִיא. אָמַר לוֹ. רְשׁוּת. וּבָא וְשָׁאַל אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל. תְּפִילַּת הָעֶרֶב מָה הִיא. אָמַר לוֹ. חוֹבָה. אָמַר לוֹ. וַהֲלֹא רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר לִי. רְשׁוּת. אָמַר לוֹ. לְמָחָר כְּשֶׁאִיכָּנֵס לְבֵית הַוַּועַד עָמוֹד וּשְׁאַל אֶת הַהֲלָכָה הַזֹּאת. וְעָמַד אוֹתוֹ הַתַּלְמִיד וְשָׁאַל אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל. תְּפִילַּת הָעֶרֶב מָה הִיא. אָמַר לוֹ. חוֹבָה. אָמַר לוֹ. וְהָא רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר. רְשׁוּת. אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אַתְּ הוּא שֶׁאוֹמֵר. רְשׁוּת. אָמַר לוֹ. לָאו. אָמַר לוֹ. עֲמוֹד עַל רַגְלֶיךָ וְיִעִידוּךָ. וְהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ עוֹמֵד עַל רַגְלָיו. עַד שֶׁרִינְנוּ בוֹ כָּל הָעָם. אָמְרוּ לְרִבִּי חוּצְפִּית הַתּוּרְגְּמָן. הִפְּטֵר אֶת הָעָם. אָמְרוּ לְרִבִּי זֵינוֹן הַחַזָּן. אֱמוֹר. הִתְחִילוּ וְאָמְרוּ. הִתְחִילוּ וְעָמְדוּ כָּל הָעָם עַל רַגְלֵיהֶם. אָמְרוּ לוֹ. וְכִי עַל מִי לֹא עָבְרָה רָעָתְךָ תָּמִיד. מִיַּד הָלְכוּ וּמִינוּ אֶת רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בִּישִׁיבָה. בֶּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה וְנִמְלָא כָל רֹאשׁוֹ שֵׂיבוֹת. וְהָיָה רִבִּי עֲקִיבָה יוֹשֵׁב וּמְצַטְעֵר וְאוֹמֵר. לָא שֶׁהוּא בֶן תּוֹרָה יוֹתֵר מִמֶּנִּי אֶלָּא שֶׁהוּא בֶן גְּדוֹלִים יוֹתֵר מִמֶּנִּי. אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁזָּכוּ לוֹ אֲבוֹתָיו. אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ יָתֵד לְהִיתָּלוֹת בָּהּ. וּמָה הָיְתָה יְתֵידָתוֹ שֶׁלְּרִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. שֶׁהוּא עָשִׁירִי לְעֶזְרָא. כַּמָּה סַפְסָלִים הָיוּ שָׁם. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר סוֹסַיי אָמַר. שְׁמוֹנִים סַפְסָלִים שֶׁלְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים הָיוּ שָׁם חוּץ מִן הָעוֹמְדִים מֵאֲחוֹרֵי הַגֶּדֶר. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת סַפְסָלִין שֶׁלְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים הָיוּ שָׁם חוּץ מִן הָעוֹמְדִים מֵאֲחֲרֵי הַגֶּדֶר. כַּהִיא דְתַנִּינָן תַּמָּן. בְּיוֹם שֶׁהוֹשִׁיבוּ אֶת רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בַּיְשִׁיבָה. תַּמָּן תַּנִּינָן.

וֶה מִדְרָשׁ דְּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה לִפְנֵי חֲכָמִים בַּכֶּרֶם בְּיִבְנֶה. וְכִי כֶּרֶם הָיָה שָׁם. אֶלָּא אֵילּוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁהָיוּ עֲשׂוּיִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת כְּכֶרֶם. מִיַּד הָלַךְ לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֶצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לְפַיְּסוֹ. אֶתָא גַבֵּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְאַשְׁכְּחֵיהּ דַּהֲוָה עֲבִיד מַחֲטִין. אֲמַר לֵיהּ. מִן אֵילֵּין אַתְּ חַיֵי. אֲמַר לֵיהּ. וְעַד כְּדוֹן אַתְּ בָּעֵי מֵידַע. אִי לוֹ לְדוֹר שֶׁאַתְּ פַּרְנָסוֹ. אֲמַר לוֹ. נֶעֱנֵיתִי לָךְ. שְׁלַחוּן גַּבֵּי רִבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה חַד קַצָּר. וְאִית דְּאָמְרִין רִבִּי עֲקִיבָה הֲוָה. אֲמַר לֵיהּ. מִי שֶׁהוּא מַזֶּה יְזֶה. מִי שֶׁאֵינוֹ לֹא מַזֶּה וְלָא בֶן מַזֶּה יֹאמַר לְמַזֶּה בֶן מַזֶּה. מַיְמֵיךְ מֵימֵי מְעָרָה וְאֶפְרְךְ אֶפֶר מַקֶּלֶה. אֲמַר לְהֶן. נִתְרַצֵיתֶם. אֲנִי וְאַתֶּם נִשְׁכִּים לְפִתְחוֹ שֶׁלְרַבָּן גַּמְלִיאֵל. אַף עַל פִּי כֵן לֹא הוֹרִידוּ אוֹתוֹ מִגְּדוּלָּתוֹ אֶלָּא מִינוּ אוֹתוֹ אַב בֵּית דִּין.

הלכה ב

משנה: אֵילּוּ הֵן הַמַּעֲמָדוֹת צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי. וְכִי הֵיאַךְ קָרְבָּנוֹ שֶׁל אָדָם קָרֵב וְהוּא אֵינוֹ עוֹמֵד עַל גַּבָּיו אֶלָּא שֶׁהִתְקִינוּ הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת. וְעַל כָּל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר הָיָה מַעֲמָד בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל כֹּהֲנִים וְשֶׁל לְוִיִּם וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל. הִגִּיעַ זְמַן הַמִּשְׁמָר כֹּהֲנָיו וּלְוָיָיו עוֹלִין לִירוּשָׁלַם וְיִשְׂרָאֵל שֶׁבְּאוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר מִתְכַּנְּסִין בְּעָרֵיהֶן וְקוֹרְאִין בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית׃

הלכה: לָא צוֹרְכָא דִּי לָא אֵילּוּ הֵן הַמַּעֲמָדוֹת מִתְכַּנְּסִין בְּעָרֵיהֶן וְקוֹרִין בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. בָּא לְהַתְחִיל מִתְּחִילַּת הַפָּרָשָׁה.

אָמַר רִבִּי יוֹנָה. אֵילֵּין תְּמִידִין קָרְבְּנוֹתֵיהֶן שֶׁלְכָּל יִשְׂרָאֵל אִינּוּן. אִם יְהִיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עוֹלִין לִירוּשָׁלַם. לֵית כְּתִיב אֶלָּא שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל זְכוּרְךָ. אִם יְהוּ כָל יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִין וּבְטֵילִין. וְהָא כְתִיב וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ. מִי אוֹסֵף לָהֶם אֶת הַדָּגָן. אֶלָּא שֶׁהִתְקִינוּ הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת. וְעַל כָּל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר הָיָה עָמוּד בִּירוּשָׁלַם שֶׁלְכֹּהֲנִים וְשֶׁלְלְוִיִּם וְשֶׁלְיִשְׂרָאֵל. תַּנֵּי. עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף עָמוּד מִירוּשָׁלַם וַחֲצִי עָמוּד מִירִיחוֹ. אַף יְרִיחוֹ הָיְתָה יְכוֹלָה לְהוֹצִיא עָמוּד שָׁלֵם. אֶלָּא בִּשְׁבִיל לַחֲלוֹק כָּבוֹד לִירוּשָׁלַם הָיְתָה מוֹצִיאָה חֲצִי עָמוּד. הַכֹּהֲנִים לַעֲבוֹדָה וְהַלְוִיִּם לַדּוּכָן וְיִשְׂרָאֵל מוֹכִיחִין עַל עַצְמָן שֶׁהֵן שְׁלוּחֵיהֶן שֶׁלְכָּל יִשְׂרָאֵל.

תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן. הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵל וְשִׁיר מְעַכְּבִין אֶת הַקָּרְבָּן. רִבִּי אַבּוּן בְּשֵׁם רִבִּי לְעָזָר. טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. כָּל הַקָּהָל מִשְׁתַּחֲוִים. אֵילּוּ יִשְׂרָאֵל. וְהַשִּׁיר מְשׁוֹרֵר אֵילּוּ הַלְוִיִּם. וְהַחֲצֹצְרוֹת מַחְצְצְרִים אֵילּוּ הַכֹּהֲנִים. עַד לְכְלוֹת הָעוֹלָה. הַכֹּל מְעַכְּבִין אֶת הַקָּרְבָּן. רִבִּי תַּנְחוּמָא בְשֵׁם רִבִּי לְעָזָר שָׁמַע לָהּ מִן הָדָא. וַאֲתָנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתוּנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֵילּוּ הַלְוִיִּם. לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֵילּוּ הַכֹּהֲנִים. וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. זֶה הַשִּׁיר. וְלֹא יִהְיֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֶשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקּוֹדֶשׁ. אֵילּוּ יִשְׂרָאֵל.

מְנַיִין שֶׁהַשִּׁיר קָרוּי כַּפָּרָה. חִינְנָה אֲבוֹי דְּבַר נְטָה בְשֵׁם רִבִּי בְנָיָה. לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. זֶה הַשִּׁיר. מְנַיִין שֶׁהַשִּׁיר מְעַכֵּב. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בּוּלְוָוטָה בְשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. זֶה הַשִּׁיר.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי חִייָה בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁמוֹנֶה מִשְׁמָרוֹת כְּהוּנָה הֶעֱמִיד מֹשֶׁה. אַרְבַּע מִשֶּׁאֶלְעָזָר וְאַרְבַּע מִשֶּׁלְאִיתָמָר. עַד שֶׁעָמַד דָּוִד וּשְׁמוּאֵל הָרוֹאֶה וְהוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם עוֹד שְׁמוֹנָה. אַרְבַּע מִשֶּׁלְאֶלְעָזָר וְאַרְבַּע מִשֶּׁלְאִיתָמָר. וּבִיקְשׁוּ לְהוֹסִיף עוֹד שְׁמוֹנָה וְלַעֲשׂוֹתָן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. וּמְצָאוּ מִשֶּׁלְאֶלְעָזָר וְלֹא מָצְאוּ מִשֶּׁלְאִיתָמָר. הָדָא הוּא דִכְתִיב וַיִּמָּצְאוּ בְנֵי אֶלְעָזָר רַבִּים לְרָאשֵׁי הַגְּבָרִים מִן בְּנֵי אִיתָמָר וגו'. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי חוּנָה רַבָּה דְצִיפּוֹרִין בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. בֵּית אָב אֶחָד בֵּית אָב אֶחָד אֶחוּז לְאֶלְעָזָר. שֶׁנִּיתּוֹסָף לוֹ בָתֵּי אָבוֹת אֲחֵרִים וְאָחוּז אָחוּז לְאִיתָמָר. מַה שֶׁתָּפַס תָּפַס. רִבִּי זְעוּרָה בְשֵׁם רַב חוּנָה. לְחֲזִיר שִׁבְעָה עָשָׂר. שֶׁחָזַר הַמַּחְזוֹר לְאֶלְעָזָר.

לַעֲשׂוֹתָן עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ אֵין אַתְּ יָכוֹל. דִּכְתִיב הֵמָּה יִסַּד דָּוִד וּשְׁמוּאֵל הָרוֹאֶה בֶּאֱמוּנָתָם. בְּאוֹמָנוּתָם. אוֹמָנוּת גְּדוֹלָה הָיְתָה שָׁם. שֶׁאֵין מִשְׁמַר נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה בְשִׁדָּה אֲחוּזָה עַד שֶׁיִּטּוֹל חֲבֵירוֹ. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. חִישַׁבְתִּים שֶׁאֵין מִשְׁמַר נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה בְשִׁדָּה אֲחוּזָה עַד שֶׁיִּטּוֹל חֲבֵירוֹ.

אַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת עָלוּ מִן הַגּוֹלָה. יְדַעְיָה חָרִים פַּשְׁחוּר וְאִמֵּר. וְהִתְנוּ עִמָּהֶן הַנְּבִיאִים שֶׁבֵּינֵיהֶן שֶׁאֲפִילוּ יְהוֹיָרִיב עוֹלֶה מִן הַגּוֹלָה שֶׁלֹּא יִדְחֶה אֶת הַמִּשְׁמָר שֶׁלְּפָנָיו אֶלָּא יֵיעָשֶׂה טְפֵילָה לוֹ. וְעָמְדוּ הַנְּבִיאִים שֶׁבֵּינֵיהֶן וְעָשׂוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע גּוֹרָלוֹת וְהִטִּילוּם בְּקַלְפֵּי. וּבָא יְדַעְיָה וְנָטַל חֲמֵשׁ וְהוּא הֲרֵי שֵׁשׁ. וּבָא חָרִים וְנָטַל חֲמֵשׁ וְהוּא הֲרֵי שֵׁשׁ. וּבָא פַּשְׁחוּר וְנָטַל חֲמֵשׁ וְהוּא הֲרֵי שֵׁשׁ. וּבָא אִימֵּר וְנָטַל חֲמֵשׁ וְהוּא הֲרֵי שֵׁשׁ.] וְהִתְנוּ עִמָּהֶן הַנְּבִיאִים שֶׁבֵּינֵיהֶן שֶׁאֲפִילוּ יְהוֹיָרִיב עוֹלֶה מִן הַגּוֹלָה שֶׁלֹּא יִדְחֶה אֶת הַמִּשְׁמָר שֶׁלְּפָנָיו אֶלָּא יֵיעָשֶׂה טְפֵילָה לוֹ. וְעָמְדוּ רָאשֵׁי מִשְׁמָרוֹת וְעָשׂוּ עַצְמָן בָּתֵּי אָבוֹת. וְיֵשׁ מִשְׁמָר שְׁהָיָה בוֹ חֲמִשָּׁה שִׁשָּׁה שִׁבְעָה שְׁמוֹנָה תִשְׁעָה. מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בוֹ חֲמִשָּׁה שְׁלֹשָׁה מַקְרִיבִין שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁנַיִם מַקְרִיבִין אַרְבָּעָה יָמִים. מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בוֹ שִׁשָּׁה חֲמִשָּׁה מַקְרִיבִין חֲמִשָּׁה יָמִים וְאֶחָד מַקְרִיב שְׁנֵי יָמִים. מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בוֹ שִׁבְעָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַקְרִיב אֶת יוֹמוֹ. מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בוֹ שְׁמוֹנָה שִׁשָּׁה יָמִים מַקְרִיבִין שִׁשָּׁה וּשְׁנַיִם מַקְרִיבִין יוֹם אֶחָד. מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בוֹ תִשְׁעָה חֲמִשָּׁה מַקְרִיבִין חֲמִשָּׁה יָמִים וְאַרְבַּע מַקְרִיבִין שְׁנֵי יָמִים. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁקִּבְּעוּ עַצְמָן לְעוֹלָם. מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בַשַּׁבָּת הָיָה בַשַּׁבָּת לְעוֹלָם. בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת הָיָה בְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לְעוֹלָם. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִין עַל כָּל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהָיוּ מַגְרִילִין עַל כָּל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ.

רִבִּי הֲוָה מַמְנֵי תְּרִין מִינּוּיִין. אִין הֲווּן כְּדַיֵי הֲיוּ מִתְקַיְימִין. וְאִין לָא הֲווּן מִסְתַּלְקִין. מִדְּדָמָךְ פְּקִיד לִבְּרֵיהּ. אֲמַר. לָא תַעֲבִיד כֵּן אֶלָּא מְנִי כוּלְּהוֹן כְּחָדָא. וּמְנִי לְרִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָה בְּרֹאשָׁה. וְלָמָּה לָא מְנִיתֵיהּ הוּא. אָמַר רִבִּי דְּרוֹסָה. בְּגִין דְּצַוָּוחִין עֲלוֹיי צִיפּוֹרָאֵיי. וּבְגִין צְוָוחָה עָבְדִין. אָמַר רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי יוֹסֵה. עַל שֶׁהֵשִׁיבוֹ טַעַם בָּרַבִּים. רִבִּי הֲוָה יְתִיב מַתְנֵי. וְזָכְרוּ פְלִיטֵיהֶם אוֹתִי וְהָיוּ אֶל הֶהָרִים כְּיוֹנֵי הַגֵּאָיוֹת כּוּלָּם הוֹמִיוֹת. אָמַר לֵיהּ. הוֹמוֹת. אֲמַר לֵיהּ. הֵן קְרִיתָהּ. אָמַר לֵיהּ. קֶדֶם רַב הַמְנוּנָא דְּבָבֶל. אֲמַר לֵיהּ. כַּד תִּיחוֹת לְתַמָּן אֱמוֹר לֵיהּ דְּמְנֵייתְךְ חֲכִים. וְיֵדַע דְּלָא מִיתְמַנִּי בְּיוֹמוֹי. מִן דְּדָמָךְ בָּעָא בְּרֵיהּ מַמְנִיתֵיהּ וְלָא קְבִיל עֲלֵיהּ מִתְמַנְיָיא. אֲמַר. לֵית אֲנָא מְקַבֵּל עֲלַי מִתְמַנְיָיא עַד זְמַן דְּתִתְמַנִּי רִבִּי פַּס דְּרוֹמָא קָמַיי. וַהֲוָה תַמָּן חַד סָב. אֲמַר. אִין חֲנִינָה קֲדָמַיי אֲנָא תִינְיָין. אִין רִבִּי פַּס דְּרוֹמַיָּא קֲדָמַיי אֲנָא תִינְיָין. וּקְבִיל עֲלוֹי רִבִּי חֲנִינָה מִיתְמַנְיָיא תְּלִיתָאי.

אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. זָכִית מַאֲרָכָה יוֹמִין. אִין בְּגִין הָדָא מִילְּתָא לֵית אֲנָא יָדַע. אִין בְּגִין דַּהֲוִית סָלִיק מִן טִיבֶּרְיָא לְצִיפּוֹרִין. [וַהֲוִינָא] עָקִים אִיסָרְטִין מֵיעוֹל מִישְׁאוֹל בִּשְׁלָמֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חַלְפּוּתָא בְּעֵין תִּינָה לֵית אֲנָא יָדַע.

שְׁמוּאֵל וְאִילֵּין דְּבֵית שִׁילֹא הֲווּן שְׁאָלִין בִּשְׁלָמֵיהּ דִּנְשַׁיָּיא בְּכָל יוֹם. וַהֲווּן אִילֵּין דְּבֵית שִׁילֹה עָלִין קֳדָמַיי וְיָתְבִין קֳדָמַיי. פְּלִגּוֹן אִיקַר לִשְׁמוּאֵל וְאַייתִיבוּנֵיהּ קֳדָמַיי. עָאַל רַב לְתַמָּן וּפְלַג לֵיהּ שְׁמוּאֵל אִיקַר [וְאוֹתְבִינֵיהּ קֳדָמַיי.] אָמְרִין אִילֵּין דְּבֵית שִׁילֹה. אֲנָן תִּינְיָנִין אֲנָן. וּקְבִל עֲלוֹיי שְׁמוּאֵל מֵיתַב תְּלִיתָאי.

שְׁלֹשָׁה סְפָרִים מָצְאוּ בָעֲזָרָה. סֵפֶר מְעוֹנִי. וְסֵפֶר זַעֲטוּטִי. וְסֵפֶר הֵיא. בְּאֶחָד מָצְאוּ כְתוּב מְעוֹן אֱלֹהֵי קֶדֶם. וּבְשֵׁנִים כָּתוּב מְעוֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם. וְקַיְימוּ שְׁנַיִם וּבִיטְלוּ אֶחָד. בְּאֶחָד מָצְאוּ כְתוּב וַיִּשְׁלַח אֶת זַעֲטוּטֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּבִשְׁנַיִם כָּתוּב וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְקַיְימוּ שְׁנַיִם וּבִיטְלוּ אֶחָד. בְּאֶחָד מָצְאוּ כְתוּב תֵּשַׁע הֵיא. וּבִשְׁנַיִם כָּתוּב אַחַת עֶשְׂרֵה הִיא וְקַיְימוּ שְׁנַיִם וּבִיטְלוּ אֶחָד.

אָמַר רִבִּי לֵוִי מְגִילַּת יוּחֲסִין מָצְאוּ בִירוּשָׁלַם וְכָתוּב בָּהּ. הִלֵּל מִן דָּוִד. בֶּן יָצָף מִן דָּאָסָף. בֶּן צִיצִית הַכֶּסֶת מִן דָּאַבְנֵר. בֶּן קוּבִּיסִין מִן דְּאַחְאָב. בֶּן כַּלְבָּא שָׁבוּעַ מִן דְּכָלֵב. רִבִּי יַנַּיי מִן דְּעֵלִי מִן יְהוּדָה מִן צִיפּוֹרִין. רִבִּי חִייָה רַבָּה מִבְּנֵי שְׁפַטְיָה בֶּן אֲבוּטַל. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי חֲלַפְתָּא מִבְּנֵי יוֹנָדָב בֶּן רֵכָב. רִבִּי נְחֶמְיָה מִן נְחֶמְיָה הַתִּרְשָׁתָא.

[תַּנֵּי.] סֵדֶר הֵסֵב. בַּזְמַן שֶׁהֵן שְׁתֵּי מִיטּוֹת הַגְּדוֹל שֶׁבָּהֶן [עוֹלֶה] מֵיסֵב בְּרֹאשׁ הָעֶלְיוֹנָה. וְהַשֵּׁינִי לוֹ לְמַטָּה מִמֶּנּוּ. בַּזְמַן שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ מִיטּוֹת הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן עוֹלֶה וּמֵיסֵב בְּרֹאשׁ הָאֶמְצָעִית. וְהַשֵּׁינִי לוֹ לְמַעְלָה וְהַשְּׁלִישִׁי לוֹ לְמַטָּה הֵימֶינּוּ. וְכֵן מְסַדִּירִין וְהוֹלְכִין. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. אֲבוֹת דָּרְךְ הֵסֵב הֵן קְבוּרִין.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יָסָא. לְעוֹלָם אֵין הָעוֹלָם עוֹמֵד אֶלָּא עַל הַקָּרְבָּנוֹת. תַּמָּן תַּנִּינָן. שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מִשְּׁיָרֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה. הוּא הָיָה אוֹמֵר. עַל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד. עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים. וּשְׁלָשְׁתָּן בְּפָסוּק אֶחָד. וְאַשִּׁים דְּבָרַיי בְּפִיךְ. זוֹ תוֹרָה. וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךְ. זוֹ גְמִילוּת חֲסָדִים. לְלַמְּדָךְ שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא עָסוּק בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים זָכָה לֵישֵׁב בְּצִילוֹ שֶׁלְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הָדָא הִיא דִכְתִיב מַה יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן. לִנְטוֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסוֹד אָרֶץ. אֵילּוּ הַקָּרְבָּנוֹת. וְלֵאמוֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה. אֵילּוּ יִשְׂרָאֵל. אָמַר רִבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא. חִיזְּרוּנוּ עַל כָּל הַמִּקְרָא וְלָא מְצָאנוּ שֶׁנִּקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל צִיּוֹן אֶלָּא זֶה. וְלֵאמוֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה. תַּמָּן תַּנִּינָן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. עַל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד. עַל הַדִּין וְעַל הָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם. וּשְׁלָשְׁתָּן דָּבָר אֶחָד הֵן. נַעֲשָׂה הַדִּין נַעֲשָׂה אֱמֶת. נַעֲשָׂה אֱמֶת נַעֲשָׂה שָׁלוֹם. אָמַר רִבִּי מָנָא. וּשְׁלָשְׁתָּן בְּפָסוּק אֶחָד. אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם.

הלכה ג

משנה: בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן קוֹרִין בְּרֵאשִׁית וְיְהִי רָקִיעַ. בַּשֵּׁנִי יְהִי רָקִיעַ יִקָּווּ הַמַּיִם. בַּשְּׁלִישִׁי יִקָּווּ הַמַּיִם יְהִי מְאוֹרוֹת. בָּרְבִיעִי יְהִי מְאוֹרוֹת יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם. בַּחֲמִישִׁי יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם וְתוֹצֵא הָאָרֶץ. בַּשִּׁשִּׁי וְתוֹצֵא הָאָרֶץ וַיְכוּלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. פָּרְשָׁה גְדוֹלָה קוֹרִין אוֹתָהּ בִּשְׁנַיִם וְהַקְּטַנָּה בְּיָחִיד. בַּשַּׁחֲרִית וּבַמּוּסָף וּבַמִּנְחָה נִכְנָסִין וְקוֹרִין עַל פִּיהֶן כְּקוֹרִין אֶת שְׁמַע. עֶרֶב שַׁבָּת בַּמִּנְחָה לֹא הָיוּ נִכְנָסִין מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת: כָּל יוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַלֵּל אֵין בּוֹ מַעֲמָד שַׁחֲרִית. קָרְבַּן מוּסָף אֵין בּוֹ נְעִילָה. וְקָרְבַּן עֲצִים אֵין בּוֹ מִנְחָה דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. אָמַר לוֹ בֶּן עַזַּאי כָּךְ הָיָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שׁוֹנֶה קָרְבַּן מוּסָף אֵין בּוֹ מִנְחָה וְקָרְבַּן עֲצִים אֵין בּוֹ נְעִילָה. חָזַר רַבִּי עֲקִיבָה לִהְיוֹת שׁוֹנֶה כִּדְבְרֵי בֶן עַזַּאי׃

הלכה: רַב חוּנָה אָמַר. שְׁלֹשָׁה קְרוּיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה לֹא יִפָּחֲתוּ מֵעֲשָׂרָה פְּסוּקִים. חִזְקִיָּה אָמַר. כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּיבְּרוֹת. וְהָא תַנִּינָן. בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן בְּרֵאשִׁית וְיְהִי רָקִיעַ. וְהָא לַיִת בְּהוֹן אֶלָּא תְּמַנְיָיא. רִבִּי אִידִי אָמַר. אִיתְפַּלְגוֹן כָּהֲנָא וַאֲסָא. חַד אָמַר. חוֹזֵר. וְחוֹרָנָה אָמַר. חוֹתֵךְ. מָאן דְּאָמַר. חוֹזֵר. חוֹזֵר שְׁנֵי פְסוּקִים. מָאן דְּאָמַר. חוֹתֵךְ. וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹּקֶר פָּסוּק בְּפָנֵי עַצְמוֹ. וְהָא תַנִּינָן. בַּשֵּׁנִי יְהִי רָקִיעַ יִקָּווּ הַמַּיִם. חַד אָמַר. חוֹזֵר. וְחוֹרָנָה אָמַר. חוֹתֵךְ. מָאן דְּאָמַר. חוֹזֵר. חוֹזֵר שְׁנֵי פְסוּקִין. מָאן דְּאָמַר. חוֹתֵךְ. אֲפִילּוּ חוֹתֵךְ לַיִת בֵּיהּ. הֵתִיב רִבִּי פִּלִיפָּה בַּר פְּרִיטָה קוֹמֵי רִבִּי זְעוּרָה. וַהֲרֵי פָּרָשַׁת עָמָלֵק. אָמַר לֵיהּ. שַׁנְיָיה הִיא. שֶׁהוּא סִדְרוֹ שֶׁלְּיוֹם. הֵתִיב רִבִּי לָעְזָר בַּר מְרוֹם קוֹמֵי רִבִּי יוֹנָה. וְהָא תַנֵּי. הַמַּפְטִיר בַּנָּבִיא לֹא יִפָּחוֹת מֵעֶשְׂרִים וְאֶחָד פְּסוּקִים.

תַּנֵּי. אַנְשֵׁי מִשְׁמָר הָיוּ מִתְעַנִּים בְּכָל יוֹם. בַּשֵּׁינִי הָיוּ מִתְעַנְּיִן עַל מַפְרְשֵׁי יַמִּים. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם. בַּשְּׁלִישִׁי הָיוּ מִתְעַנְּיִן עַל יוֹצְאֵי דְרָכִים. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם. בָּרְבִיעִי הָיוּ מִתְעַנְּיִן עַל הַתִּינוֹקוֹת שֶׁלֹּא תַעֲלֶה אַסְכָּרָה לְתוֹךְ פִּיהֶם. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאוֹרוֹת. מְאֹרֹת כָּתוּב. בַּחֲמִישִׁי הָיוּ מִתְעַנְּיִן עַל הַמְעוּבָּרוֹת שֶׁלֹּא יַפִּילוּ וְעַל הַמֵּינִיקוֹת שֶׁלֹּא יָמוּתוּ בְנֵיהֶן. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה. תַּנֵּי. לֹא הָיוּ מִתְעַנְּיִן לֹא בָעֶרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְמוֹצָאֵי שַׁבָּת מִפְּנֵי כְבוֹד שַׁבָּת. תַּנֵּי. סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה הָיְתָה מִתְעַנָּה עִמָּהֶן. וְסַנְהֶדְרִין יְכוֹלָה לְהִתְעַנּוֹת בְּכָל יוֹם. מְחַלְקִין הָיוּ עַצְמָן עַל בָּתֵּי אָבוֹת. וְאֵין מִתְעַנְּיִן עַל שְׁנֵי דְבָרִים כְּאַחַת. מִן הָדָא. וַנְּקוֹמָה וַנְּבַקְּשָׁה מֵאֱלֹהֵינוּ עַל זֹאת. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָה. לֹא מִן הָדָא אֶלָּא מִן הָדָא. וְרַחֲמִין לְמִיבְעֵי מִן קֳדָם אֱלָהּ שְׁמַיָּא עַל רָזָא דְנָא. רִבִּי חַגַּיי בְּשֵׁם רִבִּי זְעוּרָה. שֶׁאִם הָיוּ שְׁנֵי דְבָרִים. כְּגוֹן עֲצִירַת גְּשָׁמִים וְגוֹבַיי. מַתְרִיעִין עֲלֵיהֶן. רִבִּי חַגַּיי כַּד דַּהֲוָה נְפַק לְתַעֲנִיתָא הֲוָה אֲמַר קוֹמֵיהוֹן. אָחֵינָן. אַף עַל גַּב דְּאִית בְּלִיבֵּינָן עָקִין סַגִּין אֶלָּא לֶהֱוֹן דַּאֲתִינָן.

מַתְנִיתָא דְרִבִּי מֵאִיר. דְּרִבִּי מֵאַיר אָמַר. מִתְפַּלְּלִין וְקוֹרִין מִתְפַּלְּלִין וְקוֹרִין. בְּרַם כְּרַבָּנִן. מִתְפַּלְּלִין וְקוֹרִין מִתְפַּלְּלִין וְהוֹלְכִין לָהֶן. הָא מוֹסִף יֵשׁ בּוֹ. מַתְנִיתָא דְרִבִּי מֵאִיר. דְּרִבִּי מֵאַיר אָמַר. מִתְפַּלְּלִין וְקוֹרִין. אִית תַּנֵּיי תַנֵּי וּמַחֲלִף. רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי יָסָא כְּמַתְנִיתָן. אָמַר רִבִּי סִימוֹן סוּכְרָא דְקִיסָּא טָרֵד. אָמַר רִבִּי מָנָא. מִפְּנֵי סְעוּדוֹת רֹאשׁ חוֹדֶשׁ. אָמַר רִבִּי לְעָזָר. עַל שֵׁם כָּל הַתְּדִיר מֵחֲבֵירוּ קוֹדֵם אֶת חֲבֵירוֹ.

קָרְיֵיא מְסַיֵּיע לְרִבִּי יוֹחָנָן וַיְהִי מִמָּחֳרַת הַחוֹדֶשׁ הַשֵּׁינִי. אֵין תִּימַר. תְּרֵין יַרְחִין הֲווֹן. וְהָא כְתִיב מַדּוּעַ לֹא בָא בֶן יִשַׁי גַּם תְּמוֹל גַּם הַיּוֹם אֶל הַלֶּחֶם. אָמַר רִבִּי חִייָא בַּר בָּא. רִבִּי יוֹחָנָן מְפַקֵּד לְכְנִישְׁתָּא דְכוּפְרָא. סַבּוֹן מֵיעוֹל עַד דּוּ אִימָמָא וְאַתּוּן אָמְרִין זְמַנּוֹ וְעִיבּוּרוֹ.

הלכה ד

משנה: זְמַן עֲצֵי כֹהֲנִים וְהָעָם תִּשְׁעָה. בְּאֶחָד בְּנִיסָן בְּנֵי אֲרַח בֶּן יְהוּדָה. בְּעֶשְׂרִים בְּתַמּוּז בְּנֵי דָוִד בֶּן יְהוּדָה. בַּחֲמִשָּׁה בְאָב בְּנֵי פַרְעֹשׁ בֶּן יְהוּדָה. בְּשִׁבְעָה בּוֹ בְּנֵי יוֹנָדָב בֶּן רֵכָב. בַּעֲשָׂרָה בּוֹ בְּנֵי סְנָאָה בֶּן בִּנְיָמִין. בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּנֵי זַתּוּאַל בֶּן יְהוּדָה וְעִמָּהֶם כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְכָל מִי שֶׁטָּעָה בְּשִׁבְטוֹ בְּנֵי גוֹנְבֵי עֲלִי בְּנֵי קוֹצְעֵי קְצִיעוֹת. בְּעֶשְׂרִים בּוֹ בְּנֵי פַּחַת מוֹאָב בֶּן יְהוּדָה. בְּעֶשְׂרִים בֶּאֱלוּל בְּנֵי עָדִין בֶּן יְהוּדָה. בְּאֶחָד בְּטֵבֵת שָׁבוּ בְנֵי פַרְעֹשׁ שְׁנִיָּה. בְּאֶחָד בְּטֵבֵת לֹא הָיָה בּוֹ מַעֲמָד שֶׁהָיָה בּוֹ הַלֵּל וְקָרְבָּן מוּסָף וְקָרְבַּן עֲצִים׃

הלכה: מָה רָאָה זְמַן עֲצֵי כֹהֲנִים וְהָעָם לְהִימָּנוֹת. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגּוֹלָה לֹא מָצְאוּ עֲצִים בַּלִּישְׁכָּה. וְעָמְדוּ אֵילּוּ וְנִתְנַדְּבוּ עֲצִים מִשֶּׁלְּעַצְמָן וּמְסָרוּם לַצִּיבּוּר וְקָרְבוּ מֵהֶן קָרְבְּנוֹת צִיבּוּר. וְהִתְנוּ עִמָּהֶן הַנְּבִיאִים שֶׁבֵּינֵיהֶן שֶׁאֲפִילוּ לְשָׁכָה מְלֵיאָה עֲצִים [שֶׁיִּהְיוּ

מְבִיאִין מֵעַצְמָן.] וְעָמְדוּ אֵילּוּ וְנִתְנַדְּבוּ עֵצִים מִשֶּׁלְעַצְמָן. שֶׁלֹּא יְהֵא קָרְבָּן מִתְקָרֵב אֶלָּא מִשֶּׁלָּהֶן תְּחִילָּה. אָמַר רִבִּי אָחָא. דִּרְבִּי יוֹסֵה הִיא. דִּרְבִּי יוֹסֵי אָמַר. אַף הָרוֹצֶה מִתְנַדֵּב שׁוֹמֵר חִנָּם. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי אִילָא. דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. מַה פְלִיגִין. בְּגוּפוֹ שֶׁלְקָרְבָּן. אֲבָל בְּמַכְשִׁירֵי קָרְבָּן כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁהוּא מִשְׁתַּנֶּה [מִן] קָרְבַּן יָחִיד (מִקָּרְבַּן) [לְקָרְבַּן] צִיבּוּר. תַּנֵּי. אִשָּׁה שֶׁעָשָׂת כֵּתוֹנֶת לִבְנָהּ צְרִיכָה לִמְסוֹר לְצִיבּוּר. אָמַר רִבִּי אָחָא. דִּרְבִּי יוֹסֵי הִיא. דִּרְבִּי יוֹסֵי אָמַר. אַף הָרוֹצֶה מִתְנַדֵּב שׁוֹמֵר חִנָּם. רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי אִילָא. דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. מַה פְלִיגִין. בְּגוּפוֹ שֶׁלְקָרְבָּן. אֲבָל בְּמַכְשִׁירֵי קָרְבָּן כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁהוּא מִשְׁתַּנֶּה [מִן]קָרְבַּן יָחִיד (מִקָּרְבַּן) [לְקָרְבַּן] צִיבּוּר. מַתְנִיתָא פְלִינָא עַל רִבִּי יוֹסֵי. אוֹתָן הַיְמִים נוֹהֲגִין בָּהֶן בְּשִׁעַת קָרְבָּן וְשֶׁלֹּא בְּשִׁעַת קָרְבָּן. רִבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר. אֵינָן נוֹהֲגִין אֶלָּא בְּשִׁעַת קָרְבָּן. וְעוֹד מִן הָדָא דְתַנֵּי. אָמַר רִבִּי לְעָזָר בֵּירִבִּי יוֹסֵי. אָנוּ הָיִינוּ מִבְּנֵי סְנָאָה בָּן בִּנְיָמִן. וְחָל תִּשְׁעָה בְאָב לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת. וְדָחִינוּ אוֹתוֹ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְהָיוּ מִתְעַנִּין וְלֹא מַשְׁלִימִין.

מָהוּ בְּנֵי גוֹנְבֵי עֲלֵי בְּנֵי קוֹצְעֵי קְצִיעוֹת. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהוֹשִׁיב יְרָבְעָם בֶּן נְבָט פְּרֶסְדְּאוֹת עַל הַדְּרָכִים לֹא הָיוּ מַנִּיחִין אֶת יִשְׂרָאֵל לַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַם. כָּל מִי שֶׁהָיָה כָשֵׁר וְיָרֵא חֵט בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר הָיָה מֵבִיא אֶת בִּכּוּרָיו וְנוֹתְנָן לְתוֹךְ הַסַּל וּמְחַפֶּה אוֹתָן קְצִיעוֹת וְנוֹטֵל אֶת הָעֲלֵי וְנוֹתֵן אֶת הַסַּל עַל כְּתֵיפוֹ וְנוֹטֵל אֶת הָעֲלֵי בְּיָדוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהָיָה מַגִּיעַ בְּאוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ. לְאֵיכָן אַתָּה הוֹלֵךְ. וְהוּא אוֹמֵר לוֹ. אֵינִי הוֹלֵךְ אֶלָּא לַעֲשׂוֹת מְעַט קְצִיעוֹת הַלָּלוּ כְּפוֹת אֶחָד שֶׁלְּדֵבִילָה בָּעֲלֵי הַזֶּה שֶׁבְּיָדִי. וְכֵיוָן שֶׁהָיָה עוֹבֵר אֶת אוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר הָיָה מְעַטְרָן וּמַעֲלֶה אוֹתָן לִירוּשָׁלַם. מָהוּ אוֹמֵר בְּנֵי סַלְמַיי הַנְּתִיצָתִי. אֶלָּא כָּל מִי שֶׁהָיָה מִתְנַדֵּב עֵצִים וּגְזִירִים לַמַּעֲרָכָה הָיָה מֵבִיא עֵצִים וְעוֹשֶׂה אוֹתָן כְּמִין שְׁלָבִין וְעוֹשֶׂה אוֹתָן כְּמִין סוּלָּם וְנוֹתְנָן עַל כְּתֵיפָיו. וְכֵיוָן שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לְאוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר הָיָה אוֹמֵר לוֹ. לְאֵיכָן אַתָּה הוֹלֵךְ. וְהוּא אוֹמֵר לוֹ. אֵינִי הוֹלֵךְ אֶלָּא לְהָבִיא שְׁנֵי גוֹזָלוֹת הַלָּלוּ מִן הַשּׁוֹבָךְ זֶה שֶׁלְּפָנַיי בְּסוּלָּם הַזֶּה שֶׁעַל כְּתֵיפַיי. וְכֵיוָן שֶׁהָיָה עוֹבֵר אֶת אוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר הָיָה מְפָרְקָן וּמַעֲלֶה אוֹתָן לִירוּשָׁלַם. עַל יְדֵי שֶׁנִּתְנוּ אֶת נַפְשָׁם לַמִּצְוֹת זְכוּ לִקְנוֹת שֵׁם טוֹב בָּעוֹלָם. וַעֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר זַיִּכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה.

הלכה ה

משנה: חֲמִשָּׁה דְבָרִים אֵירְעוּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז וַחֲמִשָּׁה בְּתִשְׁעָה בְאָב. בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז נִשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת וּבָטַל הַתָּמִיד וְהוּבְקְעָה הָעִיר וְשָׂרַף אַפּוֹסְטֹמוֹס אֶת הַתּוֹרָה וְהֶעֱמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל. בְּתִשְׁעָה בְאָב נִגְזַר עַל אֲבוֹתֵינוּ שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לָאָרֶץ וְחָרַב הַבַּיִת בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשְּׁנִיָּה וְנִלְכְּדָה בֶּיתֶר וְנֶחְרְשָׁה הָעִיר.

הלכה: כָּתוּב וַיִּשְׁכֹּן כְּבוֹד יי עַל הַר סִינַי וַיְכַסֵּהוּ הֶעָנָן שִׁשֶּׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וַיַּעַל מֹשֶׁה. שְׁבִיעִי שֶׁהוּא לַאֲחַר הַדִּיבְּרוֹת וּתְחִילָּה לְאַרְבָּעִים. אָמַר לָהֶן

מֹשֶׁה. אַרְבָּעִין יוֹמִין אֲנָא מֵיעֲבֶד בְּטוּרָא כֵּיוָן שְׁהִגִּיעַ יוֹם אַרְבָּעִים וְלֹא בָא. מִיַּד וַיַּרְא הָעָם כִּי בוֹשֵׁשׁ מֹשֶׁה לָרֶדֶת מִן הָהָר. וְכֵיוָן שְׁהִגִּיעַ שֵׁשׁ שָׁעוֹת וְלֹא בָא. מִיַּד וַיִּקָּהֵל הָעָם עַל אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵינוּ וגו'. וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֶךְ רֵד כִּי שִׁחֵת עַמְּךָ וגו'. וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת קוֹל הָעָם בְּרֵעֹה וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בַּמַּחֲנֶה. אָמַר מֹשֶׁה. אָדָם שֶׁהוּא עָתִיד לְהַנְהִיג שְׁרָרָה עַל שִׁשִּׁים רִיבּוֹא אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַבְחִין בֵּין קוֹל לְקוֹל. וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חֲלוּשָׁה קוֹל עַנּוֹת אָנֹכִי שׁוֹמֵעַ. אָמַר רִבִּי יָסָא. קוֹל קִילּוּס עֲבוֹדָה זָרָה אָנֹכִי שׁוֹמֵעַ. רִבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רִבִּי יָסָא. אֵין כָּל דּוֹר וָדוֹר שֶׁאֵין בּוֹ אוּנְקִי אַחַת מֵחֶטְיוֹ שֶׁלְּעֶגֶל. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמַּחֲנֶה וַיַּרְא אֶת הָעֵגֶל וּמְחוֹלֹלוֹת. רִבִּי חִלְקִיָּה בְשֵׁם רִבִּי אָחָא. מִיכָּן שֶׁלֹּא יְהֵא אָדָם דָּן (עוּמְדוֹת) [אוּמְדוֹת]. דָּרַשׁ מֹשֶׁה מִקַּל וָחוֹמֶר. מָה אִם פֶּסַח שֶׁהִיא מִצְוָה יְחִידִית נֶאֱמַר בּוֹ כָּל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ. הַתּוֹרָה שֶׁכָּל הַמִּצְוּוֹת כְּלוּלוֹת בָּהּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. וַיִּחַר אַף מֹשֶׁה וַיַּשְׁלֵךְ מִיָּדָיו אֶת הַלּוּחוֹת וַיְשַׁבֵּר אוֹתָם תַּחַת הָהָר. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ שֶׁיִּשְׁבְּרֵם. [שֶׁנֶּאֱמַר] וְאֶכְתֹּב עַל הַלּוּחוֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ. אָמַר לוֹ. יָפֶה עָשִׂיתָ שֶׁשִּׁבַּרְתָּ. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן. הַלּוּחוֹת הָיוּ אוֹרְכָן שִׁשָּׁה טְפָחִים וְרָחְבָּן שִׁלְשָׁה. וְהָיָה מֹשֶׁה תָּפוּשׁ בִּטְפָחַיִים וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּטְפָחַיִים וּטְפָחַיִים רֵיוַח בָּאֶמְצַע. כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה בִּיקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְחוֹטְפָן מִיָּדוֹ שֶׁלְּמֹשֶׁה. וְגָבְרָה יָדוֹ שֶׁלְּמֹשֶׁה וְחָטְפָן מִמֶּנּוּ. הוּא שֶׁהַכָּתוּב מְשַׁבֵּחוֹ בַּסּוֹף וְאוֹמֵר וּלְכֹל הַיָּד הַחֲזָקָה. יֵיא שְׁלָמָא עַל יָדָא דְגָבְרַת עַל מִינָא. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵה בַּר אַבַּיי. [הַלּוּחוֹת] הָיוּ מְבַקְּשִׁין לִפְרוֹחַ וְהָיָה מֹשֶׁה תּוֹפְשָׁן. [דִּכְתִיב] וָאֶתְפּוֹשׂ בִּשְׁנֵי הַלּוּחוֹת. תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי נְחֶמְיָה. הַכְּתָב עַצְמוֹ פָּרַח. רִבִּי עֻזְרָה בְשֵׁם רִבִּי יְהוּדָה בֵּירִבִּי סִימוֹן. הַלּוּחוֹת הָיוּ מַשּׂאוּי אַרְבָּעִים סְאָה וְהַכְּתָב הָיָה סוֹבְלָן. כֵּיוָן שֶׁפָּרַח הַכְּתָב כָּבְדוּ עַל יָדָיו שֶׁלְּמֹשֶׁה וְנָפְלוּ וְנִשְׁתַּבְּרוּ.

וּבָטַל הַתָּמִיד. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. בִּימֵי מַלְכוּת יָוָן הָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין לָהֶם שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁלְּזָהָב וְהָיוּ מַעֲלִין שְׁנֵי כְבָשִׂים. פַּעַם אַחַת שִׁילְשְׁלוּ לָהֶם שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁלְּזָהָב וְהֶעֱלוּ לָהֶן שְׁנֵי גְדָיִים. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הֵאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עֵינֵיהֶם וּמָצְאוּ שְׁנֵי טְלָאִים בְּלִישְׁכַּת הַטְּלָאִים. עַל אוֹתָהּ הַשָּׁעָה הֵעִיד רִבִּי יְהוּדָה בֶּן אַבָּא עַל תָּמִיד שֶׁלְּשַׁחַר שֶׁקָּרַב בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת. וְאָמַר רִבִּי לֵוִי. אַף בִּימֵי מַלְכוּת הָרִשְׁעָה הַזֹּאת הָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין לָהֶן שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁלְּזָהָב וְהָיוּ מַעֲלִין לָהֶן שְׁנֵי גְדָיִים. וּבַסּוֹף שִׁילְשְׁלוּ לָהֶם שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁלְּזָהָב וְהֶעֱלוּ לָהֶם שְׁנֵי חֲזִירִים. לֹא הִסְפִּיקוּ לְהַגִּיעַ לְמַחֲצִית הַחוֹמָה עַד (שֶׁנִּתְעַר) [שֶׁנִּתְעַר] הַחֲזִיר

וְקַפַּץ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים פַּרְסָה. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נָרְמוּ הָעֲוונוֹת וּבָטַל הַתָּמִיד וְחָרַב הַבַּיִת.

תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. עֲקִיבָה רִבִּי הָיָה דוֹרֵשׁ. כֹּה אָמַר יי צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית יִשְׂרָאֵל לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה. צוֹם הָרְבִיעִי זֶה שִׁבְעָה עָשָׂר בַּתַּמּוּז. יוֹם שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת. וּבָטַל הַתָּמִיד. וְהוֹבְקְעָה הָעִיר. וְשָׂרַף אַפּוֹסְטוֹמוֹס אֶת הַתּוֹרָה. וְהֶעֱמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל. צוֹם הַחֲמִישִׁי. זֶה תִּשְׁעָה בְאַב. שֶׁבּוֹ חָרַב הַבַּיִת בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשְּׁנִיָּיה. צוֹם הַשְּׁבִיעִי זֶה שְׁלִשָּׁה בְתִשְׁרֵי שֶׁנֶּהֱרַג בּוֹ גְּדַלְיָה בֶּן אֲחִיקָם. צוֹם הָעֲשִׂירִי. זֶה עֶשְׂרָה בְטֵבֵת. יוֹם שֶׁסָּמַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל עַל יְרוּשָׁלַם.

וְהוֹבְקְעָה הָעִיר. כְּתִיב בְּתִשְׁעָה לַחוֹדֶשׁ הוֹבְקְעָה הָעִיר וַאֲתָּ אָמַר הָכֵין. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִילַאי. קִילְקוּל חֶשְׁבּוֹנוֹת יֵשׁ כָּאן. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיְהִי בְּעַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּאֶחָד לַחוֹדֶשׁ הָיָה דְבַר יי אֵלַי לֵאמֹר. בֶּן אָדָם יַעַן אֲשֶׁר אָמְרָה צוֹר עַל יְרוּשָׁלַם הֶאָח. מָהוּ הֶאָח. אֵין תֵּימַר. בְּאֶחָד בְּאַב. עֲדַיִין לָא נִשְׂרַף. אֵין תֵּימַר בְּאֶחָד בְּאֱלוּל. [בְּ]יוֹם וַלַּיְלָה נְפַק בַּלְדָּרָה מִן יְרוּשָׁלַם וְאָתֵי לְצוֹר. אֶלָּא קִילְקוּל חֶשְׁבּוֹנוֹת יֵשׁ כָּאן. רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. לַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וּמְחַשֵּׁב חֶשְׁבּוֹנוֹת. בָּאוּ וְאָמְרוּ לוֹ. נִשְׁבָּה בְּנֵךְ. וְנִתְקַלְקְלוּ חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו. אָמַר. יֵיעָשֶׂה זֶה רֹאשׁ לַחֶשְׁבּוֹנוֹת. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. לַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וּמְחַשֵּׁב חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו. בָּאוּ וְאָמְרוּ לוֹ. נִשְׁבָּה בְּנֵךְ וְנִתְקַדֵּשׁ. אָמַר. יֵיעָשֶׂה זֶה רֹאשׁ לַחֶשְׁבּוֹנוֹת. רִבִּי מָנָא בָעֵי. נִיחָא נִתְקַלְקְלוּ לְשֶׁעָבַר. דִּילְמָא לְהַבָּא. בֵּין כְּמָאן דְּאָמַר. בַּתִּשְׁעָה לַחוֹדֶשׁ. בֵּין כְּמָאן דְּאָמַר. בְּשִׁבְעָה עָשָׂר. [מַה בֵּינֵיהוֹן.] עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם מִיּוֹם שֶׁהוֹבְקְעָה הָעִיר וְעַד יוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אָמַר רִבִּי אַבּוּנָה. סִימָנָא מַקֵּל שָׁקֵד אֲנִי רוֹאֶה. מָה הַלּוּז הַזֶּה מְשֻׁהוּא מוֹצִיא אֶת נִיצוֹ וְעַד שֶׁהוּא גוֹמֵר אֶת פֵּירוֹתָיו עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם. כָּךְ מִיּוֹם שֶׁהוֹבְקְעָה הָעִיר וְעַד יוֹם שֶׁחָרַב הַבַּיִת עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם. מָאן דְּאָמַר. בַּתִּשְׁעָה לַחוֹדֶשׁ. (בְּשִׁבְעָה עָשָׂר) [בְּאֶחָד] בְּאַב חָרַב הַבַּיִת. מָאן דְּאָמַר בְּשִׁבְעָה עָשָׂר. בְּתִשְׁעָה בְאַב חָרַב הַבַּיִת.

תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. עֲקִיבָה רִבִּי הָיָה דוֹרֵשׁ. כֹּה אָמַר יי צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי וגו'. צוֹם הָרְבִיעִי זֶה שִׁבְעָה עָשָׂר בַּתַּמּוּז. יוֹם שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת. וּבָטַל הַתָּמִיד. וְהוֹבְקְעָה הָעִיר. וְשָׂרַף אַפּוֹסְטוֹמוֹס אֶת הַתּוֹרָה. וְהֶעֱמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל. צוֹם הַחֲמִישִׁי. זֶה תִּשְׁעָה בְאַב. שֶׁבּוֹ חָרַב הַבַּיִת בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשְּׁנִיָּיה. צוֹם הַשְּׁבִיעִי זֶה שְׁלִשָּׁה בַתִּשְׁרֵי. יוֹם שֶׁנֶּהֱרַג בּוֹ גְּדַלְיָה בֶּן אֲחִיקָם. צוֹם הָעֲשִׂירִי. זֶה עֶשְׂרָה בַטֵּבֵת. שֶׁבּוֹ סָמַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל עַל יְרוּשָׁלַם. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיְהִי דְבַר יי אֵלַי בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בֶּעָשׂוֹר לַחוֹדֶשׁ לֵאמֹר בֶּן אָדָם כְּתָב לְךָ אֶת שֵׁם הַיּוֹם אֶת עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה

סָמַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל עַל יְרוּשָׁלַם. וַאֲנִי אוֹמֵר. צוֹם הָעֲשִׂירִי זֶה חֲמִשָּׁה בַּטֵּבֵת. יוֹם שֶׁבָּאָת שְׁמוּעָה לַגּוֹלָה. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיְהִי בִּ[ע]שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בָּחֲמִישִׁי בַּחֲמִשָּׁה לַחוֹדֶשׁ בְּגָלוּתֵינוּ בָּא אֵלַי הַפָּלִיט מִירוּשָׁלַם לֵאמֹר הוֹבְקְעָה הָעִיר. אֶלָּא שֶׁבִּיהוֹדָה מִתְעַנִּין עַל הַמַּעֲשֶׂה. וּבַגָּלִיּוֹת עַל הַשְּׁמוּעָה. רִבִּי עֲקִיבָה דָּרַשׁ רִאשׁוֹן אַחֲרוֹן וְאַחֲרוֹן רִאשׁוֹן. וַאֲנִי רוֹאֶה אֶת דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָה.

וְשָׂרַף אַפּוֹסְטוֹמוֹס אֶת הַתּוֹרָה. אֵיכָן שְׂרָפָהּ. רִבִּי אָחָא אָמַר. בְּמַעֲבַרְתָּא דְּלוֹד. וְרַבָּנִן אָמְרֵי. בְּמַעֲבַרְתָּא דְּטַרְלוֹסָה. וְהֶעֱמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. הוּעֲמַד. מָאן דְּאָמַר הוּעֲמַד. צַלְמוֹ שֶׁלְמַנֶּשֶׁה. מָאן דְּאָמַר. הֶעֱמִיד. צַלְמוֹ שֶׁלְאַפּוֹסְטוֹמוֹס. מִפְּנֵי מַה לֹא קָבְעוּ אוֹתוֹ תַּעֲנִית. חִינְנָא אֲבוֹי דְּבַר יַנְטָה בְּשֵׁם רִבִּי בְּנָיָה. שֶׁלֹּא קִיבְּלוּ רוֹב צִיבּוּר עֲלֵיהֶם. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בָּזֶה חָזַר. וְכָל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בָּזֶה לֹא חָזַר. אָמַר רִבִּי לֵוִי. כָּתוּב אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם. וְאֵין מָאוֹר עֵינָיו שֶׁלְאָדָם חוֹזֵר אֶלָּא לְאַחַר אַרְבָּעִים יוֹם. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁינִית בַּחוֹדֶשׁ הַשֵּׁינִי בְּעֶשְׂרִים בַּחוֹדֶשׁ וגו'. וְכָתוּב וַיִּסְעוּ מֵהַר יי דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים. רִבִּי זְכַרְיָה חַתְנֵיהּ דְּרִבִּי לֵוִי. לְאֵילֵין טַלְיָיא דְמִיתְפַּנְיֵי מִן סִיפְרָא וְנַפְקוּן לוֹן [בכ]פָּרֵיי. בּוֹ בַיּוֹם נִתְאַוּוּ תַּאֲוָה. עַד חוֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאַפְּכֶם. וּבְשִׁבְעַת יְמֵי מִרְיָם. וְתִסָּגֵר מִרְיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. וּבְאַרְבָּעִים יוֹם שֶׁל מְרַגְּלִים. וַיָּשׁוּבוּ מִתּוּר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם. וַיֵּלְכוּ וַיָּבוֹאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וגו'. אֶתְוֹן אַשְׁכְּחִינוֹן עָסְקִין בְּהֵילְכוֹת חַלָּה וְעָרְלָה. אָמְרוּ לָהֶן. לְאָרֶץ אֵין אַתֶּם נִכְנָסִין וְאַתֶּם עָסוּקִין בְּהֵילְכוֹת חַלָּה וְעָרְלָה. מִיָּד וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הוּא. אָמַר לָהֶן. אַתֶּם בְּכִיתֶם לְפָנַי בְּכִייָה שֶׁלְתִּפְלוּת. חַיַּי. עָתִידִין אַתֶּם לִבְכּוֹת בְּכִייָה שֶׁלְמַמָּשׁ. בָּכֹה תִבְכֶּה בַּלַּיְלָה. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. כָּתוּב וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם בּוֹכֶה לְמִשְׁפְּחוֹתָיו וגו'. עַל שֵׁשׁ עֲרָיוֹת שֶׁאָסַר לָהֶן מֹשֶׁה.

אֲמַר לוֹן. אֲפִילוּ כֵן מַה חֲמִיתוֹן. אָמְרוּן לֵיהּ. אֶרֶץ אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא. כָּל קֵירְוָוא דַהֲוִינָן עָלִין תַּמָּן הֲוִינָן מַשְׁכַּחִין מֵתִין. אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בַּטּוֹבָה שֶׁעָשִׂיתִי לָכֶם אָמַרְתֶּם אֶרֶץ אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא. כָּל קִירְיָיה דַהֲווֹן עָלִין בָּהּ הֲוָה טָב קָרְתָא מַיִית. עַד דַּהֲווֹן מִיטַפְּלִין בֵּיהּ הֲווֹן מְיַילְלִין קָרְתָא וְנַפְקִין לוֹן וּבַר נַשׁ לָא יְדַע בְּהוֹן. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְאַמְרָתוֹן וַנְּהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם. יָדְעִין הֲוִיתוֹן מַה דַהֲוִינָא עָבַד לְכוֹן בְּאַפֵּיהוֹן. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. דִּיבְּרוּ [וְדִבְּרִים] כְּלַפֵּי לְמַעֲלָן. כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ. אָמְרוּ. כְּבָיְכוֹל אֲפִילוּ לָא יְכִיל לְהוֹן. רִבִּי לֵוִי בְשֵׁם רִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָה. לְקוֹל הֲמוּלָה גְדוֹלָה. לְקוֹל (הַמִּילָה) [הֲמוּלָה] הַגְּדוֹלָה שֶׁאָמְרָתֶם. הִצִּית אֵשׁ עָלֶיהָ וְרָעוּ דְלִיּוֹתֶיהָ.

תַּנֵּי. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. יוֹם שֶׁחָרַב הַבַּיִת הָיָה מוֹצָאֵי שַׁבָּת וּמוֹצָאֵי שְׁמִיטָּה וּמִשְׁמַרְתּוֹ שֶׁלִּיהוֹיָרִיב בְּתִשְׁעָה בְאַב. וְכֵן בַּשֵּׁינִי. בָּזֶה וּבָזֶה הָיוּ הַלְוִיִּם עוֹמְדִין עַל הַדּוּכָן וְאוֹמְרִין וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם וּבְרָעָתָם יַצְמִיתֵם יְיָ אֱלֹהֵינוּ. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹחָנָן. מָהוּ לוֹמַר שִׁיר בְּלָא נְסָכִים. אָמַר לֵיהּ. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא דְתַנֵּי. בָּזֶה וּבָזֶה הָיוּ הַלְוִיִּם עוֹמְדִין עַל הַדּוּכָן וְאוֹמְרִין וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם וגו'. רִבִּי אַבָּהוּ אָמַר. אִיתְפַּלְגוֹן רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. אוֹמְרִין שִׁיר בְּלָא נְסָכִים. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. אֵין אוֹמְרִין שִׁיר בְּלָא נְסָכִים. הָתִיב רִבִּי יוֹחָנָן לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. וְהָתַנֵּי. בָּזֶה וּבָזֶה הָיוּ הַלְוִיִּם עוֹמְדִים עַל הַדּוּכָן וְאוֹמְרִין וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם. אָמַר לֵיהּ רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. מָה אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. אָמַר לֵיהּ. מְאַחַר שֶׁאִילּוּ נְסָכִים הָיוּ זְמַנּוֹ שֶׁלְּשִׁיר הָיָה. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. שִׁירוֹ שֶׁל יוֹם. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. שִׁירוֹ שֶׁל אֶתְמוֹל.

אָמַר רִבִּי לֵוִי. יְהוֹיָרִיב [וְיָכִין] גַּבְרָה מֵירוֹן קַרְתָּה. מְסַרְבֵיי. מְסַר בֵּייְתָא לִשְׁנַאֲיָא. אָמַר רִבִּי בֶּרֶכְיָה. [יְהוֹיָרִיב] ״ה הָרִיב עִם בָּנָיו עַל שֶׁמָּרוּ וְסָרְבוּ בּוֹ יְדֵעָיָה עָמוֹק צִיפּוֹרִים. יְדַע יְ״ה עֵיצָה עֲמוּקָה שֶׁבְּלִיבָּם וְהֶגְלָם לְצִיפּוֹרִין.

וְנִלְכְּדָה בֵּיתְתַּר. רִבִּי הֲוָה דָרַשׁ עֶשְׂרִין וְאַרְבָּעָה עוֹבְדִין בְּבִילַע יי וְלֹא חָמַל. וְרִבִּי יוֹחָנָן דָּרַשׁ אֲשִׁיתִין. וְרִבִּי יוֹחָנָן יָתִיר עַל רִבִּי. אֶלָּא עַל יְדֵי דְּרִבִּי הֲוָה סָמִיךְ לְחֵרְבַּן בֵּית מוּקְדְּשָׁא הֲוָה תַמָּן סַבִּין נְהִירִין וַהֲוָה דָרַשׁ וְאִינּוּן בָּכֵיי וּמְשַׁתְּתְקִין וְקַיְימִין לוֹן. תַּנֵּי. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה בֵּירִבִּי אִלְעַאי. בָּרוּךְ רִבִּי הָיָה דּוֹרֵשׁ הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו. קוֹלוֹ שֶׁלְיַעֲקֹב צָוַוח מִמָּה שֶׁעָשׂוּ לוֹ יָדָיו שֶׁלְעֵשָׂו בְּבִיתְתַּר.

תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. עֲקִיבָה רִבִּי הָיָה דּוֹרֵשׁ דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב. דָּרַךְ כּוֹזְבָּא מִיַּעֲקֹב. רִבִּי עֲקִיבָה כַּד הֲוָה חָמֵי בַּר כּוֹזְבָּה הֲוָה אָמַר. דֵּין הוּא מַלְכָּא מְשִׁיחָא. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן בֵּן תּוֹרְתָא. עֲקִיבָה. יַעֲלוּ עֲשָׂבִים בִּלְחָיֶיךָ (וְאַדַּיִין) [וְעַדַּיִין] בֶּן דָּוִד [לֹא] יָבֹא. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. קוֹל אַדְרְיָינוּס קַיְסָר הוֹרֵג בְּבֵיתְתַּר שְׁמוֹנִים אֶלֶף רִיבּוֹא. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁמוֹנִים [אֶלֶף] זוּג שֶׁלְתּוֹקְעֵי קְרָנוֹת הָיוּ מַקִּיפִין אֶת בֵּיתְתַּר. וְכָל אֶחָד וְאֶחָד הָיָה מְמוּנֶּה עַל כַּמָּה חַיָּילוֹת. וְהָיָה שָׁם בֶּן כּוֹזְבָּה וְהָיָה לוֹ מֵאתַיִם אֶלֶף מְטִיפֵי אֶצְבַּע. שָׁלְחוּ חֲכָמִים וְאָמְרוּ לוֹ. עַד אֵימָתַי אַתָּה עוֹשֶׂה אֶת יִשְׂרָאֵל בַּעֲלֵי מוּמִין. אָמַר לָהֶן. וְכִי הֵיאַךְ אֶיפְשַׁר לְבוֹדְקָן. אָמְרוּ לוֹ. כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹכֵב עַל סוּסוֹ וְעוֹקֵר אֶרֶז מִן לְבָנוֹן לֹא יִהְיֶה נִכְתָּב בְּאִיסְרַטְיָא שֶׁלָּךְ. וְהָיוּ לוֹ מֵאתַיִם אֶלֶף כָּךְ וּמֵאתַיִם אֶלֶף כָּךְ. וְכַד דַּהֲוָה נָפֵק לְקִרְבָּא הֲוָה אָמַר. רִיבּוֹנַיְהּ דְּעָלְמָא. לֹא תִסְעוֹד וְלֹא תְנוֹכְסוֹף]. הֲלֹא אַתָּה אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ וְלֹא תֵצֵא בְּצִבְאוֹתֵינוּ. שָׁלֹשׁ שָׁנִים וּמֶחֱצָה עָשָׂה אַדְרְיָינוּס מַקִּיף עַל בֵּיתְתַּר. וַהֲוָה רִבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי יוֹשֵׁב עַל הַשַּׁק וְעַל הָאֵפֶר וּמִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם וְאוֹמֵר. רִבּוֹן הָעוֹלָמִים. אַל תֵּשֵׁב בַּדִּין הַיּוֹם. אַל תֵּשֵׁב בַּדִּין

הַיּוֹם. בְּעָא אַדְרְיָינוּס מֵיזַל לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ חַד כּוּתַיי. לָא תֵיזִיל לָךְ. דַּאֲנָא חֲמִי מַה מֵיעֲבַד וּמַשְׁלִים לָךְ מִדִּינָתָא. עָאַל לֵיהּ מִן בַּיבָא דְמִדִּינָתָא. עָאַל וְאַשְׁכַּח רִבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי קָאִים מַצְלִי. עֲבַד נַפְשֵׁיהּ לְחִישׁ לֵיהּ בְּגַו אוּדְנֵיהּ. חֲמוּנֵיהּ בְּנֵי מְדִינָתָא וְאֵיתוּנֵיהּ גַּבֵּי בֶּן כּוֹזְבָא. אָמְרוּן לֵיהּ. חֲמִינָן הָהֵן סַבָּא מְשְׁתָּעֵי לַחֲבִיבָךְ. אֲמַר לֵיהּ. מַה אָמְרַת לֵיהּ וּמַה אֲמַר לָךְ. אֲמַר לֵיהּ. [אין] אֲנָא אֲמַר לָךְ מַלְכָּא קְטָל לִי. וְאִי לָא אֲנָא אֲמַר לָךְ אַתְ קְטָל יָתִי. טַב לִי מַלְכָּא קְטָל יָתִי וְלָא אַתְ. אֲמַר לֵיהּ. אֲמַר לִי דַּאֲנָא מַשְׁלִים מְדִינָתָא. אָתָא גַּבֵּי רִבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי. אֲמַר לֵיהּ. מַה אֲמַר לָךְ הַדֵּין כּוּתַיָיא. אֲמַר לֵיהּ. לֹא כְלוּם. מָה אָמְרַת לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ. לֹא כְלוּם. יְהַב לֵיהּ חַד בְּעוּט וְקָטְלֵיהּ. מִיָּד יָצָאת בַּת קוֹל וְאָמְרָה. הוֹי רוֹעִי הָאֱלִיל עוֹזְבִי הַצֹּאן חֶרֶב עַל זְרוֹעוֹ וְעַל עֵין יְמִינוֹ זְרוֹעוֹ יָבֵשׁ תִּיבָשׁ וְעֵין יְמִינוֹ כָּהֹה תִכְהֶה. הֲרֶגְתָּ אֶת רִבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי זְרוֹעָן שֶׁלְכָל יִשְׂרָאֵל וְעֵין יְמִינָם. לְפִיכָךְ זְרוֹעוֹ שֶׁלְאוֹתוֹ הָאִישׁ יָבוֹשׁ תִּיבָשׁ וְעֵין יְמִינוֹ כָּהֹה תִכְהֶה. מִיָּד נִלְכְּדָה בֵיתָתֵּר וְנֶהֱרַג בֶּן כּוֹזְבָּה. אַתּוֹן טְעֵינִין רִישֵׁיהּ גַּבֵּי אַדְרְיָינוּס. אֲמַר לוֹן. מָאן קְטַל הָדֵין. אֲמַר לֵיהּ חַד כּוּתַיָיא. אֲנָא קְטַלְתֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ. חֲמִי לִי פְּטוּמֵיהּ. חֲמִי לֵיהּ פְּטוּמֵיהּ. אַשְׁכַּח חֲכִינָה כְרִיכָה עֲלוֹי. אֲמַר. אִלּוּלֵי אֱלָהָא דְקָטְלֵיהּ מָאן הֲוָה יְכִיל קְטָלֵיהּ. וְקָרָא עֲלוֹי. אִם לֹא כִּי צוּרָם מְכָרָם וַיי הִסְגִּרָם. וְהָיוּ הוֹרֵגִין בָּהֶם וְהוֹלְכִין עַד שֶׁשָּׁקַע הַסּוּס בָּדָם עַד חוֹטְמוֹ. וְהָיָה הַדָּם מְגַלְגֵּל סְלָעִים מַשְׁאוּי אַרְבָּעִים סְאָה עַד שֶׁהָלַךְ הַדָּם בַּיָּם אַרְבָּעַת מִיל. אִם תֹּאמַר שֶׁהִיא קְרוֹבָה לַיָּם. וַהֲלֹא רְחוֹקָה מִן הַיָּם אַרְבָּעִים מִיל. אָמְרוּ. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מוֹחֵי תִינוֹקוֹת מָצְאוּ עַל אֶבֶן אַחַת. וּמָצְאוּ שְׁלֹשׁ קוּפּוֹת שֶׁלְקִצּוּצֵי תְפִילִין שֶׁלְתֵּשַׁע תֵּשַׁע סְאִין. וְיֵשׁ אוֹמְרִים. תֵּשַׁע שֶׁל שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ סְאִין. תַּנֵּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. חֲמֵשׁ מֵאוֹת בָּתֵּי סוֹפְרִים הָיוּ בְּבֵיתְתֵּר. וְהַקָּטָן שֶׁבָּהֶן אֵין פָּחוּת מֵחֲמֵשׁ מֵאוֹת תִּינוֹקוֹת. וְהָיוּ אוֹמְרִים. אִם בָּאוּ הַשּׁוֹנְאִים עָלֵינוּ בַּמַּכְתּוֹבִים הַלָּלוּ אָנוּ יוֹצְאִין עֲלֵיהֶן וּמְנַקְּרִים אֶת עֵינֵיהֶם. וְכֵיוָן שֶׁגָּרְמוּ עָוֹנוֹת הָיוּ כוֹרְכִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּסִפְרוֹ וְשׂוֹרְפִין אוֹתוֹ. וּמִכּוּלָּם לָא נִשְׁתַּיֵיר אֶלָּא אֲנִי. וְקָרָא עַל גַּרְמַיהּ. עֵינִי עוֹלָלָה לְנַפְשִׁי מִכֹּל בְּנוֹת עִירִי. כֶּרֶם גָּדוֹל הָיָה לְאַדְרְיָינוּס הָרָשָׁע. שְׁמוֹנֶה עָשָׂר מִיל עַל שְׁמוֹנֶה עָשָׂר מִיל כְּמִין טִיבֶּרְיָא לְצִיפּוֹרִי. וְהִקִּיפוּ גָּדֵר מֵהָרוּגֵי בֵּיתְתֵּר מִלֹּא קוֹמָה וּפִישׁוּט יָדַיִים. וְלֹא גָזַר עֲלֵיהֶם שְׁיִיקָּבְרוּ. עַד שֶׁעָמַד מֶלֶךְ אַחֵר וְגָזַר עֲלֵיהֶם שְׁיִיקָּבְרוּ.

אֲמַר רַב חוּנָה. מִשֶּׁנִּיתְּנוּ הֲרוּגֵי בֵיתְתֵּר לִקְבוּרָה נִקְבְּעָה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. הַטּוֹב שֶׁלֹּא נִסְרְחוּ. וְהַמֵּטִיב שֶׁנִּיתְּנוּ לִקְבוּרָה. תַּנֵּי. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה עָשְׂתָה בֵּיתְתֵּר לְאַחַר חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְלָמָּה חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. עַל שֶׁהִדְלִיקָה נֵירוֹת לְאַחַר חוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְלָמָּה הִדְלִיקָה נֵירוֹת. שֶׁהָיוּ בוּלְווּטֵי יְרוּשָׁלַם יוֹשְׁבִים בְּאַמְצַע הַמְּדִינָה. וּכְדוּ דַּהֲווֹן חֲמֵיי בַּר נַשׁ סְלִיק לִירוּשָׁלַם הֲווֹן אָמְרִין לֵיהּ. בְּגִין דְּשַׁמְעִינָן עֲלָךְ דְּאַתְּ בָּעֵי מִתְעַבְּדָה אַרְכּוֹנְטָס

וּבוּלְבוּסָא. וְהוּא אָמַר לוֹן. לֵית בְּדַעֲתִי. בְּדִיל דְּשָׁמְעִינָן עָלָךְ דְּאַתְּ בָּעֵי מַזְבְּנָה אוֹסְיָא דִּילָךְ. וְהוּא אָמַר לוֹן. לֵית בְּדַעְתִּי. וֶהָוָה חַבְרַיהּ אָמַר לֵיהּ. מַה אִתְּ בָּעֵי מֶן דֵּין. כְּתוּב וַאֲנָא חָתַם. וַהֲוָה כְתִיב וְחַבְרַיהּ חָתַם. וַהֲוון מְשַׁלְחִין אוּנִיתָא לְבַר בֵּייתָה וְאָמְרוּן לֵיהּ. אִין אָתָא פְּלָנְיָא מֵיעוֹל לְאוֹסְיָא דִידֵיהּ לָא תְשַׁבְקִינֵיהּ דְּהִיא זְבִינָה גַּבָּן. וְכֵיוָן דַּהֲוָה שְׁמַע מִינְהוֹן כֵּן הֲוָה אָמַר. הַלְוואי אִיתְבַּר רֵיגְלֵיהּ דַּהֲהוּא גַּבְרָא. וְלָא סְלַק לִירוּשְׁלַם. הָדָא הוּא דִכְתִיב צָדוּ צְעָדֵינוּ מִלֶּכֶת בִּרְחוֹבוֹתֵינוּ. צָדוּ צְעָדֵינוּ. אַצְדִי אוֹרְחָתֵיהּ דְּהָהוּא בֵייתָא. קָרֵב קִצֵּינוּ. קָרֵב קִיצֵיהּ דַּהֲהוּא בֵיתָא. מָלְאוּ יָמֵינוּ. מָלֵא יוֹמוֹי דַּהֲהוּא בֵייתָא. אוֹף אִינּוּן לָא נַפְקוֹן טַבָּאוּת. שְׁמַח לְאֵיד לֹא יִנָּקֶה.

[שְׁנֵי אַחִים הָוון בְּכְפַר חֲרִיבָה. וַהֲוון רוֹמִים אָזְלִין עֲלֵיהוֹן וּמְקַטְּלִין לוֹן. וְאָמְרִין. כָּל סַמָּא דְמִילְתָא נֵיתֵי כְלִילָא עַל רִישֵׁיהוֹן. אָמְרִין. מַבְדְּקִינָן אוֹף חַד זְמַן. מְנָפְקִין פְּגַע בֵּיהּ חַד סַב. אָמַר לוֹן. בָּרֵייכוֹן סְעוֹדִינְכוֹן. אָמַר. לֹא יִסְעוֹד וְלֹא [יִסְמוֹךְ] <יִכְסוֹף> הֲלֹא אַתָּה אֱלֹקִים זְנַחְתָּנוּ.]

שְׁנֵי אֲרָזִים הָיוּ בְּהַר הַמִּשְׁחָה. בְּתַחַת אֶחָד מֵהֶן הָיוּ מוֹכְרִין אַרְבַּע חֲנוּיוֹת טַהֲרוֹת. וְהָאֶחָד הָיוּ מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ אַרְבָּעִים סְאָה גוֹזָלוֹת בְּכָל חוֹדֶשׁ וְחוֹדֶשׁ. וּמֵהֶן הָיוּ מְסַפְּקִין קִינִּים לְכָל יִשְׂרָאֵל. טוּר שִׁמְעוֹן הֶוֶה מַפִּיק תַּלַת מְאָוון דְּגַרְבִּין דְּמַרְקוֹעַ לְקַיְיטָא כָּל עֲרוּבַת שׁוּבָא. וְלָמָּה חָרַב. יֵשׁ אוֹמְרִים. מִפְּנֵי הַזְּנוּת. וְיֵשׁ אוֹמְרִין. שֶׁהָיוּ מְשַׂחֲקִין בַּכַּדּוּר. עֶשֶׂרֶת אֲלָפִים עֲיָירוֹת הָיוּ בְּהַר הַמֶּלֶךְ. וּלְרִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חַרְסוֹם אֶלֶף מִכּוּלָּם. וּכְנֶגְדָּן אֶלֶף סְפִינוֹת בַּיָּם. וְכוּלְּהֶם חָרְבוּ. שֶׁלֹּשׁ עֲיָירוֹת הָיָה קִטְמוֹס שֶׁלָּהֶן עוֹלֶה לִירוּשָׁלַם בַּעֲגָלָה. כָּבוּל וְשִׁיחִין וּמִגְדָּל צְבָעְיָיא. וּשְׁלָשְׁתָּן חָרְבוּ. כָּבוּל מִפְּנֵי הַמַּחְלוֹקֶת. שִׁיחִין מִפְּנֵי כְשָׁפִים. וּמִגְדָּל צְבָעְיָיא מִפְּנֵי הַזְּנוּת. שְׁלֹשָׁה כְפָרִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד הָיָה מוֹצִיא כִּפָּלַיִם כְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם. כְּפַר בִּישׁ וּכְפַר שִׁיחְלַיָּא וּכְפַר דִּיכְרַיָּא. וְלָמָּה הוּא קְרִי לוֹן כְּפַר בִּישׁ. דְּלָא הֲווֹן מָקַבְּלִין לְעָבוֹרָא. וְלָמָּה הוּא קְרִי לוֹן כְּפַר שִׁיחְלַיָּא. דַּהֲווֹן מְרַבְּיִין בְּנֵיהוֹן כְּאִילֵּין תַּחְלוֹסַיָּא. וְלָמָּה הוּא קְרִי לוֹן כְּפַר דִּיכְרַיָּא. דַּהֲווֹן כָּל נְשֵׁיהוֹן יָלְדָן דִּיכְרִין. אִי לָא הֲווֹת חָדָא מִינְהוֹן נַפְקָא מִן תַּמָּן לָא הֲווֹת יָלְדָה נוּקְבָה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁמוֹנִים זוּגִים אַחִים כֹּהֲנִים נִישָּׂאוּ לִשְׁמוֹנִים זוּגוֹת אֲחָיוֹת כֹּהֲנוֹת בְּלַיְלָה אֶחָד בְּהָדָא גּוּפְנָא. חוּץ מֵאַחִים בְּלֹא אֲחָיוֹת. מֵאֲחָיוֹת בְּלֹא אַחִים. חוּץ מִלְּווִים. חוּץ מִיִּשְׂרְאֵל. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁמוֹנִים חֲנוּיוֹת שֶׁלְּאוֹרְגֵי פִּלְגֵּס הָיוּ בְּמִגְדַּל צְבָעְיָיא. אָמַר רִבִּי חִייָה בַּר בָּא. שְׁמוֹנִים חֲנוּיוֹת שֶׁלְּמוֹכְרֵי טַהֲרוֹת הָיוּ בִּכְפַר אִימְרָא. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי חִייָה בַּר בָּא. שְׁמוֹנִים שִׁידּוֹת שֶׁלְּמַתֶּכֶת הָיוּ בְּשִׁיחִין. אָמַר רִבִּי יַנַּיי. שִׁידָּה לָא הָיְתָה בְיָמֵינוּ. רִבִּי זְעוּרָה בְּשֵׁם רַב חוּנָא. אִימַּר הִיא הָיְתָה קְטַנָּה שֶׁבַּמִּשְׁמָרוֹת. וְהִיא הָיְתָה מוֹצִיאָה שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף פִּירְחֵי כְהוּנָּה.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁמוֹנִים אֶלֶף פִּירְחֵי כְהוּנָּה נֶהֱרְגוּ עַל דָּמוֹ שֶׁלִּזְכַרְיָה. רִבִּי יוּדָן שָׁאַל לְרִבִּי אָחָא. אֵיכָן הָרְגוּ אֶת זְכַרְיָה. בְּעֶזְרַת הַנָּשִׁים אוֹ בְעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹ. לֹא בְעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְעֶזְרַת הַנָּשִׁים אֶלָּא בְעֶזְרַת הַכֹּהֲנִים. וְלֹא נֶהֱגוּ בְדָמוֹ לֹא כְדַם הָאַיִל וְלֹא כְדַם הַצְּבִי. תַּמָּן כְּתִיב וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר. בִּרַם הָכָא כִּי דָמָהּ בְּתוֹכָהּ הָיָה עַל צְחִיחַ סָלַע שֶׁמָּתְהוּ כָּל כָּךְ לָמָּה. לְהַעֲלוֹת חֵימָה וְלִנְקוֹם נָקָם נָתַתִּי אֶת דָּמָהּ עַל צְחִיחַ סָלַע בִּלְתִּי הִכָּסוֹת. שֶׁבַע עֲבֵירוֹת עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. הִרְגוּ כֹּהֵן וְנָבִיא וְדַיָּין. וְשָׁפְכוּ דַם נָקִי. וְטִימְּאוּ אֶת הָעֲזָרָה. וְשַׁבָּת וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים הָיָה. וְכֵיוָן שֶׁעָלָה נְבוּזַרְאֲדָן לְכָאן רָאָה אֶת הַדָּם תּוֹסֵס. אָמַר לָהֶן. מַה טִיבוֹ שֶׁלָּזֶה. אָמְרוּ לוֹ. דַּם פָּרִים וּכְבָשִׂים וְאֵילִים שֶׁהֵיינוּ מַקְרִיבִין עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. מִיָּד הֵבִיא פָּרִים וְאֵילִים וּכְבָשִׂים וּשְׁחָטָן עָלָיו (וְאַדַּיִין) [וַעֲדַיִין] הַדָּם תּוֹסֵס. וְכֵיוָן שֶׁלֹּא הוֹדוּ לוֹ תְּלָיָין בְּגַרְדּוֹן. אָמְרוּ. הוֹאִיל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לִתְבוֹעַ דָּמוֹ מִיָּדֵינוּ. אָמְרוּ לוֹ. דַּם כֹּהֵן וְנָבִיא וְדַיָּין הוּא שֶׁהָיָה מִתְנַבֵּא עָלֵינוּ [כָּל מַה שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה לָנוּ]. וְעָמְדוּ עָלָיו וְהָרַגְנוּהוּ. מִיָּד הֵבִיא שְׁמוֹנִים אֶלֶף פִּירְחֵי כְהוּנָּה וּשְׁחָטָן עָלָיו. וְאַדַּיִין הַדָּם תּוֹסֵס. בְּהַהִיא שַׁעְתָּא נָזַף בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ. מָה אַתְּ בָּעֵי נוֹבַד כָּל אוּמָּתְךְ עָלָךְ. מִיָּד נִתְמַלֵּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים וְאָמַר. מַה אִם זֶה שֶׁהוּא בְשָׂר וָדָם וְאַכְזָרִי נִתְמַלֵּא רַחֲמִים עַל בָּנַיי. אֲנִי שֶׁכָּתוּב בִּי כִּי אֵל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבוֹתֶיךָ. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. מִיָּד רָמַז לַדָּם וְנִבְלַע בִּמְקוֹמוֹ.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁמוֹנִים אֶלֶף פִּירְחֵי כְהוּנָּה בָּרְחוּ לָהֶם לְתוֹךְ קַלְתּוּתִים שֶׁלְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. וְכוּלְּהֶם נִשְׂרְפוּ. וּמִכּוּלָּם לֹא נִשְׁתַּיֵיר אֶלָּא יְהוֹשֵׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל. שֶׁנֶּאֱמַר הֲלֹא זֶה אוּד מוּצָּל מֵאֵשׁ.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁמוֹנִים אֶלֶף פִּירְחֵי כְהוּנָּה (בָּקְעוּ) [בָּרְחוּ] לְתוֹךְ חַיֵילוֹתָיו שֶׁלְּנְבוּכַד נֶצַר. וְהָלְכוּ לָהֶן אֶצֶל יִשְׁמְעֵאלִים. אָמְרוּן לוֹן. הָבוּ לָן נִישְׁתֵּי דַּאֲנָן צָהֵיי. הֲבִיאוּ לִפְנֵיהֶן מִינֵי מְלוּחִים וְנוֹדוֹת נְפוּחוֹת. אָמְרוּן לוֹן. אָכְלוּן וְאִתּוֹן שָׁתֵיי. וְכֵיוָן דַּהֲוָה חַד מִינְּהוֹן שָׁרֵי זִיקָא וִיהֵיב לֵיהּ גַּו פּוּמֵיהּ. הֲוָה רוֹחָא נָפַק וַהֲוָה חֲנַק לֵיהּ. הָדָא הוּא דִכְתִיב מַשֵּׂא בַּעְרֵב. מְטוּל רַב בַּעֲרָבְיָיא. בַּיַּעַר בַּעֲרַב תָּלִינוּ. מִי נְתוּנִים בְּיַעַר הַלְּבָנוֹן בַּעֲרַב תָּלִינוּ. אֶלָּא אוֹרְחוֹת דְּדָנִים. כֵּן אוֹרְחֵהוֹן דִּבְנֵי דוֹדַיָּיא עָבְדִין. יִשְׁמָעֵאל שֶׁצָּמָא לֹא לִקְרַאת צָמֵא הֵתָיוּ מַיִם. וַיִּפְקַח אֱלֹהִים אֶת עֵינֶיהָ וַתֵּרֶא בְּאֵר מָיִם. לֹא מִן טִיבוּתְכוֹן אָתוּן לְגַבֵּיכוֹן. כִּי מִפְּנֵי חֲרָבוֹת נָדְדוּ מִפְּנֵי חֶרֶב נְטוּשָׁה. שֶׁלֹּא רָצוּ לְשַׁמֵּר אֶת שְׁמִיטֵּיהֶם. כְּמַה דְאַתְּ אָמַר וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ. וּמִפְּנֵי קֻשְׁיַת דְּרוֹכָהּ. שֶׁלֹּא רָצוּ לְשַׁמֵּר שַׁבְּתוֹתֵיהֶם. כְּמַה דְאַתְּ אָמַר בַּיָּמִים הָהֵמָּה רָאִיתִי בִיהוּדָה דּוֹרְכִים גִּיתּוֹת בַּשַּׁבָּת. וּמִפְּנֵי כוֹבֶד מִלְחָמָה. שֶׁלֹּא רָצוּ לְהִלָּחֵם בְּמִלְחֶמֶת הָשֵׁם שֶׁלְּתוֹרָה. [כְּמַה דְאַתְּ אָמַר] עַל כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר מִלְחֲמוֹת יי.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. מִגְּבָתְּ וְעַד אַנְטִיפַּרִיס שִׁשִּׁים רִיבּוֹא עַיָּירוֹת הָיוּ. הַקְּטַנָּה שֶׁבָּהֶן הִיא הָיְתָה בֵּית שֶׁמֶשׁ. דִּכְתִיב בָּהּ וַיַּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵית שֶׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בַּאֲרוֹן יי וגו'. וְאֵילּוּ מֵרוּחַ אַחַת הָיוּ. אֵין אַתְּ מְבַצֵּעַ לָהּ קָנֵיי לָא נְסַיָּיה. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. קָפְצָה לָהּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רִבִּי זְעִירָה. בּוֹא וּרְאֵה מַה חֲצִיפָּה הִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא עוֹשָׂה פֵּירוֹת. מִפְּנֵי מָה הִיא עוֹשָׂה פֵּירוֹת. תְּרֵין אֲמוֹרִין. חַד אָמַר. מִפְּנֵי שֶׁמְּזַבְּלִין אוֹתָהּ. וְחוֹרָנָה אָמַר. מִפְּנֵי שֶׁהוּפְכִין אֶת עֲפָרָהּ. עוֹבְדָא הֲוָה בְּחַד דַּהֲוָה קָאִים זָרַע בְּהַדָּא בְקִעַת אַרְבֶּל. וְכָבַשׁ יָדֵיהּ וּנְפַק עֲפָרָה יְקִידָא וְאוֹקִיד זַרְעָא.

תַּנֵּי. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה לֹא נִרְאֶה עוֹף טַס בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מַה טַּעַם. מֵעוֹף וְעַד בְּהֵמָה נָדְדוּ הָלְכוּ. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. קוֹדֶם לְאַרְבָּעִים שָׁנָה עַד שֶׁלֹּא גָלוּ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל נָטְעוּ תְּמָרִים בְּבָבֶל. עַל יְדֵי שֶׁיִּהוּ לְהוּטִים אַחַר מִתְיַקָּה. שֶׁהִיא מְרַגֶּלֶת אֶת הַלָּשׁוֹן לַתּוֹרָה. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַבָּהוּ. שְׁבַע מְאוֹת מִינֵי דָגִים טְהוֹרִים וּשְׁמוֹנָה מְאוֹת מִינֵי חֲגָבִים טְהוֹרִים וּלְעוֹף אֵין מִסְפָּר כּוּלְּהוֹן גָּלוּ עִם יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל. וּכְשֶׁחָזְרוּ כּוּלְּהוֹן חָזְרוּ עִמָּהֶן חוּץ מִן הַדָּג הַנִּקְרָא שִׁיבּוּטָא. וְדָגִים הֵיאַךְ גָּלוּ. רִבִּי חוּנָה בַּר יוֹסֵף אָמַר. דֶּרֶךְ הַתְּהוֹם גָּלוּ וְדֶרֶךְ הַתְּהוֹם חָזְרוּ.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוּא רוֹאֶה בְּמַפַּלְתָּהּ שֶׁלְּתַדְמוֹר. שֶׁהִיא הָיְתָה שׁוֹתֶפֶת בְּחֶרְבַּן הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן וּבְחֶרְבַּן הַבַּיִת הַשֵּׁינִי. בְּחֶרְבָּן הָרִאשׁוֹן הֶעֱמִידָה שְׁמוֹנִים אֶלֶף קַשָּׁטִים. וּבְחֶרְבַּן הַשֵּׁינִי הֶעֱמִידָה שְׁמוֹנַת אֲלָפִים קַשָּׁטִים.

וְנֶחְרְשָׁה הָעִיר. חָרַשׁ רוּפּוּס שְׁחִיק עֲצָמוֹת אֶת הַהֵיכָל.

הלכה ו

משנה: מְשֻׁנְכְּנָס אָב מְמַעֲטִין בְּשִׂמְחָה: שַׁבָּת שֶׁחָל תִּשְׁעָה בְאָב לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ אֲסוּרִין מִלְּסַפֵּר וּמִלְּכַבֵּס וּבַחֲמִישִׁי מוּתָּרִין מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת. עֶרֶב תִּשְׁעָה בְאָב לֹא יֹאכַל אָדָם שְׁנֵי תַבְשִׁילִין לֹא יֹאכַל בָּשָׂר וְלֹא יִשְׁתֶּה יָיִן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר יְשַׁנֶּה. רִבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב בִּכְפִיֵּית הַמִּיטָּה וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים:

הלכה: אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. הָדָא דְאָמַר בְּבָנְיָין שֶׁלְּשִׂמְחָה. אֲבָל אִם הָיָה כוֹתְלוֹ גוֹהֶה סוֹתְרוֹ וּבוֹנֶהוּ. אָמַר שְׁמוּאֵל. בְּכוֹתְלָא דְּגַנְיֵי בֵּיהּ. רִבִּי בָּא בַּר כֹּהֵן אָמַר קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי. אָסוּר לְאָרֵס אִשָּׁה בְעֶרֶב שַׁבָּת. הָדָא דְאָמַר שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת אֵירוּסִין. הָא לְאָרֵס יְאָרֵס. שְׁמוּאֵל אָמַר. אֲפִילּוּ בְתִשְׁעָה בְאָב יְאָרֵס. שֶׁלֹּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר. מִחְלָפָה שִׁיטָּתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. תַּמָּן הוּא אָמַר. אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה. בְּמַאֲזִנַיִם לַעֲלוֹת הַמָּה מֵהֶבֶל יָחַד. וְהָכָא הוּא אָמַר הָכֵין. אֶלָּא שֶׁלֹּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר בִּתְפִילָּה. אֲפִילּוּ כֵן לֹא קַיְימָה.

אָמַר רִבִּי יוֹנָה. הָדָא דְאַתְּ אָמַר מַרְוַח וּמַלְבּוּשׁ. בְּרַם מַרְוַח וּמַתְקָנָה. כֵּן אֲנָן אָמְרִין. הָדֵין קַצְרָא אֲסִיר לֵיהּ מֵיעֲבַד עִיבִידְתֵּיהּ. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רִבִּי יוֹנָה. שַׁבָּת שֶׁחָל תִּשְׁעָה בְאָב לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ אֲסוּרִין מִלְסַפֵּר וּמִלְכַבֵּס וּבַחֲמִישִׁי מוּתָּרִין מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת. רִבִּי יוֹנָה בְשֵׁם רַב הַמְנוּנָא. (לְתוֹסֶפֶת) [לְתִסְפּוֹרֶת] הוּשְׁבָה. רִבִּי בָּא בַּר כֹּהֵן אָמַר קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵה רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. תִּשְׁעָה בְאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת מוּתָּרוֹת. לְאַחֲרָיו מָהוּ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. לְאַחֲרָיו אָסוּר. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. לְאַחֲרָיו מוּתָּר. דְּרָשָׁהּ רִבִּי חִייָה בַּר בָּא לְצִיפּוֹרָאֵי וְלָא קִבְּלוּן עֲלֵיהוֹן. אָמַר רִבִּי אִימִּי לְרִבִּי [יָסִי]. וְאִין בֶּן אֲחוֹי שֶׁלְרִבִּי חִייָה הַגָּדוֹל חָלוּק עָלָיו. אָמַר לֵיהּ. בְּפֵירוּשׁ פְּלִיגִין. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. לְאַחֲרָיו אָסוּר. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. לְאַחֲרָיו מוּתָּר. מָה עָבַד לָהּ רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. פָּתַר לָהּ תִּשְׁעָה בְאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת. וְלֵית שְׁמַע מִינָּהּ כְּלוּם. רִבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְעָזָר מִן דַּהֲוָה תִּשְׁעָה בְאָב נְפַק הֲוָה מַכְרִיז. יִפְתְּחוּן סַפָּרַיָּיא וּמָאן דְּבָעֵי יִסְפְּדָא יִסְפְּדָא. כָּתוּב וְהִשְׁבַּתִּי כָּל מְשׂוֹשָׂהּ חַגָּהּ חָדְשָׁהּ וְשַׁבַּתָּהּ וְכֹל מוֹעֲדָהּ. דִּרוֹמָאֵי נְהָגִין חַגָּהּ. צִיפּוֹרָאֵי נְהָגִין חָדְשָׁהּ. טִיבֶּרְיָאֵי נְהָגִין שַׁבַּתָּהּ. חָזְרִין רַבָּנִן דְּטִיבֶּרְיָא לְמִינְהוֹג כְּרַבָּנִן דְּצִיפּוֹרִין.

רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי חִייָה בַּר בָּא. בְּדִין הָיָה שֶׁיְּהוּ מִתְעַנִּין בָּעֲשִׂירִי שֶׁבּוֹ נִשְׂרַף בֵּית אֱלֹהֵינוּ. וְלָמָּה בַתְּשִׁיעִי. שֶׁבּוֹ הִתְחִילָה הַפּוּרְעָנוּת. וְתַנֵּי כֵן. בַּשְּׁבִיעִי נִכְנְסוּ לְתוֹכוֹ. בַּשְּׁמִינִי הָיוּ מְקַרְקְרִין בּוֹ. בַּתְּשִׁיעִי הִצִּיתוּ בוֹ אֶת הָאוּר. וּבָעֲשִׂירִי נִשְׂרַף. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי צַיֵּים תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי. רִבִּי אַבּוּן צַיֵּים תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי. רִבִּי לֵוִי צַיֵּים תְּשִׁיעִי וְלֵילֵי עֲשִׂירִי. רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא בְשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. בִּיקֵּשׁ רִבִּי לַעֲקוֹר תִּשְׁעָה בְאָב וְלֹא הִנִּיחוּ לוֹ. אָמַר לוֹ רִבִּי לָעְזָר. עִמָּךְ הָיִיתִי וְלָא אִיתְאֲמַרַת הָכִי. אֶלָּא בִּיקֵּשׁ רִבִּי לַעֲקוֹר תִּשְׁעָה בְאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת וְלֹא הִנִּיחוּ לוֹ. אָמַר. הוֹאִיל וְנִדְחֵה יִדָּחֶה. אָמְרוּ [לוֹ]. יִדָּחֶה לְמָחָר. וְגָזַר לֵיהּ הַהִיא דְתַנִּינָן תַּמָּן. רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר. עַל שְׁנֵיהֶן הוּא אוֹמֵר וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וגו'. רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. הֲלָכָה כְרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא. עִמָּךְ הָיִיתִי וְלָא אִתְאֲמַרַת. אֶלָּא אִם הָיְתָה תוֹבַעַת לְהִינָּשֵׂא הַדִּין עִמָּהּ. וְקָרָא עֲלֵיהוֹן. טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן הָאֶחָד.

מָהוּ יִשַּׁנֶּה. יַחֲלֹק. אֵין הֲוָה יְלִיף אָכִיל לִיטְרָא דְקוּפֵּד יֵיכוּל פַּלְגָּא. אֵין הֲוָה יְלִיף שְׁתֵּי קִסְטֵ דַּחֲמַר יִשְׁתֵּה פַּלְגָּא. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. וּבִלְבַד עִיקַּר סְעוּדַת תִּשְׁעָה בְאַב. אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָה. וּבִלְבַד מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעֲלָן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. תַּרְתֵּיהוֹן לְקוּלָּא. אָכַל סְעוּדַת תִּשְׁעָה בְאַב מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַטָּן אֲפִילוּ עוֹלֶה עַל שׁוּלְחָנוֹ כְּסְעוּדַת שְׁלֹמֹה מוּתָּר. אָכַל סְעוּדָתוֹ מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעֲלָן אֲפִילוּ עוֹלֶה עַל שׁוּלְחָנוֹ כְּסְעוּדַת שְׁלֹמֹה בְּשָׁעָתוֹ מוּתָּר. תַּנֵּי. תִּשְׁעָה בְאַב שֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת. וְכֵן עֶרֶב תִּשְׁעָה בְאַב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת. אֲפִילוּ עוֹלֶה עַל

שׁוּלְחָנוֹ כִּסְעוּדַת שְׁלֹמֹה בְּשָׁעָתוֹ מוֹתָר. רַב מִן דַּהֲוָה אֲכַל כָּל צוֹרְכֵיהּ הֲוָה צָבַע פִּיסְתֵּיהּ בְּקִיטְמָא וְאָמַר. זוֹ הִיא עִיקַּר סְעוּדַת תִּשְׁעָה בְאַב. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר וַיִּגְרַס בָּחָצָץ שִׁנַּיי הִכְפִּישַׁנִי בָּאֵפֶר.

יְאוּת אָמַר רִבִּי יְהוּדָה. מַה טַעֲמוֹן דְּרַבָּנִן. עֲשׂוּ אוֹתוֹ כְּמִי שֶׁמֵּתוֹ מוּטָל לְפָנָיו. אֵינוֹ לֹא כוֹפֶה אֶת מִיטָּתוֹ וְלָא יָשֵׁן עַל גַּבֵּי מִיטָּה כְּפוּיָה.

הלכה ז

משנה: אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב וּכְיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁבָּהֶן בְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאִין בִּכְלֵי לָבָן שְׁאוּלִים שֶׁלֹּא לְבַיֵּישׁ אֶת מִי שֶׁאֵין לוֹ. כָּל הַכֵּלִים טְעוּנִין טְבִילָה. וּבְנוֹת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת וְחוֹלוֹת בַּכְּרָמִים. וּמָה הָיוּ אוֹמְרוֹת. בָּחוּר שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מָה אַתָּה בוֹרֵר לְךָ. אַל תִּתֵּן עֵינֶיךָ בַּנּוֹי תֵּן עֵינֶיךָ בַּמִּשְׁפָּחָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וגו'. בְּיוֹם חֲתוּנָּתוֹ זוֹ מַתַּן תּוֹרָה. וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ זֶה בְּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

הלכה: נִיחָא בְיוֹם הַכִּיפּוּרִים שֶׁהוּא כַפָּרָה עַל יִשְׂרָאֵל. בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב לָמָּה. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְשֵׁם רִבִּי יָסָא. שֶׁבּוֹ זְמַן קִיצָה יָפֶה לָעֲצִים. שֶׁכָּל עֲצִים שֶׁהֵן נִקְצָצִין בּוֹ אֵינָן עוֹשִׂין מַאֲכוֹלוֹת. כַּהִיא דְתַנִּינָן תַּמָּן. כָּל עֵץ שֶׁנִּמְצָא בּוֹ תוֹלַעַת פָּסוּל מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. רַב חִייָה בַּר אַשִׁי בְשֵׁם רַב. שֶׁבּוֹ הִתִּיר הוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה פְּרוֹסְדִיוֹת שֶׁהוֹשִׁיב יְרָבְעָם בֶּן נְבָט עַל הַדְּרָכִים. כַּהֲנָא שְׁאַל [לְרַב]. כָּל הָדָא טִיבּוּתָא רַבְּתָא עֲבַד וּכְתִיב בֵּיהּ עָלָיו עָלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר. אָמַר לֵיהּ. עַל יְדֵי שֶׁשָּׁמַט אֶת הַקּוֹלָר מִצַּוָּארוֹ וּתְלַייוֹ בְּצַוָּאר הָרַבִּים. לֹא אָמַר. כָּל עַמָּא יִסְקוּן. אֶלָּא מָאן דְּבָעֵי מִיסּוּק יִסּוּק. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. וְאָמְרִין לֵיהּ בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. שֶׁבּוֹ הוּתְּרוּ שְׁבָטִים לָבוֹא זֶה בָּזֶה. דִּכְתִיב וְלֹא תִסּוֹב נַחֲלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה לְמַטֵּה אַחֵר כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת אֲבוֹתָיו יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּכְתִיב וְכָל בַּת יוֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וגו'. וְכִי אֶיפְשַׁר לְבַת לֵירֵשׁ שְׁנֵי מַטּוֹת. תִּיפְתָּר שֶׁהָיָה אָבִיהָ מְשֻׁבָּט אֶחָד וְאִמָּהּ מְשֻׁבָּט אֶחָד. וְרַבָּנִן אָמְרֵי. שֶׁבּוֹ הוּתַּר שִׁבְטוֹ שֶׁלְּבִנְיָמִן לָבוֹא בַקָּהָל. דִּכְתִיב אָרוּר נוֹתֵן אִשָּׁה לְבִנְיָמִן. מִקְרָא קָרָאוּ וְקִירְבוּהוּ. מִקְרָא קָרָאוּ וְרִיחֲקוּהוּ. מִקְרָא קָרָאוּ וְקִירְבוּהוּ. אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי. מִקְרָא קָרָאוּ וְרִיחֲקוּהוּ. גּוֹי וּקְהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ וּמְלָכִים מֵחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ. וַאֲדַיִין לֹא נוֹלַד בִּנְיָמִן. רִבִּי אַבּוּן אָמַר. שֶׁבּוֹ בָּטַל הַחֶפֶר. וְאָמַר רִבִּי לֵוִי. בְּכָל עֶרֶב תִּשְׁעָה בְאָב הָיָה מֹשֶׁה מוֹצִיא כְרוּז בְּכָל הַמַּחֲנֶה וְאוֹמֵר. צְאוּ לַחֶפֶר צְאוּ לַחֶפֶר. וְהָיוּ יוֹצְאִין וְחוֹפְרִין לָהֶן קְבָרוֹת וִישֵׁינִים. וּבַשַּׁחַר הָיוּ עוֹמְדִין וּמוֹצְאִין עַצְמָן חֲסֵירִים חֲמִשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף וּפְרוּטְרוּט. וּבַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה עָשׂוּ כֵן וְעָמְדוּ וּמָצְאוּ עַצְמָן שְׁלֵמִים. אָמְרוּ. דִּילְמָא דְטָעִינָן בְּחוּשְׁבָּנָא. וְכֵן בָּעֲשָׂרָה וּבְאֶחָד עָשָׂר

וּבִשְׁנַיִם עָשָׂר וּבִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר וּבְאַרבַּע עָשָׂר וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר. כֵּיוָן דְּאִשְׁתַּלַם זִיהֲרָא אָמְרוּ. דּוֹמֶה שֶׁבִּיטֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתָהּ הַגְּזֵירָה קָשָׁה מֵעָלֵינוּ. וְעָמְדוּ וְעָשׂוּ יוֹם טוֹב.
כָּל הַכֵּלִים טְעוּנִין טְבִילָה. וּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל יוֹצְאוֹת וְחוֹלוֹת בַּכְּרָמִים. רִבִּי יַנַּאי בֵּירִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר. וַאֲפִילוּ נְתוּנִים בַּתֵּיבָה. נְתוּנִים בַּתֵּיבָה וְאַתְּ אָמַר הָכֵן. מִתּוֹךְ שֶׁאַתְּ עוֹשֶׂה כֵּן הוּא מַשְׁאִילָן.
וּמָה הָיוּ אוֹמְרוֹת. שָׂא נָא עֵינֶיךְ בָּחוּר וּרְאֵה מָה אַתְּ בוֹרֵר לָךְ. אַל תִּתֵּן עֵינֶיךְ בַּנּוֹאִי תֵּן עֵינֶיךְ בַּמִּשְׁפָּחָה כול'. הָיְתָה בִּתּוֹ שֶׁלְּמֶלְךְ שׁוֹאֶלֶת מִבִּתּוֹ שֶׁלְּכֹהֵן גָּדוֹל. בִּתּוֹ שֶׁלְּכֹהֵן גָּדוֹל שׁוֹאֶלֶת מִבִּתּוֹ שֶׁלְּמֶלְךְ. הַכְּאוּרוֹת הָיוּ אוֹמְרוֹת. אַל תִּתֵּן עֵינֶיךְ (בַּנּוֹאִי) [בַּנּוֹי]. וְהַנָּאוֹת הָיוּ אוֹמְרוֹת. תֵּן עֵינֶיךְ בַּמִּשְׁפָּחָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִיטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתוּנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ. בְּיוֹם חֲתוּנָּתוֹ זוֹ מַתַּן תּוֹרָה. וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ זֶה בִּנְיַין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁיִּיבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.